

Samenvatting

De hoofdonderzoeksvraag van deze masterscriptie betreft de vraag of het noodzakelijk is dat het ouderschapsplan een verplichting wordt in het Belgische recht, rekening houdend met de belangen van de minderjarige kinderen en hun ouders. Naar Belgisch recht *de lege lata* moet enkel een familierechtelijke overeenkomst (m.n. een ouderschapsplan) verplicht worden opgesteld bij de echtscheidingsprocedure door onderlinge toestemming. Er zijn daarenboven wel sporen in het Belgische recht te vinden waar de facultatieve opstelling van een ouderschapsplan wordt aangemoedigd. Momenteel is er een wetsvoorstel hangende dat beoogt om echtgenoten te laten nadenken over de gevolgen van hun echtscheiding ten aanzien van hun kinderen, waarbij het niet de bedoeling is om extra procedurele vereisten op te leggen. Dit wetsvoorstel voert de verplichte opstelling van een ouderschapsplan in indien ouders uit de echt wensen te scheiden op grond van een onherstelbare ontwrichting van het huwelijk.

Sinds in Nederland de 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding' werd ingevoerd op 1 maart 2009 dienen ouders met gezamenlijke minderjarige kinderen die uit elkaar wensen te gaan, verplicht een ouderschapsplan op te stellen. Onderzoek toont echter aan dat de doelstelling van deze wet niet wordt bereikt en de vraag blijft of dit zal veranderen in de toekomst.

Op basis van het rechtsvergelijkende onderzoek kan besloten worden dat het ouderschapsplan niet verplicht dient te worden in België. De beoogde doelstelling van het besproken Belgische wetsvoorstel is om echtgenoten te laten nadenken over de gevolgen van hun echtscheiding voor hun kinderen. Deze doelstelling kan beter op een andere manier bereikt worden dan door de toekenning van een verplicht karakter aan het ouderschapsplan.

In deze masterscriptie worden aanbevelingen geformuleerd rekening houdend met hogervermeld rechtsvergelijkend onderzoek en de uitgevoerde enquête, dewelke kunnen dienen ter inspiratie van de Belgische wetgever. Het is aangewezen dat éénzelfde (in praktijk realiseerbare) oplossing toepasbaar is op de beëindiging van alle samenlevingsvormen; op deze manier worden de ouders met kinderen gelijk behandeld en worden de belangen van de kinderen beschermd. Als optimale oplossing kan aanbevolen worden dat de regeling omtrent de minderjarige en meerderjarige kinderen conform art. 203 BW bestaat uit een facultatief ouderschapsplan waarbij de wilsautonomie van de ouders primeert. De Belgische wetgever dient hieromtrent een wettelijk kader te voorzien waarvoor ouders kunnen opteren, maar waaraan wijzigingen kunnen worden aangebracht en dat dus niet juridisch afdwingbaar is. Indien ouders geen overeenkomst willen of kunnen bereiken, dan wordt de regeling omtrent de kinderen overgelaten aan een derde. De Belgische overheid moet al het nodige doen om ouders te sensibiliseren voor de gevolgen van de beëindiging van hun tweerelatie voor de kinderen en ze op die manier onrechtstreeks er over laten nadenken. De familierechtelijke overeenkomst inzake de echtscheiding door onderlinge toestemming *de lege lata* kan ook *de lege ferenda* behouden worden, aangezien er een overeenkomst bestaat over alle aspecten van de echtscheiding. Voor de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting en de beëindiging van de wettelijke en feitelijke samenwoningsrelatie biedt het facultatief ouderschapsplan een in praktijk realiseerbare oplossing.

Dankwoord

Deze masterscriptie werd met veel enthousiasme geschreven voor het opleidingsonderdeel 'Masterproef', met het oog op het behalen van de graad van master in de rechten. Omwille van mijn bijzondere interesse in het personen- en samenlevingsrecht was bij aanvang van mijn rechtenopleiding duidelijk dat een scriptie binnen dit rechtsdomein ervoor zou zorgen dat het voor mij een perfect sluitstuk zou zijn. Mijn leergierigheid, enthousiasme en doorzettingsvermogen hebben mij gebracht tot het voorstel van het onderwerp van deze masterscriptie, dewelke ik met zeer veel trots uitgewerkt heb. Omdat ik zonder een aantal belangrijke personen niet tot dit resultaat zou zijn gekomen, wil ik graag een woord van dank aan hen richten.

Vooreerst wil ik prof. dr. Charlotte DECLERCK, mijn promotor, hartelijk bedanken voor haar enthousiasme omtrent het onderwerp dat ik haar voorstelde. Het was een voorrecht om onder begeleiding te staan van een professor die mijn capaciteiten en het (zelf)vertrouwen in mijn kennis en kunde liet toenemen. De feedback bestaande uit raadgevingen, opbouwende kritiek en aanmoedigingen zorgde ervoor dat mijn enthousiasme bleef toenemen. Er bestaan dan ook geen woorden om mijn dankbaarheid te omschrijven, maar haar enthousiasme heeft mijn bijzondere interesse in het personen- en samenlevingsrecht alleen maar bevestigd.

Een speciaal dankwoord gaat naar mijn vriend Christophe voor zijn onvoorwaardelijke liefde en steun. Graag wil ik ook mijn ouders hartelijk bedanken voor alle kansen en steun die zij geboden hebben, zowel voor deze masterscriptie als gedurende de gehele rechtenopleiding.

Daarnaast wil ik ook notaris DEBUCQUOY en zijn medewerkers te Kinrooi bedanken om gebruik te mogen maken van de persoonlijke (notariaats)bibliotheek; deze rechtsleer biedt een meerwaarde voor deze masterscriptie.

Tot slot wil ik de Universiteit Hasselt bedanken voor de rechtenopleiding dewelke ik met zeer veel leergierigheid heb gevolgd, alsook de professoren en assistenten die met veel enthousiasme voor hun rechtsdomein de vereiste kennis overbrengen naar de studenten opdat zij succesvolle juristen zullen worden.

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Dankwoord	3
Inhoudsopgave	5
Lijst van bijlagen	9
DEEL 1. Inleiding	11
HOOFDSTUK 1.1. Aanleiding van deze masterscriptie	13
HOOFDSTUK 1.2. Onderzoeksvragen	17
HOOFDSTUK 1.3. Onderzoeksmethodes	19
DEEL 2. Het ouderschapsplan in België <i>de lege lata</i>	21
HOOFDSTUK 2.1. Inleiding	23
HOOFDSTUK 2.2. De beëindiging van een huwelijksrelatie door echtscheiding	25
§ 1. Inleiding	25
§ 2. Echtscheiding door onderlinge toestemming.....	25
A. Procedure	25
B. De familierechtelijke overeenkomst	27
a. Vorm van de overeenkomst	27
b. Inhoud van de overeenkomst	28
C. Besluit.....	34
§ 3. Echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting	34
A. Procedure	34
B. De regeling omtrent de minderjarige kinderen	36
C. Besluit.....	36
HOOFDSTUK 2.3. De beëindiging van de wettelijke of feitelijke samenwoningsrelatie 37	
§ 1. De beëindiging van de wettelijke samenwoning	37
§ 2. De beëindiging van de feitelijke samenwoning.....	38
§ 3. De regeling omtrent de minderjarige kinderen.....	38
HOOFDSTUK 2.4. Tussenbesluit	41
DEEL 3. Een blik over de grenzen: het verplichte ouderschapsplan in Nederland	43
HOOFDSTUK 3.1. De wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding	45
§ 1. Historiek	45
§ 2. Doelstellingen	47
§ 3. Wijzigingen	48
§ 4. Wettelijke regeling van het verplichte ouderschapsplan	49
HOOFDSTUK 3.2. Het verplichte ouderschapsplan in de Nederlandse praktijk	53
§ 1. Opstelling van het ouderschapsplan	53
§ 2. Inhoud en toetsing van het ouderschapsplan.....	54
§ 3. Participatie van de minderjarige bij het ouderschapsplan	57
A. Rechten van het kind op grond van de internationale en Europese regelgeving	58
a. Het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind	58
b. Het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten	59
c. Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens	59

d. Het Europees Sociaal Handvest	61
e. Het Handvest van de Grondrechten in de Europese Unie	61
B. Rechten van het kind op nationaal (Nederlands) niveau	62
a. De wettelijke vertegenwoordiger	62
b. Het hoorrecht van het minderjarig kind	63
c. De bijzondere curator bij participatie aan het ouderschapsplan	64
d. De Raad voor Kinderbescherming	66
§ 4. Afwezigheid van het ouderschapsplan	67
§ 5. De beëindiging van de informele relatie	67
HOOFDSTUK 3.3. Effectiviteit van het verplichte ouderschapsplan	69
§ 1. Beperking op het recht ter bescherming van het privé- en gezinsleven overeenkomstig artikel 8 EVRM	69
§ 2. Beperking van de beschikkingsvrijheid van ouders	70
§ 3. Beperking van de partijautonomie en contractsvrijheid van de ouders	71
§ 4. Effecten op de minderjarige kinderen	73
HOOFDSTUK 3.4. Tussenbesluit	75
DEEL 4. Naar een verplicht ouderschapsplan in België?	77
HOOFDSTUK 4.1. Het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding	79
§ 1. Doelstellingen	79
§ 2. Beoogde wijzigingen	80
HOOFDSTUK 4.2. Analyse van de uitgevoerde enquête	83
§ 1. Situering	83
§ 2. Algemene houding ten aanzien van het ouderschapsplan	83
§ 3. Toepasselijkheid van het ouderschapsplan	85
§ 4. Participatie van het kind bij het ouderschapsplan	89
§ 5. Controle op het ouderschapsplan	90
§ 6. Sanctie bij afwezigheid van het ouderschapsplan	91
§ 7. Besluit	92
HOOFDSTUK 4.3. Voorstellen inzake het ouderschapsplan <i>de lege ferenda</i>	93
DEEL 5. Algemeen besluit met aanbevelingen	97
DEEL 6. Bibliografie	107
HOOFDSTUK 6.1. Internationale en Europese bronnen	109
§ 1. Wetgeving	109
A. Het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK)	109
B. Het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (IVBPR)	109
C. Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) en het Eerste Protocol bij het EVRM (EP EVRM)	109
D. Het Europees Sociaal Handvest (ESH)	109
E. Het Handvest van de Grondrechten in de Europese Unie	109
§ 2. Rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens	109
HOOFDSTUK 6.2. Belgische bronnen	111
§ 1. Wetgeving	111

A. Burgerlijk Wetboek.....	111
B. Gerechtelijk Wetboek.....	111
C. Wetten	111
D. Parlementaire voorbereiding.....	112
§ 2. Rechtspraak	112
§ 3. Rechtsleer	112
A. Bijdragen in tijdschriften	112
B. Bijdragen in verzamelwerken.....	112
C. Boeken	113
§ 4. Internetadressen.....	113
§ 5. Krantenartikelen	113
HOOFDSTUK 6.3. Nederlandse bronnen.....	115
§ 1. Wetgeving.....	115
A. Nederlands Burgerlijk Wetboek	115
B. Nederlandse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.....	115
C. Wetten	115
D. Parlementaire voorbereiding.....	115
§ 2. Rechtspraak	115
§ 3. Rechtsleer	115
A. Artikels.....	115
B. Bijdragen in tijdschriften	116
C. Boeken	116
§ 4. Internetadressen.....	116
DEEL 7. Bijlagen.....	117
Bijlage 1: Algemene folder website www.tweehuizen.be	119
Bijlage 2: Folder voor kinderen inzake bemiddeling (www.tweehuizen.be)	121
Bijlage 3: Vragenlijst aan respondenten.....	125
Bijlage 4: Resultatenlijst enquête 'ouderschapsplan'	129

Lijst van bijlagen

- Bijlage 1: Algemene folder website www.tweehuizen.be;
- Bijlage 2: Folder voor kinderen inzake bemiddeling (www.tweehuizen.be);
- Bijlage 3: Vragenlijst aan respondenten;
- Bijlage 4: Resultatenlijst enquête 'ouderschapsplan'.

DEEL 1. Inleiding

HOOFDSTUK 1.1. Aanleiding van deze masterscriptie

1. De idee om een masterscriptie te schrijven omtrent het ouderschapsplan is ontstaan door het lezen van het artikel "Ouderschapsplan niet verplichten bij scheiding" in *Het Belang van Limburg*. In dit artikel werd uiteengezet dat in Vlaanderen stemmen opgaan voor de invoering van een ouderschapsplan, vergelijkbaar zoals dit bestaat in Nederland. Huidig Belgisch minister van Justitie, Koen Geens (CD&V), is volgens het artikel ook voorstander van dergelijk ouderschapsplan. De minister stelt dat dit mogelijk de echtscheidingsprocedure zou vertragen, maar dat dit in functie van de kinderen is dat hun ouders beter goed nadenken over de gevolgen van de echtscheiding voor hun kinderen. Hij wil echter het ouderschapsplan niet verplichten zoals naar Nederlands voorbeeld, omdat alles wat meer juridisering toevoegt aan scheidingen volgens hem een slechte zaak is. Hij stelt dat een rechter geen betere maatregelen kan treffen dan dat twee ouders samen zelf kunnen doen.¹

2. Echtgenoten die hun huwelijk willen beëindigen door onderlinge toestemming moeten overeenkomstig artikel 1288 Ger.W. een familierechtelijke overeenkomst – alsook ouderschapsovereenkomst genoemd – opstellen betreffende hun verblijfplaats, het gezag over de persoon en het beheer van de goederen van de kinderen, alsook het recht op persoonlijk contact, de bijdrage van de echtgenoten in het levensonderhoud van de kinderen, de bijdrage van de echtgenoten in de opvoeding van de kinderen en tot slot het bedrag van de eventuele uitkering te betalen door één van de echtgenoten aan de andere. Op basis van artikel 1298 Ger.W. wordt deze overeenkomst betreffende de minderjarige kinderen gehomologeerd door de familierechtbank en bijgevolg is deze overeenkomst juridisch afdwingbaar. Op basis van de artikelen 476 en 488 BW worden "minderjarige kinderen" beschouwd als de niet-ontvoogde en ongehuwde kinderen die de volle leeftijd van 18 jaren niet bereikt hebben.

3. Momenteel is er een wetsvoorstel hangende in de Kamer waarbij men de wetgeving wil wijzigen met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding.² Dit wetsvoorstel werd opgesteld omwille van de noodzaak om een ouderschapsplan in te voeren, wat gesteund is op vaststellingen en studies. Het voert de verplichting in om bij het verzoekschrift tot echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk een ouderschapsplan te voegen. Deze invoering brengt de ontvankelijkheid van de echtscheiding zelf niet in het gedrang. Het doel van het wetsvoorstel is dat ouders die uit de echt wensen te scheiden, zullen nadenken over de gevolgen die deze echtscheiding meebrengt voor hun kinderen. Wanneer ouders wensen uit de echt te scheiden door onderlinge toestemming, dan verplicht artikel 1288 Ger.W. de echtgenoten reeds om bepaalde regelingen op te nemen over de minderjarige kinderen in een familierechtelijke overeenkomst.³ Artikel 1288 Ger.W. beperkt zich tot de regeling inzake de minderjarige kinderen omtrent het verblijf, het ouderlijk gezag en het onderhoudsgeld in het raam van een echtscheiding op grond van een onderlinge toestemming.

¹ V. BEEL, "Ouderschapsplan niet verplichten bij scheiding", *Het Belang van Limburg* 30 september 2015, 11.

² Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 5-14.

³ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 5-6.

4. Met de nieuwe regelgeving wenst de wetgever dat ouders ook nadenken over de concrete taakverdeling en de informatieplicht, zoals dit het geval is in het Nederlandse recht. Hiervoor wil de wetgever in artikel 1254 § 1 Ger.W. de invoeging van een ouderschapsplan wettelijk verankeren voor de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting. Enkele bepalingen die zullen worden ingevoerd, zijn ook terug te vinden in artikel 1288 Ger.W. omtrent de echtscheiding door onderlinge toestemming. Conform het wetsvoorstel dienen afspraken te worden gemaakt over de minderjarige ongehuwde en niet-ontvoogde kinderen waarvan beide echtgenoten de ouders zijn, de kinderen die zij hebben geadopteerd en de kinderen van één van hen die de andere heeft geadopteerd, omtrent:

- de uitoefening van het ouderlijk gezag over de persoon en het beheer van de goederen van deze kinderen;
- de organisatie van de verblijfsregeling of, in voorkomend geval, de uitoefening van het recht op persoonlijk contact;
- de wijze waarop de echtgenoten de zorg- en opvoedingstaken vormgeven;
- de wijze waarop de echtgenoten elkaar informatie verschaffen en raadplegen omtrent gewichtige aangelegenheden met betrekking tot de persoon en het vermogen van deze kinderen;
- de bijdrage van elk van de echtgenoten inzake het levensonderhoud, de opvoeding en de passende opleiding van voornoemde kinderen, onverminderd de rechten hen door hoofdstuk V van titel V van boek I van het Burgerlijk Wetboek toegekend zowel gedurende de echtscheidingsprocedure als na de echtscheiding;
- een bemiddelingsbeding, waarbij de echtgenoten zich ertoe verbinden voor eventuele geschillen in verband met de uitlegging of de uitvoering van het ouderschapsplan eerst een beroep te doen op bemiddeling en pas dan op elke andere vorm van geschillenbeslechting.⁴

5. Zoals hoger werd vermeld, is dit ouderschapsplan in Nederland verplicht volgens artikel 815 van het Nederlandse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.⁵ De ratio van dit Nederlandse verplichte ouderschapsplan is dat ouders eerst gezamenlijk afspraken dienen te maken omtrent de gevolgen van hun scheiding voor hun kinderen alvorens ze effectief kunnen scheiden. Maar niet alle ouders zullen tot een overeenstemming kunnen komen en daarom biedt artikel 815 lid 6 van het Nederlandse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering een oplossing, waarbij het kan volstaan met de overlegging van andere stukken of kan daarin op een andere wijze worden voorzien, een en ander ter beoordeling van de rechter.⁶

6. Het hoofdgedeelte van deze masterscriptie zal betrekking hebben op de vraag of in België het ouderschapsplan bij echtscheiding ook effectief verplicht dient te worden gemaakt. Aangezien in België ook andere samenlevingsvormen bestaan dan het huwelijk, wordt ook hier verder op ingegaan. De definitieve afwikkeling inzake de beëindiging van een wettelijke of feitelijke samenwoning wordt immers behelst door het gemene recht, waaronder ook de regeling omtrent de

⁴ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 8-9.

⁵ In deze masterscriptie wordt voor dit wetboek de afkorting 'Rv' gebruikt.

⁶ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 28-29.

minderjarige kinderen.⁷ Dit betekent dat de bescherming van de kinderen zo goed als nihil is. De vraag rijst dan ook of het ouderschapsplan een mogelijke oplossing is bij de beëindiging van de tweerelatie van de ouders indien zij wettelijk of feitelijk samenwoonden en of dit al dan niet verplicht gesteld dient te worden.

7. Uit de cijfers van de FOD Economie inzake 2015 blijkt dat er 24.414 echtscheidingen⁸ hebben plaatsgevonden ten aanzien van (slechts) 40.049 huwelijken⁹. Het huwelijk tot aan het overlijden van één van de partners is dus in de huidige samenleving eerder een uitzondering dan een regel. Ook ongehuwde partners die duurzaam samenleven hebben de mogelijkheid om hun tweerelatie vroegtijdig te beëindigen.

De (minderjarige) kinderen zijn vaak het slachtoffer van de beëindiging van de tweerelatie van hun ouders; zij ervaren dit vaak erg negatief, maar voor sommige kinderen is de beëindiging van de tweerelatie een opluchting wegens de verstoorde gezinsverhouding. In het belang van de minderjarige kinderen en hun ouders dient er dus onderzoek gevoerd te worden of dat een verplicht ouderschapsplan een mogelijke oplossing is ter hunner bescherming bij de beëindiging van de tweerelatie van hun ouders. Concrete analyse van het nieuwe wetsvoorstel tot invoering van een verplicht ouderschapsplan bij echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting is vereist, alsook de toetsing of dit verplicht ouderschapsplan een oplossing kan bieden bij andere duurzame samenlevingsvormen.

⁷ S. EGGERMONT, "De afwikkeling van de samenlevingsrelatie" in P. SENAËVE, G. VERSCHULDEN en F. SWENNEN, *De beëindiging van de tweerelatie*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 281 en 320.

⁸ http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/bevolking/huwelijken_echtscheidingen_samenwoning/echtscheidingen/ (geraadpleegd op 11 mei 2017).

⁹ http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/bevolking/huwelijken_echtscheidingen_samenwoning/huwelijken/, (geraadpleegd op 11 mei 2017).

HOOFDSTUK 1.2. Onderzoeksvragen

8. De hoofdonderzoeksvraag van deze masterscriptie betreft de vraag of het noodzakelijk is dat het ouderschapsplan een verplichting wordt in het Belgische recht, rekening houdend met de belangen van de minderjarige kinderen en hun ouders. M.a.w. moet het in België verplicht worden om een ouderschapsplan op te stellen? Om tot een antwoord te kunnen komen op deze rechtsvraag dient er systematisch een antwoord te worden geformuleerd op verschillende subonderzoeksvragen.

9. De subonderzoeksvragen volgen de opbouw van de inhoudsopgave van deze masterscriptie. Ten eerste moet worden nagegaan wat het Belgisch recht omtrent het ouderschapsplan *de lege lata* inhoudt; m.n. dient nagegaan te worden of een ouderschapsplan kan worden opgesteld bij de verschillende beëindigingswijzen van de tweerelatie tussen de ouders van minderjarige kinderen.

Vervolgens moet de bestaande Nederlandse regelgeving uitgediept worden, waar het ouderschapsplan reeds een verplichting is, opdat in het besluit van deze masterscriptie (zie DEEL 5) een standpunt kan worden ingenomen om te pleiten voor of tegen de invoering van een gelijkaardige regeling in het Belgische recht.

Om dit standpunt kracht bij te zetten, wordt het wetsvoorstel dd. 14 juli 2014 grondig geanalyseerd.¹⁰ Na deze analyse zullen voorstellen *de lege ferenda* worden geformuleerd ondersteund door een enquête dewelke werd ingevuld door 156 praktijkjuristen, zijnde notarissen of advocaten gespecialiseerd in familierecht. Tot slot volgt er een algemeen besluit waarin een standpunt wordt ingenomen, gespecificeerd door de formulering van voorstellen inzake het ouderschapsplan dewelke als aanbevelingen voor de Belgische wetgever kunnen dienen.

¹⁰ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 5-14.

HOOFDSTUK 1.3. Onderzoeksmethodes

10. De huidige regelgeving omtrent het ouderschapsplan wordt geanalyseerd door middel van beschrijvend onderzoek, waarbij de analyse gebeurt door tekstueel onderzoek en interpretatie. Deze interpretatiemethode wordt concreet ingevuld door grammaticale interpretatie en tekstanalyse.

11. Aangezien de Belgische wetgever mogelijk inspiratie kan halen uit de bestaande Nederlandse regelgeving neemt functioneel rechtsvergelijkend onderzoek een prominente plaats in binnen deze masterscriptie. Dit is omwille van het feit dat de Nederlandse wetgeving de opstelling van het ouderschapsplan verplicht stelt in een echtscheidingsprocedure. De analyse van deze Nederlandse regelgeving gebeurt door beschrijvend onderzoek; er wordt een onderscheid gemaakt tussen de regelgeving die de Nederlandse wetgever voor ogen had (*law in the books*) en de regeling zoals toegepast in de praktijk (*law in action*).¹¹

Nederland is uiteraard niet het enige land dat verplichte maatregelen voorziet voor scheidende ouders ten tijde van hun scheiding. Gelijkaardige maatregelen bestaan ook in andere landen zoals o.a. de verplichte deelname aan bemiddeling in Noorwegen, het ouderschapsplan in Spanje, de verplichte bemiddelingsvoorlichting in Engeland en Wales en tot slot het *parenting plan* in de Verenigde Staten van Amerika en Canada.¹² In deze masterscriptie is voor rechtsvergelijking met het Nederlandse recht gekozen omdat onderzoek (o.a. de studie '*Scholieren en Gezinnen*')¹³ heeft aangetoond dat met de invoering van het Nederlandse ouderschapsplan de doelstelling van de wet niet wordt bereikt. Bovendien bestaan er – ook buiten het familierecht – veel gelijkenissen tussen het Belgische en Nederlandse recht.

12. De voorstellen *de lege ferenda* zullen ondersteund worden door een enquête ingevuld door 156 praktijkjuristen, zijnde notarissen of advocaten gespecialiseerd in familierecht. Normatief onderzoek zal een antwoord bieden op de vraag welke oplossing in het Belgische recht het meest optimaal lijkt.

¹¹ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 3.

¹² M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 188-189.

¹³ I. VAN DER VALK en E. SPRUIJT, "Het ouderschapsplan en de effecten voor de kinderen", https://www.divorcechallenge.nl/sites/www.divorcechallenge.nl/files/documenten/artikel-vandervalk-spruijt_tcm44-527969.pdf (geraadpleegd op 11 mei 2017).

DEEL 2. Het ouderschapsplan in België *de lege lata*

HOOFDSTUK 2.1. Inleiding

13. Teneinde een antwoord te bieden op de centrale onderzoeksvraag in deze masterscriptie moet eerst worden onderzocht in welke mate ouders vandaag reeds gehouden zijn om een ouderschapsplan op te stellen.

14. In België bestaan twee geïnstitutionaliseerde samenlevingsrelaties, met name het huwelijk en de wettelijke samenwoningsrelatie.¹⁴ Daarnaast kunnen partners ook opteren voor een feitelijke samenwoningsrelatie.¹⁵ Wanneer de ouders van minderjarige kinderen hun tweerelatie beëindigen, zijn vooral de kinderen hier het slachtoffer van.

Indien de ouders gehuwd zijn, dan kan deze tweerelatie beëindigd worden door de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting¹⁶ of door de echtscheiding door onderlinge toestemming¹⁷. De beëindiging van de wettelijke samenwoning van de ouders is mogelijk op basis van artikel 1476 § 2 BW. Er bestaat geen wettelijke regeling over de beëindiging van feitelijke samenwoning; zij hebben dus het recht om hun tweerelatie *ad nutum* te verbreken.¹⁸ In het huidige Belgische recht dienen enkel ouders die wensen uit de echt te scheiden door onderlinge toestemming een familierechtelijke overeenkomst op te maken, waarin bepaalde regelingen zijn vervat omtrent de minderjarige kinderen. Elke duurzame samenlevingsvorm wordt *infra* (cf. nr. 15) besproken.

¹⁴ P. SENAËVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2015, 426-427.

¹⁵ W. PINTENS, C. DECLERCK en K. VANWINCKELEN, *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 225.

¹⁶ Art. 229 BW.

¹⁷ Art. 230 BW.

¹⁸ S. EGGERMONT, "De afwikkeling van de samenlevingsrelatie" in P. SENAËVE, G. VERSCHULDEN en F. SWENNEN, *De beëindiging van de tweerelatie*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 258.

HOOFDSTUK 2.2. De beëindiging van een huwelijksrelatie door echtscheiding

§ 1. Inleiding

15. Er bestaan drie mogelijke beëindigingswijzen van een huwelijk. Ten eerste wordt een huwelijk ontbonden door het overlijden van één der echtgenoten (art. 227, 1° BW).¹⁹ Ten tweede kan een huwelijk worden ontbonden door een vonnis inzake de verklaring van afwezigheid van één der echtgenoten (art. 121, § 2, tweede lid BW). Op het ogenblik dat dit vonnis wordt overgeschreven in de registers van de burgerlijke stand, zal deze overschrijving dezelfde gevolgen teweeg brengen als een overlijdensakte.²⁰ De laatste wijze om een huwelijk te ontbinden, is de echtscheiding (art. 227, 2° BW).²¹

In het huidige Belgische recht moet een ouderschapsplan enkel verplicht worden opgesteld bij de echtscheiding door onderlinge toestemming. Aangezien de verplichtstelling enkel geldt voor een bepaalde echtscheidingsgrond, wordt eerst de echtscheiding naar Belgisch recht toegelicht.

16. De artikelen 229 en 230 BW voorzien in twee mogelijke echtscheidingsgronden, nl. de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting (art. 229 BW)²² en de echtscheiding door onderlinge toestemming (art. 230 BW)^{23, 24}

Aangezien overeenkomstig artikel 1288, 2° Ger.W.²⁵ enkel voor de echtscheiding door onderlinge toestemming verplicht een overeenkomst omtrent de minderjarige kinderen moet worden opgesteld, zal deze beëindigingswijze eerst geanalyseerd worden. Doorheen deze masterscriptie worden "minderjarige kinderen" beschouwd als de niet ontvoogde en ongehuwde kinderen die de volle leeftijd van 18 jaren niet bereikt hebben (artt. 476 en 488 BW).

§ 2. Echtscheiding door onderlinge toestemming

A. Procedure

17. Een vordering tot echtscheiding door onderlinge toestemming wordt aangevat door de neerlegging van een verzoekschrift.²⁶ Artikel 1288bis, § 1, tweede lid Ger.W. bepaalt dat dit verzoekschrift neergelegd kan worden ter griffie van een rechtbank van eerste aanleg; deze keuze voor een bepaalde rechtbank wordt overgelaten aan de echtgenoten.²⁷

Artikel 1288bis, § 1, derde en vierde lid Ger.W. bevatten formele vereisten die noodzakelijk zijn opdat dergelijk verzoekschrift op ontvankelijke wijze kan worden ingesteld. Samen met het verzoekschrift moeten op straffe van nietigheid volgende bijlagen worden neergelegd:

- 1° De overeenkomsten opgesteld op basis van de artikelen 1287 en 1288 Ger.W.;
- 2° In voorkomend geval, de boedelbeschrijving zoals opgenomen in artikel 1287, tweede lid Ger.W.;

¹⁹ P. SENAËVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2015, 548-549.

²⁰ P. SENAËVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2015, 548-549.

²¹ P. SENAËVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2015, 548-549.

²² Y.-H. LELEU, *Droit des personnes et des familles*, Brussel, Larcier, 2016, 457.

²³ Y.-H. LELEU, *Droit des personnes et des familles*, Brussel, Larcier, 2016, 538.

²⁴ P. DELNOY (ed.), *Le couple sous toutes ses formes: mariage, cohabitation légale et cohabitation de fait*, Waver, Anthemis, 2013, 359.

²⁵ A. DUELZ, J.-C. BROUWERS en Q. FISCHER, *Le droit du divorce*, Brussel, De Boeck, 2009, 312.

²⁶ F. BUYSENS, "De echtscheiding door onderlinge toestemming na de wet op de familierechtbank" in P. SENAËVE, *Echtscheiding, voorlopige maatregelen en onderhoudsgelden in de familierechtbank*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 211.

²⁷ F. BUYSENS, "De echtscheiding door onderlinge toestemming na de wet op de familierechtbank" in P. SENAËVE, *Echtscheiding, voorlopige maatregelen en onderhoudsgelden in de familierechtbank*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 213 en Y.-H. LELEU, *Droit des personnes et des familles*, Brussel, Larcier, 2016, 564.

- 3° Een uittreksel uit de akten van de geboorte van de kinderen zoals bedoeld in artikel 1254, § 1, tweede lid Ger.W.;
- 4° Een bewijs van nationaliteit van elk der echtgenoten.²⁸

18. Artikel 1287 Ger.W. bepaalt dat echtgenoten die uit de echt wensen te scheiden door onderlinge toestemming hun wederzijdse rechten vooraf moeten regelen. Zij hebben de mogelijkheid om vooraf een boedelbeschrijving op te stellen.

Artikel 1288 Ger.W. bepaalt dat echtgenoten volgende elementen schriftelijk moeten opstellen:

- 1° De verblijfplaats van de echtgenoten gedurende de proeftijd;
- 2° Het gezag over de persoon en het beheer van de goederen van de kinderen en het recht op persoonlijk contact wat betreft de minderjarige ongehuwde en niet-ontvoogde kinderen waarvan beide echtgenoten de ouders zijn, de kinderen die zij hebben geadopteerd en de kinderen van een van hen die de andere heeft geadopteerd, zowel gedurende de proeftijd als na de echtscheiding;
- 3° De bijdrage van elk der echtgenoten in het levensonderhoud, de opvoeding en de passende opleiding van voornoemde kinderen;
- 4° Het bedrag van de eventuele uitkering te betalen door de ene echtgenoot aan de andere, gedurende de proeftijd en na de echtscheiding, de formule van eventuele aanpassing van deze uitkering, de omstandigheden waaronder dit bedrag na echtscheiding kan worden herzien en nadere bepalingen.

19. Artikel 1288, tweede en derde lid Ger.W. voegen hieraan toe dat wanneer nieuwe omstandigheden buiten de wil van de partijen hun toestand of die van de kinderen ingrijpend wijzigen, dan kan de familierechtelijke overeenkomst (zoals bedoeld in artikel 1288, eerste lid, 2° en 3° Ger.W.) door de bevoegde rechter worden herzien. Het Hof van Cassatie heeft hieromtrent gesteld dat de rechter bij gewijzigde omstandigheden het verzoek uitsluitend moet toetsen aan het belang van het kind.²⁹ De bevoegde rechter – m.n. de familierechtbank – heeft ook de bevoegdheid om op vordering van de partijen de uitkering, zoals bedoeld in artikel 1288, eerste lid, 4° Ger.W., op een later tijdstip te verhogen, verminderen of af te schaffen ingevolge dit bedrag door nieuwe omstandigheden – onafhankelijk van de wil van de partijen – niet meer is aangepast.³⁰ De familierechtelijke overeenkomst wordt verder besproken (cf. *infra* nr. 23 e.v.).

20. Artikel 1289 Ger.W. handelt over de persoonlijke verschijning van de echtgenoten voor de familierechtbank. Indien de echtgenoten al meer dan 6 maanden gescheiden leven op de dag van de neerlegging van het verzoekschrift, dan verloopt de procedure schriftelijk en is een persoonlijke verschijning niet noodzakelijk. Indien partijen niet langer dan 6 maanden gescheiden leven op de

²⁸ F. BUYSENS, "De echtscheiding door onderlinge toestemming na de wet op de familierechtbank" in P. SENAËVE, *Echtscheiding, voorlopige maatregelen en onderhoudsgelden in de familierechtbank*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 211-212.

²⁹ F. BUYSENS, "De echtscheiding door onderlinge toestemming na de wet op de familierechtbank" in P. SENAËVE, *Echtscheiding, voorlopige maatregelen en onderhoudsgelden in de familierechtbank*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 206 en Cass. 28 juni 2012, AR C.11.0069.N.

³⁰ F. BUYSENS, "De echtscheiding door onderlinge toestemming na de wet op de familierechtbank" in P. SENAËVE, *Echtscheiding, voorlopige maatregelen en onderhoudsgelden in de familierechtbank*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 206-213.

dag van de neerlegging van het verzoekschrift, dan worden zij geacht om binnen 1 maand vanaf de datum van de neerlegging van het verzoekschrift gezamenlijk en persoonlijk te verschijnen voor de familierechtbank. De familierechtbank heeft steeds de mogelijkheid om een persoonlijke verschijning te bevelen.

Artikel 1289ter Ger.W. bepaalt dat de procureur des Konings schriftelijk advies dient uit te brengen over de vormvereisten, de toelaatbaarheid van de echtscheiding en over de inhoud van de overeenkomsten tussen de echtgenoten met betrekking tot hun minderjarige kinderen.³¹

21. De echtgenoten hebben gedurende de echtscheidingsprocedure steeds de mogelijkheid, gezamenlijk of individueel, om afstand te doen van de vordering tot echtscheiding. Deze (eenzijdige) akte van afstand vereist geen formaliteiten en kan dus mogelijk stoten op bewijsproblemen. Om deze problematiek te voorkomen, is het aangewezen voor een eenzijdige afstand om deze akte op een officiële manier ter kennis te brengen van de andere echtgenoot.³²

22. Opdat het echtscheidingsvonnis uitwerking kan hebben ten aanzien van derden, dient het overeenkomstig artikel 1304, eerste lid Ger.W. overgeschreven te worden in de registers van de burgerlijke stand. Deze uitwerking heeft op vermogensrechtelijk vlak terugwerkende kracht vanaf het ogenblik van neerlegging van het verzoekschrift tot echtscheiding door onderlinge toestemming. De persoonlijke gevolgen van de echtscheiding zullen, conform artikel 1304, derde lid Ger.W., slechts intreden op het moment dat er geen rechtsmiddelen meer open staan tegen dit echtscheidingsvonnis.³³

B. De familierechtelijke overeenkomst

23. Voor deze masterscriptie is het enkel van belang om de familierechtelijke overeenkomst te analyseren. Daarom worden overeenkomsten over de wederzijdse rechten inzake de vermogensrechtelijke regeling, het erfrecht alsook de overlevingsrechten buiten beschouwing gelaten.³⁴

a. Vorm van de overeenkomst

24. De 'Echtscheidingswet' van 20 mei 1997³⁵ bepaalt dat een onderhandse akte volstaat, omdat de familierechtelijke overeenkomst omtrent de minderjarige kinderen wordt gehomologeerd door de rechtbank conform artikel 1298 Ger.W. Deze homologatie verleent gezag van gewijsde aan

³¹ F. BUYSENS, "De echtscheiding door onderlinge toestemming na de wet op de familierechtbank" in P. SENAËVE, *Echtscheiding, voorlopige maatregelen en onderhoudsgelden in de familierechtbank*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 214-216 en A. DUELZ, J.-C. BROUWERS en Q. FISCHER, *Le droit du divorce*, Brussel, De Boeck, 2009, 326.

³² F. BUYSENS, "De echtscheiding door onderlinge toestemming na de wet op de familierechtbank" in P. SENAËVE, *Echtscheiding, voorlopige maatregelen en onderhoudsgelden in de familierechtbank*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 222-223.

³³ F. BUYSENS, "De echtscheiding door onderlinge toestemming na de wet op de familierechtbank" in P. SENAËVE, *Echtscheiding, voorlopige maatregelen en onderhoudsgelden in de familierechtbank*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 232-233 en A. DUELZ, J.-C. BROUWERS en Q. FISCHER, *Le droit du divorce*, Brussel, De Boeck, 2009, 337.

³⁴ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 121-152.

³⁵ Wet 20 mei 1997 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek en het Burgerlijk Wetboek betreffende de procedures tot echtscheiding, *BS* 27 juni 1997, 17167.

de akte en bijgevolg wordt hieraan uitvoerbare kracht verleend. Homologatie is echter geen oplossing voor de periode tussen het afsluiten van de overeenkomst en het definitief worden van de echtscheidingsuitspraak en bijgevolg is een authentieke akte vereist dat meteen een uitvoerbare titel uitmaakt.³⁶

25. Artikel 1298 Ger.W. bepaalt dat de rechtbank, wanneer zij de echtscheiding uitspreekt, overeenkomsten moet homologeren met betrekking tot de minderjarige kinderen indien de partijen aan de wettelijke voorwaarden en formaliteiten hebben voldaan zoals vermeld in art. 1287 e.v. Ger.W. Deze homologatie zorgt ervoor dat de familierechtelijke overeenkomst een uitvoerbare titel wordt.³⁷

b. Inhoud van de overeenkomst

26. Zoals hoger reeds werd vermeld, bepaalt artikel 1288, eerste lid Ger.W. dat de echtgenoten een aantal regelingen schriftelijk moeten bepalen. Deze bepalingen moeten nageleefd worden opdat de echtscheiding uitwerking kan hebben, maar er is een mogelijkheid dat de afspraken omtrent de verblijfplaats en de familierechtelijke bepalingen reeds uitwerking krijgen voor dat de echtscheiding definitief wordt; m.n. inzake de regeling van de verblijfplaats aangezien deze noodzakelijkerwijze enkel de duurtijd van de procedure betreft.³⁸

De verblijfplaats van de echtgenoten

27. Artikel 1288, eerste lid Ger.W. legt een vereiste op om op straffe van nietigheid een regeling te treffen inzake de verblijfplaats van de echtgenoten. Ingeval echtgenoten hun verblijfplaats wensen te wijzigen tijdens de echtscheidingsprocedure, dan dienen zij een nieuw uittreksel uit het bevolkingsregister voor te leggen aan de rechter. Het is dus niet vereist dat zij een nieuwe familierechtelijke overeenkomst opstellen, want het wordt algemeen aanvaard dat zij bij wijziging van hun verblijfplaats geen motivering moeten verlenen overeenkomstig art. 1293 Ger.W. omdat de toestand van de echtgenoten of van hun kinderen niet ingrijpend zal veranderen.³⁹

³⁶ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 152-153.

³⁷ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 152 en J. VERSTRAETE en F. BUYSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht*, III, *Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 270-271.

³⁸ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 155-156 en J. VERSTRAETE en F. BUYSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht*, III, *Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 271-272.

³⁹ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 156.

De uitoefening van het ouderlijk gezag over de minderjarige kinderen en het beheer van hun goederen

28. Artikel 374, § 1, eerste lid BW stelt dat niet-samenlevende ouders het ouderlijk gezag over hun gemeenschappelijke kinderen in beginsel gezamenlijk uitoefenen. Artikel 376 BW voegt hier aan toe dat, bij gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag, de ouders ook gezamenlijk de goederen van de minderjarige kinderen beheren, alsook gezamenlijk optreden als wettelijk vertegenwoordiger. De wet van 13 april 1995⁴⁰ heeft het beginsel van het *gezagsco-ouderschap* wettelijk verankerd en dit heeft tot gevolg dat het ouderlijk gezag in principe gezamenlijk wordt uitgeoefend door beide ouders van de bevoegdheden over de persoon en de goederen van de minderjarige, zowel ingeval zij samenleven als ingeval zij niet samenleven.⁴¹

29. Dat de ouders gezamenlijk het ouderlijk gezag uitoefenen wil niet meteen zeggen dat het noodzakelijk is dat ouders over alle onderwerpen voorafgaand overleg moeten plegen en dat beide ouders steeds omtrent alle elementen hun akkoord moeten geven. Dergelijke voortdurende gezamenlijke uitoefening is praktisch moeilijk te realiseren en daarom heeft de wetgever voorzien in een wettelijk vermoeden van instemming van de niet-meeoptredende ouder zoals bepaald in artikel 374, § 1, eerste lid BW *jo.* artikel 373, tweede lid BW. Op basis van dit wettelijk vermoeden zal de alleen-optredende ouder handelen met instemming van de andere ouder voor zowel gebruikelijke handelingen (zoals het ondertekenen van het schoolrapport) als voor belangrijke handelingen.⁴²

30. Als gevolg van het niet samenleven van de ouders kan het kind nooit op een gelijktijdig tijdstip bij beide ouders verblijven en daarom kan dit recht van bewaring en zorg nooit door hen gezamenlijk uitgeoefend worden. Elke clause in een familierechtelijke overeenkomst waarin wordt bepaald dat ouders het dagelijks leven van hun kinderen in gezamenlijk overleg zullen organiseren, zal onjuist zijn omdat artikel 373, tweede lid BW dit tegenspreekt.⁴³

31. Het is onrealistisch om te stellen dat ouders voortdurend het ouderlijk gezag gezamenlijk uitoefenen, daarom voorziet artikel 374, § 1, eerste lid BW *jo.* artikel 373, tweede lid BW in een wettelijk vermoeden van instemming van de niet-meeoptredende ouder ten aanzien van de alleen handelende ouder.⁴⁴

⁴⁰ Wet 13 april 1995 betreffende de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag, *BS* 24 mei 1995, 14484.

⁴¹ P. SENAEVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2015, 325-326.

⁴² F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 162; J. VERSTRAETE en F. BUYSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht, III, Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 272 en A. DUELZ, J.-C. BROUWERS en Q. FISCHER, *Le droit du divorce*, Brussel, Larcier, 2009, 122.

⁴³ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 162.

⁴⁴ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 13.

Ouders kunnen hier wel van afwijken door voor exclusieve uitoefening van het ouderlijk gezag over het minderjarig kind te kiezen dat zal uitgeoefend worden door één van de ouders.⁴⁵ Dit kan enkel in uitzonderlijke omstandigheden en wanneer dit gerechtvaardigd kan worden door precieze en pertinente feiten zoals bijvoorbeeld een ernstige fysieke of mentale ziekte van een ouder.⁴⁶ Als ouders achter deze keuze staan, dan zal deze exclusieve uitoefening ook toepasselijk zijn op het beheer over de goederen en de vertegenwoordiging van het minderjarige kind.⁴⁷ Het gevolg hiervan zal zijn dat de niet-meeoptredende ouder een recht op persoonlijk contact met het minderjarige kind zal verkrijgen, wat tevens in dergelijk geval verplicht dient te worden opgenomen in de familierechtelijke overeenkomst. Dit principiële omgangsrecht wordt evenwel niet wettelijk geregeld.⁴⁸ Omwille van onvoldoende verduidelijking door de wetgever is het aangewezen om dergelijke clausule op een zo expliciet mogelijke wijze op te stellen.⁴⁹

Natuurlijk bestaat er ook een mogelijkheid dat één van de ouders geen recht op persoonlijk contact wil ten aanzien van het minderjarige kind, wat doorgaans als gevolg heeft dat de andere ouder wederkerig verzaakt aan een onderhoudsbijdrage. Praktijkjuristen stellen dat het enkel mogelijk is voor een ouder om tijdelijk te verzaken aan de uitoefening van het recht op persoonlijk contact. Om deze verzaking op een geldige grondslag tot stand te laten komen, is het noodzakelijk dat er een duidelijke onderliggende reden wordt ter kennis gegeven of dat er minstens een mededeling volgt van deze reden aan de procureur des Konings.⁵⁰

32. Een andere manier tot uitoefening van het ouderlijk gezag is de keuze voor één van de tussensystemen; nl. het tussensysteem van genuanceerde exclusieve uitoefening (cf. nr. 33) of het tussensysteem van genuanceerde gezamenlijke uitoefening (cf. nr. 34).⁵¹

⁴⁵ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 163-164 en J. VERSTRAETE en F. BUYSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht*, III, *Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 272-273.

⁴⁶ A. DUELZ, J.-C. BROUWERS en Q. FISCHER, *Le droit du divorce*, Brussel, Larcier, 2009, 125.

⁴⁷ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 163-164 en J. VERSTRAETE en F. BUYSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht*, III, *Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 272-273.

⁴⁸ C. VAN ROY, "Verblijfsregeling van kinderen na scheiding van hun ouders en andere gerelateerde topics" in V. ALLAERTS, D. DE WAELE, P. HOFSTRÖSSLER, T. KRUGER, T. VAN DE CALSEYDE, E. VAN DER MUSSELE en C. VAN ROY, *Het gezin 2.0*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 54.

⁴⁹ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 163-164 en J. VERSTRAETE en F. BUYSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht*, III, *Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 272-273.

⁵⁰ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 165 en J. VERSTRAETE en F. BUYSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht*, III, *Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 273-274.

⁵¹ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 165 en J.

33. Als wordt gekozen voor het tussensysteem van genuanceerde exclusieve uitoefening, dan zal het ouderlijk gezag uitsluitend toebehoren aan één van de ouders, maar zal er een voorafgaandelijk akkoord van beide ouders noodzakelijk zijn omtrent bepaalde, door hen gestipuleerd als belangrijke, beslissingen. Hierbij wordt voornamelijk bedoeld op de beslissingen inzake de buitengewone kosten, maar het is ook aangewezen indien een beslissing een rechtstreekse invloed zal hebben op de interne verhouding tussen de ex-echtgenoten.⁵²

Opdat dergelijk systeem in de praktijk kan functioneren, is het noodzakelijk dat de beslissingen die een gezamenlijk akkoord vereisen duidelijk omschreven worden in de familierechtelijke overeenkomst, alsook hoe de regeling zal verlopen indien er tussen de ouders een onenigheid bestaat. In dit laatste geval zullen de ouders een keuze hebben tussen de aanstelling van een derde die de uiteindelijke beslissing zal nemen of wordt de volle bevoegdheid toegewezen aan de alleen handelende ouder dewelke het ouderlijk gezag exclusief kan uitoefenen. Niettemin mogen de ouders zeker niet vergeten om in deze familierechtelijke overeenkomst ook de regeling omtrent het recht op persoonlijk contact van de andere ouder op te nemen.⁵³

34. Indien ouders kiezen voor het tussensysteem van genuanceerde gezamenlijke uitoefening zullen de ouders in beginsel gezamenlijk moeten optreden, maar zal één van de ouders het exclusieve beslissingsrecht krijgen over het stellen van bepaalde en welomschreven handelingen. Het vermoeden van instemming van de andere ouder zoals bepaald in artikel 374, § 1, eerste lid BW *jo.* artikel 373, tweede lid BW zal ook in dit systeem blijven spelen, behalve in de gevallen zoals gestipuleerd in de familierechtelijke overeenkomst waar dat slechts één ouder het beslissingsrecht heeft.⁵⁴

35. De echtscheiding heeft gevolgen voor het ouderlijk gezag inzake het beslissingsrecht en inzake de verblijfsregeling van de kinderen. De wet verblijfsco-ouderschap van 2006⁵⁵ heeft ingesteld dat de rechter op verzoek van minstens één ouder moet onderzoeken of het verblijf van het kind gelijk tussen de ouders kan worden verdeeld. Dit zal als gevolg hebben dat het beslissingsrecht zowel in rechte als in feite gelijk kan worden uitgeoefend. Het is wel belangrijk aan te merken dat de rechter het verblijfsco-ouderschap niet kan opleggen als dit niet de meest

VERSTRAETE en F. BUYSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht*, III, *Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 274.

⁵² F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 165-166 en J. VERSTRAETE en F. BUYSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht*, III, *Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 274.

⁵³ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 166-167.

⁵⁴ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 167-168 en J. VERSTRAETE en F. BUYSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht*, III, *Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 275.

⁵⁵ Wet 18 juli 2006 tot het bevoorrechten van een gelijkmatig verdeelde huisvesting van het kind van wie de ouders gescheiden zijn en tot regeling van de gedwongen tenuitvoerlegging inzake huisvesting van het kind, *BS* 4 september 2006, 43971.

geschikte oplossing voor de minderjarige kinderen is.⁵⁶ Als een rechter dient te oordelen over een mogelijk verblijfsco-ouderschap, dan dient hij op basis van artikel 374, § 2, vierde lid BW rekening te houden met de concrete omstandigheden van de zaak en het belang van de kinderen en de ouders.⁵⁷

De onderhoudsbijdrage voor het kind

36. Ouders moeten overeenkomstig artikel 1288, eerste lid, 3° Ger.W. op gezamenlijk akkoord het onderhoudsbedrag bepalen dat noodzakelijk is om te voorzien in het levensonderhoud, de opvoeding en de passende opleiding van het kind. Dit onderhoudsbedrag zal gelden zowel gedurende de proeftijd als na de echtscheiding.⁵⁸ Bij de vastlegging van dit bedrag moet ook bepaald worden wat het tijdstip, de plaats, de wijze en het beginpunt van de betaling is. Het is belangrijk om te vermelden of er een schorsingsmogelijkheid bestaat voor de betalingsverplichting indien het minderjarige kind bij de andere ouder verblijft. Bij afwezigheid van dergelijke bepaling zal de betalingsverplichting blijven voortlopen.⁵⁹

37. De familierechtelijke overeenkomst dient verplicht zowel een regeling over de gewone als over de buitengewone kosten te bevatten. De kosten die 'buitengewoon' zijn, kunnen de partijen vrij ruimer invullen in afwijking van de wettelijke omschrijving; volgens de algemene opvatting mag de omschrijving wel ruimer zijn, maar niet beperkter. Het is zeer belangrijk om een regeling inzake de kosten uitvoerig uit te werken met het oog op een mogelijke gedwongen uitvoering die zich in de toekomst zou kunnen opdringen.⁶⁰

38. Praktijkjuristen lijkt het aangewezen om in een familierechtelijke overeenkomst omtrent de onderhoudsbijdrage voor het kind aanpassings- en/of herzieningsclausules op te nemen. De meest voorkomende herzieningsfactoren worden vanaf volgend randnummer besproken.⁶¹

⁵⁶ D. CUYPERS, D. MORTELMANS en N. TORFS, *Is echtscheiding werkelijk Win for life?*, Brugge, die Keure, 2008, 19.

⁵⁷ C. VAN ROY, "Artikel 374, § 2, vierde lid BW en het belang van de ouders – Van theorie naar praktijk", *T.Fam.* 2015, 72.

⁵⁸ J.-L. RENCHON, "Les clauses des conventions entre époux ou cohabitants relatives à l'exercice de l'autorité parentale à l'égard de leurs enfants" in J.-L. RENCHON en F. TAINMONT, *L'autonomie de la volonté et les conventions entre époux ou cohabitants*, Brussel, Larcier, 2015, 328 en Y.-H. LELEU, *Droit des personnes et des familles*, Brussel, Larcier, 2016, 560.

⁵⁹ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 176-177 en J. VERSTRAETE en F. BUYSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht*, III, *Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 278-279.

⁶⁰ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 181-182 en J. VERSTRAETE en F. BUYSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht*, III, *Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 280-281.

⁶¹ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 186 en J. VERSTRAETE en F. BUYSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht*, III, *Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 283.

39. De stijgende levensduurte kan een mogelijk eerste probleem zijn, wat gemakkelijk kan opgevangen worden door een indexatieformule.⁶²

Een mogelijke volgende herzieningsfactor betreft de behoeften van het kind; een verhoging van de kosten dringt zich op afhankelijk van de leeftijd van het kind. Als hier geen rekening mee wordt gehouden in de familierechtelijke overeenkomst, dan zal enkel de rechter hierover een uitspraak kunnen doen op grond van artikel 1288, tweede Ger.W. De rechtspraak toont evenwel aan dat met dergelijk beroep op de rechter niet altijd het gewenste resultaat wordt bereikt. Wanneer het minderjarig kind de volle leeftijd van 18 jaren bereikt (art. 488 BW) en bijgevolg meerderjarig wordt, dan heeft het een eigen vorderingsrecht op basis van artikel 203 BW voor zover het kind zijn/haar opleiding nog niet voltooid heeft.⁶³

Een derde herzieningsfactor heeft betrekking op de inkomsten en mogelijkheden van de ouders. Beide ouders moeten naar evenredigheid voorzien in de kosten van levensonderhoud, opvoeding en passende opleiding van het kind. De oplossing hiervoor is om een proportionaliteitsclausule op te nemen in de familierechtelijke overeenkomst, waarin een referentie-inkomen wordt weergegeven. De onderhoudsverplichting van artikel 203 BW bevat een persoonlijk karakter en dus zal deze verplichting bijgevolg tenietgaan bij overlijden van de schuldenaar.⁶⁴

De laatste herzieningsfactor is de verblijfsregeling van het kind. De tijdsbesteding van het kind bij de ouders afzonderlijk alsook de middelen van die ouder en de behoeften van het kind zijn een belangrijke factor voor de vaststelling van de onderhoudsbijdrage. Als de ouders de verblijfsregeling ingrijpend gaan wijzigen, is het noodzakelijk dat er een aanpassing dient te gebeuren van deze onderhoudsbijdrage.⁶⁵

De uitkering tussen echtgenoten

40. Een laatste schriftelijke verplichting conform artikel 1288, eerste lid Ger.W. betreft de (eventuele) onderhoudsuitkering tussen echtgenoten. Gezien de beperkte relevantie met het ouderschapsplan, zal deze uitkering in het volgende randnummer slechts beperkt besproken worden.

⁶² F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 186 en J. VERSTRAETE en F. BUYSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht, III, Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 283.

⁶³ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 186-188 en J. VERSTRAETE en F. BUYSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht, III, Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 283-284.

⁶⁴ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 188-189 en J. VERSTRAETE en F. BUYSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht, III, Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 284-285.

⁶⁵ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 172 en 190 en J. VERSTRAETE en F. BUYSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht, III, Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 285.

41. De echtgenoten bezitten een absolute vrijheid om de (eventuele) onderhoudsuitkering tussen hen vast te leggen. Het wettelijk principe is dat er een rechterlijke herzieningsbevoegdheid van de onderhoudsuitkering tussen de echtgenoten bestaat, maar de echtgenoten hebben de mogelijkheid om deze mogelijke wijziging door de rechter conventioneel te vernietigen door middel van een uitdrukkelijke bepaling in ofwel de initiële ofwel een latere overeenkomst.⁶⁶

C. Besluit

42. De wetgeving inzake echtscheiding door onderlinge toestemming voorziet de regeling omtrent de kinderen slechts op beperkte wijze en bijgevolg is het zelfs de term 'ouderschapsplan' niet waardig. Het betreft immers een algemene formulering zonder specifieke zaken te verduidelijken, behalve inzake de tijdsbesteding van de ouders ten opzichte van de kinderen of de begroting van het onderhoudsgeld. Een andere opmerking omtrent de term 'ouderschapsplan' betreft het feit dat binnen het ouderschapsplan de ouder de minst belangrijke factor is; het plan gaat immers niet over de ouder, hij/zij is slechts uitvoerder. De belangrijkste factor in het ouderschapsplan is het kind en het belang van elk kind moet de leidraad vormen binnen de opstelling, de uitvoering en de interpretatie van dit plan.⁶⁷

§ 3. Echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting

A. Procedure

43. Artikel 229 § 1 BW bepaalt dat de echtscheiding kan worden uitgesproken wanneer de rechter vaststelt dat het huwelijk onherstelbaar ontwricht is. In de volgende zin van dit wetsartikel wordt uitgelegd wat wordt verstaan onder 'onherstelbaarheid', nl. wanneer de voorzetting van het samenleven tussen de echtgenoten en de hervatting ervan redelijkerwijze onmogelijk is geworden ingevolge die ontwrichting.⁶⁸ De laatste zin van artikel 229 § 1 BW bepaalt dat het bewijs van deze onherstelbare ontwrichting met alle wettelijke middelen kan worden geleverd.⁶⁹

44. De echtscheiding kan worden ingesteld op gezamenlijk verzoek van de echtgenoten op grond van artikel 229 § 2 BW. De onherstelbare ontwrichting wordt geacht aanwezig te zijn indien de echtgenoten meer dan 6 maanden feitelijk gescheiden zijn of wanneer de aanvraag tweemaal werd gedaan op grond van artikel 1255 § 1 Ger.W.⁷⁰ De rechter zal op grond van dit artikel de echtscheiding uitspreken als hij vaststelt dat de partijen sinds meer dan 6 maanden feitelijk gescheiden zijn. Is deze termijn niet voldaan, dan stelt de rechter een nieuwe zittingsdatum vast die zal plaatsvinden op een datum die onmiddellijk volgt op het verstrijken van de termijn van 6

⁶⁶ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 191-192 en J. VERSTRAETE en F. BUYSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht*, III, *Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 286.

⁶⁷ A. VAN DEN BOSSCHE, "Het ouderschapsplan: model & bedenkingen" in I. BOONE en C. DECLERCK (eds.), *Actualia Familierecht. Co-ouderschap vandaag en morgen*, Brugge, die Keure, 2017, 57-60.

⁶⁸ P. SENAËVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2015, 554-555 en D. PIRE, V. LÈBE-DESSARD en M.-C. VALSCHAERTS, *Le divorce pour désunion irrémédiable*, Brussel, Larcier, 2015, 55.

⁶⁹ P. SENAËVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2015, 554-555.

⁷⁰ P. SENAËVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2015, 555-556 en Y.-H. LELEU, *Droit des personnes et des familles*, Brussel, Larcier, 2016, 460.

maanden of 3 maanden na de eerste zitting. Tijdens deze nieuwe zittingsdag spreekt de rechter de echtscheiding uit indien de partijen hun wil hiertoe bevestigen.⁷¹

Er bestaat op basis van art. 229 § 3 BW ook een mogelijkheid om een echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting in te stellen op verzoek van één enkele echtgenoot, wanneer deze meer dan 1 jaar feitelijk gescheiden leeft van de andere echtgenoot of wanneer de aanvraag tweemaal werd gedaan op grond van art. 1255 § 2 Ger.W.⁷² De rechter zal op grond hiervan de echtscheiding uitspreken na vaststelling van een feitelijke scheiding van meer dan 1 jaar. Indien deze termijn niet voldaan is, dan zal de rechter een nieuwe zittingsdatum vaststellen die onmiddellijk volgt op het verstrijken van deze termijn van 1 jaar of een jaar na de eerste zitting. Op die zittingsdag zal de rechter de echtscheiding uitspreken indien een van de partijen er om verzoekt. Artikel 229, § 1, laatste zin BW bepaalt dat de eisende echtgenoot ook zelfstandig het bewijs kan leveren van een onherstelbare ontwrichting van het huwelijk en bijgevolg verkrijgt hij op een snellere manier een echtscheidingsvonnis.⁷³

45. Artikel 1254 Ger.W. bepaalt de procedurele voorschriften om een echtscheidingsvordering op grond van onherstelbare ontwrichting op ontvankelijke wijze in te dienen. De eerste paragraaf van dit artikel vermeldt dat dergelijke echtscheidingsvordering kan ingesteld worden door de neerlegging van een verzoekschrift ter griffie van de familierechtbank.

Indien echtgenoten gezamenlijk de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting vorderen, dan kunnen zij dit doen door middel van een eenzijdig verzoekschrift. Iedere echtgenoot of ten minste een notaris of advocaat dient dit verzoekschrift te ondertekenen.

Deze gedinginleidende akte moet de vermelding bevatten van de identiteit van de minderjarige ongehuwde en niet-ontvoogde kinderen waarvan beide echtgenoten de ouders zijn, van de kinderen die zij hebben geadopteerd, van de kinderen van een van hen die de andere heeft geadopteerd, van elk kind van elk van de echtgenoten waarvan de afstamming is vastgesteld, evenals elk kind dat ze samen opvoeden. In deze eerste paragraaf worden nog enkele vereisten opgesomd, maar nadere analyse is voor deze masterscriptie irrelevant.

De partijen hebben op grond van artikel 1254, § 4 Ger.W. de mogelijkheid om tot aan de sluiting van de debatten het voorwerp of de zaak van de vordering uit te breiden of te wijzigen, alsook kunnen zij tot dan tegenvorderingen of aanvullende vorderingen inleiden.⁷⁴

46. Artikel 1278 Ger.W. bepaalt dat het vonnis of arrest waarbij de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting wordt uitgesproken ten aanzien van de echtgenoten gevolg heeft vanaf de dag waarop de beslissing niet meer vatbaar is voor rechtsmiddelen en ten aanzien van derden vanaf de dag van overschrijving in de registers van de burgerlijke stand. Artikel 1275 § 2 Ger.W. bepaalt dat wanneer het echtscheidingsvonnis of -arrest in kracht van gewijsde treedt, de griffier binnen de maand een uittreksel dient te versturen naar de ambtenaar van de burgerlijke stand van

⁷¹ P. SENAËVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2015, 555-556.

⁷² P. SENAËVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2015, 556-563 en Y.-H. LELEU, *Droit des personnes et des familles*, Brussel, Larcier, 2016, 459.

⁷³ P. SENAËVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2015, 556-563.

⁷⁴ P. SENAËVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2015, 565-567.

de gemeente waar het huwelijk werd voltrokken, waarin hij het beschikkende gedeelte, alsook de vermelding van de dag van het in kracht van gewijsde treden van het vonnis of arrest opneemt.⁷⁵

B. De regeling omtrent de minderjarige kinderen

47. Op basis van de wilsvrijheid van de ouders hebben zij de mogelijkheid om tijdens een echtscheidingsprocedure op grond van onherstelbare ontwrichting van het huwelijk een regeling omtrent de minderjarige kinderen overeen te komen inzake de persoon, het levensonderhoud en de goederen van het kind. Dit is evenwel geen verplichting!⁷⁶

48. Indien er een overeenkomst over de minderjarige kinderen wordt opgesteld, moet de rechter op grond van artikel 1298 Ger.W. deze overeenkomst homologeren indien de partijen aan de wettelijke voorwaarden en formaliteiten hebben voldaan zoals vermeld in art. 1287 e.v. Ger.W. Artikel 1289ter Ger.W. bepaalt dat de procureur des Konings schriftelijk advies dient uit te brengen over de vormvereisten, de toelaatbaarheid van de echtscheiding en over de inhoud van de overeenkomsten tussen de echtgenoten met betrekking tot hun minderjarige kinderen.⁷⁷

49. Een echtscheidingsvordering op grond van onherstelbare ontwrichting kan dus ook ontvankelijk worden ingesteld zonder de concrete opstelling van een regeling omtrent de minderjarige kinderen.⁷⁸

C. Besluit

50. Ouders die wensen uit de echt te scheiden op grond van onherstelbare ontwrichting hebben de keuze om al dan niet een contractuele regeling te treffen over hun minderjarige kinderen. Hoewel dit in het huidige Belgische recht geen verplichting is, beoogt het wetsvoorstel dit in de toekomst te realiseren (cf. *infra* nr. 157 e.v.). De vraag blijft echter of dit ouderschapsplan een geschikte oplossing is voor de beëindiging van de huwelijksrelatie tussen de ouders. Deze vraag wordt in deze masterscriptie verder geanalyseerd en beoordeeld.

⁷⁵ P. SENAËVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2015, 570-571.

⁷⁶ A. VAN DEN BOSSCHE, "Het ouderschapsplan: model & bedenkingen" in I. BOONE en C. DECLERCK (eds.), *Actualia Familierecht. Co-ouderschap vandaag en morgen*, Brugge, die Keure, 2017, 61.

⁷⁷ A. VAN DEN BOSSCHE, "Het ouderschapsplan: model & bedenkingen" in I. BOONE en C. DECLERCK (eds.), *Actualia Familierecht. Co-ouderschap vandaag en morgen*, Brugge, die Keure, 2017, 61.

⁷⁸ A. VAN DEN BOSSCHE, "Het ouderschapsplan: model & bedenkingen" in I. BOONE en C. DECLERCK (eds.), *Actualia Familierecht. Co-ouderschap vandaag en morgen*, Brugge, die Keure, 2017, 61.

HOOFDSTUK 2.3. De beëindiging van de wettelijke of feitelijke samenwoningsrelatie

§ 1. De beëindiging van de wettelijke samenwoning

51. Artikel 1476 § 2 BW stelt dat de wettelijke samenwoning ophoudt te bestaan wanneer één van de wettelijk samenwonende partners in het huwelijk treedt of overlijdt, of wanneer een einde wordt gemaakt aan de wettelijke samenwoning overeenkomstig de bepalingen van deze paragraaf.⁷⁹ De beëindiging is mogelijk door onderlinge toestemming van de samenwonenden of door een eenzijdige verklaring van één der samenwonenden door middel van een schriftelijke verklaring die tegen ontvangstbewijs wordt overhandigd aan de ambtenaar van de burgerlijke stand. Deze verklaring moet volgende elementen bevatten:

- 1° De datum van de verklaring;
- 2° De naam, de voornamen, de plaats en de datum van geboorte van beide partijen en de handtekening van beide partijen of van de partij die de verklaring aflegt;
- 3° De woonplaats van beide partijen;
- 4° De vermelding van de wil de wettelijke samenwoning te beëindigen.

52. De verklaring van de beëindiging in onderlinge overeenstemming wordt overhandigd aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente van de woonplaats van beide partijen of, indien de partijen geen woonplaats hebben in dezelfde gemeente, aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente van de woonplaats van één van hen. In dat geval geeft de ambtenaar van de burgerlijke stand kennis van de beëindiging binnen de 8 dagen bij aangetekende brief aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente van de woonplaats van de andere partij.⁸⁰

De eenzijdige verklaring van de beëindiging wordt overhandigd aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente van de woonplaats van beide partijen of, indien de partijen geen woonplaats hebben in dezelfde gemeente, aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de woonplaats van de partij die de verklaring aflegt. De ambtenaar van de burgerlijke stand betekent binnen de 8 dagen de beëindiging bij gerechtsdeurwaardersexploot aan de andere partij en in voorkomend geval geeft hij er kennis van bij aangetekende brief binnen dezelfde termijn aan de ambtenaar van de burgerlijke stand van de gemeente van de woonplaats van de andere partij. In elk geval moeten de kosten van de betekening en de kennisgeving vooraf worden betaald door hen die de verklaring afleggen.⁸¹ Tot slot maakt de ambtenaar van de burgerlijke stand melding van de beëindiging van de wettelijke samenwoning in het bevolkingsregister.⁸²

53. De overige artikelen uit het Burgerlijk Wetboek inzake de wettelijke samenwoning hebben geen betrekking op de minderjarige kinderen bij beëindiging van deze samenwoningsrelatie. Dergelijke regeling wordt dus niet verplicht opgelegd door de wetgever. Inzake het vermogensrechtelijke statuut worden wettelijk samenwonenden verplicht om een

⁷⁹ B. DELAHAYE, F. TAINMONT en V. LÈBE-DESSARD, *La cohabitation légale*, Brussel, De Boeck, 2013, 101; F. SWENNEN, *Het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 293-294; Y.-H. LELEU, *Droit des personnes et des familles*, Brussel, Larcier, 2016, 442-443 en P. DELNOY (ed.), *Le couple sous toutes ses formes: mariage, cohabitation légale et cohabitation de fait*, Waver, Anthemis, 2013, 359-360.

⁸⁰ Artikel 1476, § 2, derde lid BW.

⁸¹ Artikel 1476, § 2, vierde en vijfde lid BW.

⁸² Artikel 1476, § 2, zesde lid BW.

samenlevingscontract in een notariële vorm op te stellen.⁸³ Artikel 1478, vierde lid BW bepaalt dat de samenwonenden hun wettelijke samenwoning naar goeddunken regelen door middel van een overeenkomst, voor zover deze geen bepaling bevat dat strijdig is met artikel 1477, met de openbare orde of de goede zeden, noch met de regels betreffende het ouderlijk gezag en de voogdij, noch met de regels die de wettelijke orde van de erfopvolging bepalen.⁸⁴

§ 2. De beëindiging van de feitelijke samenwoning

54. De beëindiging van de feitelijke samenwoning wordt niet wettelijk geregeld en is dus regelen vormvrij. Hieruit volgt dat de beëindiging mogelijk is op ieder ogenblik, onvoorwaardelijk, zonder opzeggingsvoorwaarden, -formaliteiten of -procedure.⁸⁵ Wanneer contractueel wordt afgeweken van deze regel en bijgevolg verbodsregels of -beperkingen worden opgenomen, zullen deze ongeldig zijn naar Belgisch recht. Het zelfbeschikkingsrecht van ieder persoon laat hen slechts toe om dergelijke beperkingen in overeenkomsten te sluiten indien er een wettelijke grondslag is, zoals deze bijvoorbeeld bestaat binnen het huwelijk.⁸⁶

§ 3. De regeling omtrent de minderjarige kinderen

55. Een regeling waarbij wordt gesteld dat een ouder zijn rechten van de uitoefening van het ouderlijk gezag, zijn recht op verblijf of zijn recht op wettelijk beheer van de goederen van het kind afstaat aan de andere ouder, zal zonder enige waarde zijn. Op dezelfde manier is ook een onderhoudsverplichting van ouders onbeschikbaar in die zin dat ze zich niet kunnen bevrijden van de verplichting om bij te dragen in het levensonderhoud, de opleiding en de vorming van hun kind.⁸⁷

56. De uitoefeningsmodaliteiten of de uitvoering van het ouderlijk gezag door de ouders zijn niet onbeschikbaar en bijgevolg kunnen zij deze dus onderling vrij overeenkomen mits tussenkomst van een familiaal bemiddelaar. Niets vormt dus nog een hindernis voor ouders om na beëindiging van hun samenwoningsrelatie de uitoefening van het ouderlijk gezag vrij overeen te komen, met als voornaamste onderwerp de verblijfsregeling van de kinderen en de onderhoudsuitkering die zal worden vastgesteld inzake de bijdrage in het levensonderhoud, opvoeding en passende opleiding.⁸⁸

57. Ouders die niet gehuwd zijn – dus zowel wettelijk en feitelijk samenwonende ouders – hebben de mogelijkheid om tijdens de beëindigingsprocedure van hun samenlevingsrelatie, alsook erna, een regeling omtrent de minderjarige kinderen te treffen inzake de uitoefening van het ouderlijk gezag of over de uitvoering van de onderhoudsverplichting. Deze regeling moet

⁸³ J. VERSTRAETE en F. BUYSSSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht*, III, *Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 338.

⁸⁴ J. VERSTRAETE en F. BUYSSSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht*, III, *Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 338.

⁸⁵ P. SENAËVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2015, 617 en 628-629; P. DELNOY (ed.), *Le couple sous toutes ses formes: mariage, cohabitation légale et cohabitation de fait*, Waver, Anthemis, 2013, 360 en S. EGGERMONT, *Twee relaties*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 57.

⁸⁶ P. SENAËVE, *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2015, 617 en 628-629.

⁸⁷ J.-L. RENÇON, "Le règlement des responsabilités parentales après la rupture d'un couple non marié" in Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat, *Familie op maat*, Mechelen, Kluwer, 2005, 381.

⁸⁸ J.-L. RENÇON, "Le règlement des responsabilités parentales après la rupture d'un couple non marié" in Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat, *Familie op maat*, Mechelen, Kluwer, 2005, 382.

opgenomen worden in een onderhandse overeenkomst, maar kan evenwel ook worden opgenomen in een notariële akte, zonder dat deze overeenkomst moet goedgekeurd of gehomologeerd worden door een rechter.⁸⁹

⁸⁹ J.-L. RENCHON, "Le règlement des responsabilités parentales après la rupture d'un couple non marié" in Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat, *Familie op maat*, Mechelen, Kluwer, 2005, 385.

HOOFDSTUK 2.4. Tussenbesluit

58. Het Belgische recht stelt enkel voor een echtscheidingsprocedure door onderlinge toestemming de opstelling van een familierechtelijke overeenkomst – m.n. een ouderschapsplan – verplicht. Artikel 1288, eerste lid Ger.W. bepaalt dat de echtgenoten een aantal regelingen schriftelijk moeten bepalen. Deze bepalingen moeten nageleefd worden opdat de echtscheiding uitwerking kan hebben, maar er is een mogelijkheid dat de afspraken omtrent de verblijfplaats en de familierechtelijke bepalingen reeds uitwerking krijgen voor dat de echtscheiding definitief wordt.⁹⁰

59. De Belgische wetgever stelt de opstelling van een ouderschapsplan niet verplicht bij de beëindiging van de andere duurzame samenlevingsvormen. De vraag rijst dus of dit uitbreiding verdient. De enkele verplichtstelling bij de echtscheidingsprocedure door onderlinge toestemming biedt weinig bescherming voor de minderjarige kinderen omdat er andere samenlevingsvormen bestaan die beëindigd kunnen worden.

60. Er zijn echter wel sporen in het Belgische recht te vinden waar de facultatieve opstelling van een ouderschapsplan wordt aangemoedigd. De Belgische wetgever moedigt dergelijke facultatieve overeenkomsten tussen ouders aan door in haar wetsartikelen de formulering op te nemen om te opteren voor homologatie van de overeenkomst door de familierechtbank; bijvoorbeeld artikel 1256 Ger.W. bij de echtscheidingsprocedure op grond van onherstelbare ontwrichting.⁹¹ De vraag blijft echter of deze beperkte tussenkomst van de wetgever voldoende is ter bescherming van de minderjarige kinderen, rekening houdend met hun belangen, alsook met de belangen van de ouders.

De Belgische wetgever heeft ook in een kamer voor minnelijke schikking voorzien als onderdeel van de familierechtbank. Op deze manier kan een verzoeningspoging voor de rechter gebeuren, wat een positieve invloed zal hebben inzake de (toekomstige) regeling omtrent de kinderen.⁹²

De overheid ondersteunt kinderen, jongeren en ouders bij de begeleiding doorheen het scheidingsproces. Het Vormingscentrum Opvoeding & Kinderopvang (VCOK) ontvangt subsidies om concrete methodes te ontwikkelen zodat kinderen op een kwalitatieve manier worden betrokken bij de beslissingen die door de ouders worden genomen in het scheidingsproces.⁹³ De website www.tweehuizen.be werd opgericht om de doelgroepen te voorzien van de nodige informatie; een

⁹⁰ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 155-156 en J. VERSTRAETE en F. BUYSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht*, III, *Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 271-272.

⁹¹ P. SENAËVE, "De echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting: vereisten, bewijsrecht en rechtspleging" in P. SENAËVE, G. VERSCHULDEN en F. SWENNEN, *De beëindiging van de tweerelatie*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 103.

⁹² F. ABS, "De bevoegdheid van en de rechtspleging voor de familierechtbank" in P. SENAËVE, *Echtscheiding, voorlopige maatregelen en onderhoudsgelden in de familierechtbank*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 116-119 en K. DEVOLDER en P. TAELEMAN, "De familie- en jeugdrechtbank. Analyse van de wet van 30 juli 2013" in P. TAELEMAN, B. ALLEMEERSCH, B. VANLENBERGHE en P. VAN ORSHOVEN, *Nieuwe Justitie*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 123.

⁹³ <https://www.vlaanderen.be/nl/gezin-welzijn-en-gezondheid/samenwonen-huwen-en-scheiden/een-scheiding-en-kinderen> (geraadpleegd op 11 mei 2017).

algemene folder van dit project is toegevoegd als bijlage (cf. DEEL 7) bij deze masterscriptie. Deze website bevat ook een folder voor kinderen en jongeren inzake bemiddeling en dit m.n. om te verduidelijken wat er geregeld dient te worden indien de ouders apart gaan wonen. De folder inzake bemiddeling voor kinderen is ook toegevoegd als bijlage (cf. DEEL 7).⁹⁴ Dit initiatief draagt bij tot een goede participatie van het kind bij de beslissingen die door de ouders genomen dienen te worden.

61. Mogelijk kan de Belgische wetgever inspiratie vinden in Nederland, waar op 1 maart 2009 de 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding' in werking is getreden.⁹⁵ Deze wet stelt de opstelling van het ouderschapsplan verplicht in een echtscheidingsprocedure, met als doel om de problematiek inzake de omgangsrechten met de kinderen in geval van scheiding tussen de ouders te verminderen.⁹⁶ Een grondige analyse van de Nederlandse regelgeving is terug te vinden in het volgende deel van deze masterscriptie.

⁹⁴ <http://www.tweehuizen.be/index.html> (geraadpleegd op 11 mei 2017).

⁹⁵ Wet 27 november 2008, *Stb.* 2008, 500.

⁹⁶ *Kamerstukken II* 2004/05, 30 145, nr. 3 (MvT), 1.

DEEL 3. Een blik over de grenzen: het verplichte ouderschapsplan in Nederland

HOOFDSTUK 3.1. De wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding

§ 1. Historiek

62. Inzake het ouderlijk gezag na scheiding heeft het belang van het kind en de gelijkwaardigheid tussen de ouders een centrale plaats ingenomen.⁹⁷ Vooraleer de Hoge Raad zich uitsprak in haar beslissing van 1984⁹⁸ ging het gezamenlijk gezag dat beide ouders over hun kind hadden verloren omwille van de scheiding die plaatsvond tussen de ouders. Een scheiding had immers tot gevolg dat de voogdij over het kind slechts aan één van de ouders kon worden toegewezen.⁹⁹ In de praktijk bleek dit meestal aan de moeder te gebeuren.¹⁰⁰ De andere ouder kreeg de rol van toezienend voogd toegewezen waardoor deze enkel bevoegdheden had inzake het vermogen van het kind, de behartiging van de belangen van het kind in geval van conflict met de voogd en de mogelijkheid tot het richten van een verzoek aan de rechter om de voogd uit het ambt te laten ontzetten.¹⁰¹

63. Met een beslissing van 4 mei 1984 stelde de Hoge Raad¹⁰² dat de bepaling inzake de automatische beëindiging van het ouderlijk gezag na echtscheiding een inbreuk uitmaakt op het recht tot eerbiediging van het privé- en gezinsleven conform artikel 8 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens (EVRM). Een gerechtvaardigde inbreuk is enkel mogelijk indien de belangen van het kind zouden worden geschaad omwille van conflicten die rijzen tussen de ouders. De Hoge Raad heeft in haar beslissing gesteld dat een beoordeling vereist is over de vraag of beëindiging van het gezamenlijk ouderlijk gezag noodzakelijk is als beschermingsmechanisme voor de belangen van het kind.¹⁰³

64. De Hoge Raad heeft met twee beslissingen daterend van 1986¹⁰⁴ voorwaarden opgelegd inzake het gezamenlijk ouderlijk gezag na echtscheiding. Er werd beslist dat er geen wettelijke grondslag bestond voor de automatische voortzetting van het gezamenlijk ouderlijk gezag na echtscheiding. Dit kon echter wel gevraagd worden aan de rechtbank, mits beide ouders hieraan wensten deel te nemen en ze dit in een goede verstandhouding konden uitvoeren met respect voor de belangen van het kind.¹⁰⁵

Deze beslissingen hebben in 1995 geleid tot een wettelijke verankering; het gezamenlijk gezag na echtscheiding blijft een mogelijkheid indien het ingediend wordt op gezamenlijk verzoek van de ex-echtgenoten, alsook werd de loskoppeling van het ouderlijk gezag aan het huwelijk wettelijk verankerd. Bij elke beëindiging van de relatie tussen de ouders, in eender welke samenlevingsvorm, werd vanaf 1995 gesproken over ouderlijk gezag in plaats van ouderlijke voogdij. Het gezamenlijk ouderlijk gezag was enkel mogelijk mits instemming van beide ouders, maar in geval van conflict tussen hen had de rechter het beslissingsrecht om het gezag aan één

⁹⁷ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 11.

⁹⁸ Hoge Raad 4 mei 1984, NJ 1985, 510.

⁹⁹ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 12.

¹⁰⁰ N. NIKOLINA, *Divided Parents, Shared Children*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 81.

¹⁰¹ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 12.

¹⁰² Hoge Raad 4 mei 1984, NJ 1985, 510.

¹⁰³ N. NIKOLINA, *Divided Parents, Shared Children*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 81.

¹⁰⁴ Hoge Raad 21 maart 1986, NJ 1986, 585 en Hoge Raad 21 maart 1986, NJ 1986, 586.

¹⁰⁵ N. NIKOLINA, *Divided Parents, Shared Children*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 82.

van de ouders toe te kennen. Dit beslissingsrecht werd aan de rechter toegestaan om de stabiliteit en rust van het kind te kunnen garanderen.¹⁰⁶

Op basis van artikel 8 EVRM heeft er zich een evolutie voorgedaan, waarbij 1) meer waarde werd gehecht aan de belangen van het kind en het omgangsrecht door de niet-verzorgende ouder opdat zij voldoende contactmogelijkheden hadden en 2) inzake de opvoeding lag de nadruk op de functie die beide ouders in het opvoedingspatroon van het kind hebben. Dit heeft in 1998 uiteindelijk geleid tot een verschuiving naar de standaard van het gezamenlijk gezag na scheiding.¹⁰⁷

65. De wetswijziging van 1998¹⁰⁸ zorgde ervoor dat in het toenmalige artikel 1:251 BW de bepaling werd ingevoerd dat het gezamenlijk ouderlijk gezag na een echtscheiding automatisch wordt voortgezet, tenzij beide ouders of één van hen een verzoek richt tot de rechter om in het belang van het kind te bepalen dat het gezag over een kind of de kinderen slechts aan één van hen toekomt.¹⁰⁹ Een verzoek aan de rechtbank was noodzakelijk zodat zij over de mogelijkheid beschikte om dit verzoek af te wijzen als zij van oordeel was dat het gezamenlijk ouderlijk gezag voor een betere behartiging van de belangen van het kind zou zorgen.¹¹⁰

66. Bij de invoering van het geregistreerd partnerschap door de wetswijziging in 1998¹¹¹ werd gecodificeerd dat ook na ontbinding of beëindiging van een geregistreerd partnerschap het gezamenlijk gezag voortduurt en dit *per analogie* aan de regelgeving inzake de beëindiging van huwelijk door middel van echtscheiding. Er is dus geen verzoek bij de rechter meer mogelijk om het gezamenlijk ouderlijk gezag te behouden, maar een verzoek tot de toewijzing van het gezag aan één van de ouders is steeds mogelijk indien één van hen het oneens is met de wettelijke verankering van het automatische gezamenlijke ouderlijke gezag na echtscheiding of ontbinding van de relatie tussen de ouders.¹¹² Als er een onaanvaardbaar risico is dat het kind verloren zou raken tussen de ouders en er geen verwachting is dat er binnen een redelijke periode een verbetering kan optreden, dan zullen de ouders na scheiding niet het gezamenlijk ouderlijk gezag uitoefenen maar dan staat de rechter een eenhoofdig gezag toe.¹¹³

67. Tweede Kamerlid Luchtenveld diende op 1 juli 2004 het initiatiefvoorstel 'Beëindiging huwelijk zonder rechterlijke tussenkomst en vormgeving voortgezet ouderschap' in waarbij hij stelde dat een verplicht ouderschapsplan zou moeten worden ingesteld in geval er sprake is van een nieuw in te voeren administratieve echtscheiding en ook indien een echtscheiding op gemeenschappelijk verzoek werd ingediend bij de rechter. De toenmalige minister van Justitie Donner diende een wetsvoorstel in zonder de toepassing van het ouderschapsplan op de

¹⁰⁶ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 13.

¹⁰⁷ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 13.

¹⁰⁸ Wet 30 oktober 1997, *Stb.* 1997, 506.

¹⁰⁹ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 14.

¹¹⁰ N. NIKOLINA, *Divided Parents, Shared Children*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 82.

¹¹¹ Wet 5 juli 1997, *Stb.* 1997, 324.

¹¹² M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 15.

¹¹³ A.M. VAN RIEMSDIJK, *Scheiden in Nederland*, Apeldoorn, Maklu, 2011, 70.

administratieve echtscheiding omdat hij tegen dit principe was. Deze wetsvoorstellen hadden als doel om het ouderschapsplan tot een verplichting te stellen in geval van echtscheiding.¹¹⁴

Over de beëindiging van een geregistreerd partnerschap werd oorspronkelijk niet geoordeeld in het initiatiefvoorstel, wat later gecorrigeerd is door het verplicht ouderschapsplan als voorwaarde bij de beëindigingsovereenkomst van geregistreerd partnerschap vast te leggen. Men had dus bij aanvang van de werken aan het initiatiefvoorstel niet de intentie om een verplicht ouderschapsplan op te leggen aan ouders die hun informele relatie wensten te verbreken. De *ratio* was dat er in dit geval geen tussenkomst van een officiële instantie vereist is; er zou daarom geen controlemogelijkheid zijn om na te gaan of er tijdens de scheidingsprocedure daadwerkelijk een ouderschapsplan werd opgesteld. Kamerlid De Pater-van der Meer diende een amendement in om het ouderschapsplan ook verplicht te stellen voor ouders die hun informele relatie verbreken. Dit amendement werd aangenomen en bijgevolg moeten alle ouders die hun tweerelatie verbreken in het belang van hun kinderen verplicht een ouderschapsplan opstellen.¹¹⁵

68. De 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding' is uiteindelijk op 1 maart 2009 in werking getreden.¹¹⁶ Op grond van deze wet dienen ouders, die gezamenlijk het ouderlijk gezag uitoefenen over een minderjarig kind, verplicht een ouderschapsplan op te stellen omtrent de afspraken over de gevolgen van de scheiding voor dit minderjarig kind.¹¹⁷

§ 2. Doelstellingen

69. De hoofddoelstelling van de 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding' is om de problematiek inzake de omgangsrechten met de kinderen in geval van scheiding tussen de ouders te verminderen. Contact met beide ouders is essentieel voor de ontwikkeling van het kind en het besef van de ouders over de gezamenlijke verantwoordelijkheid die ze hebben inzake de opvoeding, ontwikkeling en verzorging van het kind moet aangescherpt worden. Er wordt dus een bewuste, voldoende en vroegtijdige reflectie over de scheidingsgevolgen ten aanzien van de kinderen beoogd. Dit zorgt er uiteindelijk ook voor dat in de toekomst minder snel onnodige conflicten zullen rijzen.¹¹⁸

70. Voortgezet ouderschap wordt in de voorbereidende werken van de wet als standaard beschouwd en de uitoefening van het ouderlijk gezag resulteert erin dat ouders de verantwoordelijkheid dragen om voor de verzorging, de opvoeding en de ontwikkeling van het kind te zorgen.¹¹⁹ De wetswijziging doelt dus op een verandering in de denkwijze van ouders die beslissen om hun relatie te beëindigen door een scheiding; m.n. wat de uiteindelijke gevolgen zullen zijn voor hun kinderen. De ouders van het kind mogen niet hoofdzakelijk de nadruk leggen

¹¹⁴ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 21-24.

¹¹⁵ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 21-24.

¹¹⁶ Wet 27 november 2008, *Stb.* 2008, 500.

¹¹⁷ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 18; L. ZWANENBURG en M. VONK, *Echt scheiden*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2009, 76 en <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/scheiden/vraag-en-antwoord/ouderschapsplan> (geraadpleegd op 11 mei 2017).

¹¹⁸ *Kamerstukken II* 2004/05, 30 145, nr. 3 (MvT), 1.

¹¹⁹ *Kamerstukken II* 2004/05, 30 145, nr. 3 (MvT), 1-2.

op de rechten die ze bezitten, maar ze zouden zich moeten focussen op de verantwoordelijkheden die ze hebben ten opzichte van hun kind.¹²⁰ Door het feit dat ze op voorhand goede afspraken maken omtrent de regeling over hun minderjarige kinderen, zullen onnodige conflicten in de toekomst kunnen vermeden worden.¹²¹

§ 3. Wijzigingen

71. De 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding' beoogt belangrijke wijzigingen aan het familierechtelijk statuut in geval van scheiding tussen de ouders. Deze wijzigingen worden *infra* verder verduidelijkt.

72. De eerste wijziging die wordt ingevoerd, betreft de normen inzake ouderlijke verantwoordelijkheid waarbij het verplicht wordt een omgangsregeling te voorzien tussen ouder en kind opdat het kind door beide ouders verzorgd en opgevoed wordt.¹²² De achterliggende bedoeling was om het omgangsrecht tussen ouder en kind te bevorderen om de relatie tussen het kind en de ouder op een zo optimaal mogelijke manier te laten verlopen. In het ouderschapsplan zal deze ouderlijke verantwoordelijkheid concreet opgenomen worden inzake de regeling omtrent de zorg- en opvoedingstaken. Vanuit het oogpunt van het kind bekeken is deze omgangsregeling geen verplichting, maar een recht dat hij bezit.¹²³ Het gezag over de minderjarige kinderen is wettelijk verankerd in artikel 1:247 BW.

73. Om er voor te zorgen dat ouders daadwerkelijk controleerbare afspraken maken over de gevolgen van de scheiding voor hun kind(eren) dient in een verzoek tot echtscheiding een ouderschapsplan te worden opgenomen. Dit verplicht ouderschapsplan geldt ook bij een verzoek tot beëindiging van een geregistreerd partnerschap of een scheiding van tafel en bed.¹²⁴ Het ouderschapsplan is misschien wel de meest belangrijke wijziging die deze wet heeft doorgevoerd. De verplichte bespreekbaarheid van de opvoeding en de zorg van het kind (zoals school, sport, medische zorg, etc.) laat ouders nadenken over de gevolgen van hun scheiding op het leven van hun kind en het laat hen toe om hun ouderlijk gezag contractueel in te vullen.¹²⁵

De wetgever heeft evenwel de situatie voorzien dat ouders niet in de mogelijkheid zijn om een ouderschapsplan op te stellen, waarbij hen de mogelijkheid wordt geboden om op een andere manier toch aan deze wettelijke verplichting te voldoen. De ontvankelijkheidsvereiste van de aanwezigheid van een ouderschapsplan bij verzoek tot echtscheiding leidt er toe dat het een procedureel karakter verwerft waarop de rechter een toetsingsmogelijkheid bezit.¹²⁶ De belangrijkste bepaling over het verplichte ouderschapsplan betreft artikel 815 Rv.

74. Een opmerkelijke additionele bepaling die samenhangt met het verplichte ouderschapsplan is de verplichting om de kinderen te betrekken bij de opstelling ervan. Voor de rechter moet

¹²⁰ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 26.

¹²¹ M.A. ZON, "Het voortgezet ouderschap praktisch belicht", *Tijdschrift relatierecht en praktijk* november 2015, 178.

¹²² Artikel 1:247 BW.

¹²³ *Kamerstukken II* 2004/05, 30 145, nr. 3 (MvT), 6-7.

¹²⁴ *Kamerstukken II* 2004/05, 30 145, nr. 3 (MvT), 1-2.

¹²⁵ *Kamerstukken II* 2004/05, 30 145, nr. 3 (MvT), 4-6.

¹²⁶ *Kamerstukken II* 2004/05, 30 145, nr. 3 (MvT), 4-6.

duidelijk blijken dat het kind actief betrokken werd bij de opstelling; de ouders moeten – bij voorkeur gezamenlijk – het kind inlichten over de gevolgen van hun scheiding en bespreken wat zijn wensen zijn opdat ze er op een zo goed mogelijke manier rekening mee kunnen houden. Er kan ook in het ouderschapsplan worden opgenomen dat het kind hieromtrent met een onafhankelijke derde heeft gesproken, zoals bijvoorbeeld een bemiddelaar – in Nederlandse termen de zgn. *mediator*.¹²⁷

Uit een vonnis van de rechtbank van 's-Gravenhage¹²⁸ blijkt dat een regeling opgenomen in het ouderschapsplan voldoende concreet en duidelijk moet omschreven zijn opdat de rechter een toetsingsmogelijkheid kan uitvoeren.¹²⁹ De rechter in deze zaak verzocht de verzoekers om de verdeling van de zorg- en opvoedingstaken, de informatie- en consultatieregeling op een concrete(re) wijze in te vullen, alsook concreter aan te wijzen hoe het minderjarig kind bij de opstelling van het ouderschapsplan betrokken was. De rechtbank stelde dat kinderen onder de leeftijd van 14 jaar gebaat zijn bij een concretere invulling van de door ouders opgestelde regeling in het ouderschapsplan.¹³⁰

§ 4. Wettelijke regeling van het verplichte ouderschapsplan

75. De achterliggende *ratio* van de verplichting tot het opstellen van een ouderschapsplan doelt op het feit dat ouders eerst afspraken moeten hebben gemaakt omtrent hun gemeenschappelijke kinderen vooraleer ze effectief tot scheiding kunnen overgaan. Artikel 815 Rv bepaalt dat de opstelling van een ouderschapsplan een ontvankelijkheidsvereiste voor scheiding is geworden. Bij het ontbreken van dergelijk ouderschapsplan bij hun verzoek tot scheiding, wordt een scheiding onmogelijk. Artikel 815 Rv is ook toepasselijk op verzoeken tot ontbinding van geregistreerd partnerschap.¹³¹

76. Het tweede, derde, vierde en zesde lid van artikel 815 Rv handelen specifiek over de vereisten van het ouderschapsplan.

Het tweede lid stelt dat een verzoekschrift tot scheiding een ondertekend ouderschapsplan moet bevatten ten aanzien van a) hun gezamenlijke minderjarige kinderen over wie de echtgenoten al dan niet gezamenlijk het gezag uitoefenen; b) de minderjarige kinderen over wie de echtgenoten ingevolge artikel 253sa of 253t BW het gezag gezamenlijk uitoefenen.

Het derde lid bepaalt de afspraken die minstens in het ouderschapsplan moeten worden opgenomen en dit betreft de wijze waarop de echtgenoten de zorg- en opvoedingstaken verdelen of het recht en de verplichting tot omgang, de wijze waarop de echtgenoten elkaar informatie verschaffen en raadplegen omtrent gewichtige aangelegenheden met betrekking tot de persoon en het vermogen van de minderjarige kinderen en tot slot de kosten van de verzorging en opvoeding van de minderjarige kinderen.

¹²⁷ M.A. ZON, "Het voortgezet ouderschap praktisch belicht", *Tijdschrift relatierecht en praktijk* november 2015, 180.

¹²⁸ Rb. 's-Gravenhage 13 januari 2010, ECLI:NL:RBSGR:2010:BL1926.

¹²⁹ M.A. ZON, "Het voortgezet ouderschap praktisch belicht", *Tijdschrift relatierecht en praktijk* november 2015, 180.

¹³⁰ Rb. 's-Gravenhage 13 januari 2010, ECLI:NL:RBSGR:2010:BL1926.

¹³¹ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 28.

De verplichte vermelding van de wijze waarop de kinderen worden betrokken bij de opstelling van het ouderschapsplan is uitdrukkelijk opgenomen in het vierde lid van artikel 815 Rv. Dit betreft belangrijke informatie voor de rechter om te kunnen oordelen of het ouderschapsplan de belangen van de betrokken minderjarigen weerspiegelt.

Tot slot stelt het zesde lid van hogervermeld artikel dat indien het ouderschapsplan redelijkerwijze niet kan worden overgelegd, het kan volstaan dat andere stukken worden overlegd of kan op een andere wijze daarin voorzien worden, maar dit staat ter beoordeling van de rechter.¹³²

77. Artikel 1:247a BW stelt dat een ouderschapsplan zoals bepaald door artikel 815, lid 2 en lid 3 Rv moet worden opgesteld door ouders indien zij hun samenlevingsvorm beëindigen, maar zij wel het gezag over de minderjarige kinderen gezamenlijk blijven uitoefenen op basis van artikel 1:252, lid 1 BW.

Op basis van dit laatste artikel oefenen ouders die niet met elkaar gehuwd zijn of een geregistreerd partnerschap hebben aangegaan het gezag over hun minderjarige kinderen gezamenlijk uit als dit op verzoek van beiden is aangetekend in het register zoals bedoeld in artikel 1:244 BW. De ouders die hun informele relatie wensen te beëindigen, moeten dus gelijkaardige afspraken maken over hun minderjarige kinderen als ouders die hun formele relatie beëindigen. De beëindiging van de tweerelatie van ouders die een informele relatie hebben, is louter een feitelijke handeling, waardoor een formeel moment ontbreekt dat aan een derde de controlemogelijkheid zou bieden op de opstelling van het verplichte ouderschapsplan.¹³³

78. In artikel 1:253a, lid 3 BW is opgenomen dat indien ouders de verplichting hebben om een ouderschapsplan op te stellen en ze dat niet hebben gedaan, dan houdt de rechter de beslissing op een in het tweede lid van artikel 1:253a BW bedoeld verzoek ambtshalve aan, tot aan de verplichting tot het opstellen van een ouderschapsplan is voldaan. De aanhouding blijft echter achterwege indien het belang van het kind dit vergt. Er valt dus geen ontsnappingsclausule te bespeuren in de verplichting van artikel 1:253a lid 3 BW waaruit zou blijken dat er geen ouderschapsplan moet worden opgesteld zoals opgenomen in artikel 815 lid 6 Rv.¹³⁴

79. De 'Wet bevordering ouderschap en zorgvuldige scheiding' zorgde voor een wettelijke verankering van drie invloedrijke normen op de vastgelegde afspraken in het ouderschapsplan:

a) de ouder heeft een verplichting om de ontwikkeling van de banden tussen zijn kind met de andere ouder te bevorderen (artikel 1:247 lid 3 BW);

b) er geldt een omgangsrecht tussen de ouders en het kind, alsook tussen het kind en degene met wie het kind in een persoonlijke betrekking staat (artikel 1:377a lid 1 BW);

¹³² M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 28-31.

¹³³ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 28-29.

¹³⁴ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 29.

en c) het kind heeft het recht op een gelijkwaardige verzorging en opvoeding na beëindiging van de samenleving tussen zijn ouders indien zij het gezamenlijk gezag uitoefenen (artikel 1:247 lid 4 BW).¹³⁵

Voor het kind is het belangrijk dat de omstandigheden na de scheiding zoveel mogelijk gelijken op de omstandigheden voor de scheiding, maar doordat de ouders nu individueel de opvoeding voor hun rekening nemen, verandert de rol als vader of (mee)moeder na een scheiding.¹³⁶ Ouders hebben de mogelijkheid om bij de opstelling van het ouderschapsplan de praktische belemmeringen die rijzen omwille van hun scheiding in acht te nemen, maar dit uitsluitend gedurende het werkelijke bestaan van deze belemmeringen (artikel 1:247 lid 4 en lid 5 BW).¹³⁷

¹³⁵ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 31.

¹³⁶ A.M. VAN RIEMSWIJK, *Scheiden in Nederland*, Apeldoorn, Maklu, 2011, 61 en S.F.M. WORTMANN en J. VAN DUIJVENDIJK-BRAND, *Compendium personen- en familierecht*, Deventer, Kluwer, 2015, 190-191.

¹³⁷ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 31.

HOOFDSTUK 3.2. Het verplichte ouderschapsplan in de Nederlandse praktijk

80. In dit hoofdstuk wordt de aandacht gevestigd op de wijze van opstelling van het ouderschapsplan, wat er effectief in dit ouderschapsplan dient te worden opgenomen, hoe dit gecontroleerd kan worden door middel van een toetsingsbevoegdheid door de rechter en de wijze van participatie van minderjarige kinderen aan de opstelling van het ouderschapsplan. Tot slot wordt er kort ingegaan op de gevolgen indien er geen ouderschapsplan werd opgesteld en de regeling die naar Nederlands recht geldt inzake het ouderschapsplan bij de beëindiging van de informele relatie.

§ 1. Opstelling van het ouderschapsplan

81. De gevolgen van de echtscheiding worden in een zogenaamd echtscheidingsconvenant opgenomen. Art. 815 Rv bepaalt dat de regeling omtrent de minderjarige kinderen schriftelijk moet worden opgesteld, maar voor het overige is het convenant zonder vormvereisten.¹³⁸

82. Inzake formele scheidingen dienen ouders een ouderschapsplan op te stellen over hun gezamenlijke kinderen. Indien slechts één van de ouders de juridische ouder van gezamenlijk kind is, dan moet een ouderschapsplan worden opgesteld ten aanzien van de kinderen waarover de partners het gezamenlijk gezag uitoefenen conform de artikelen 1:253sa of 1:253t BW.¹³⁹ In België is er evenwel een onlosmakelijk verband tussen de juridisch vastgestelde afstamming en het ouderlijk gezag over het minderjarig kind. Enkel de personen die overeenkomstig de wet een juridisch vastgestelde afstammingsband met het kind hebben, kunnen titularis zijn van het ouderlijk gezag. De afstammingsband kan zowel op basis van de gewone afstammingsregels zijn vastgesteld of als gevolg van gewone of volle adoptie.¹⁴⁰

83. Een ouderschapsplan moet worden opgesteld bij zowel een gemeenschappelijk als een eenzijdig verzoek tot echtscheiding, hetgeen kan opgenomen worden in een echtscheidingsconvenant dat aan het echtscheidingsverzoek wordt toegevoegd of in het echtscheidingsverzoek zelf. Indien dit niet werd opgenomen, kunnen de verzoekers gevraagd worden om dit alsnog toe te voegen of heeft de rechter de mogelijkheid om hieromtrent de ouders te bevragen of hen naar een bemiddelaar – in Nederlandse termen de zgn. *mediator* – te verwijzen. Het ouderschapsplan is een ontvankelijkheidsvereiste voor de echtscheidingsprocedure en in de praktijk blijken veel Nederlandse rechtbanken de zaak aan te houden als het ouderschapsplan niet concreet genoeg is of als er niet uitdrukkelijk wordt vermeld op welke wijze de kinderen betrokken waren bij de opstelling van het ouderschapsplan.¹⁴¹

84. Indien het mogelijk is, dienen de kinderen betrokken te worden bij de opstelling van het ouderschapsplan en de wijze waarop dit gebeurt is, dient te worden vermeld in het verzoekschrift tot echtscheiding conform artikel 815 lid 4 Rv. De betrokkenheid van de kinderen bij het

¹³⁸ S.F.M. WORTMANN en J. VAN DUIJVENDIJK-BRAND, *Compendium personen- en familierecht*, Deventer, Kluwer, 2015, 165.

¹³⁹ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 34.

¹⁴⁰ T. WUYTS, *Ouderlijk gezag*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 127-128.

¹⁴¹ M.J.C. KOENS en A.P. VAN DER LINDEN, *Kind en scheiding*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2010, 25-26.

ouderschapsplan is afhankelijk van hun leeftijd en ontwikkelingsniveau en de controle hierop gebeurt door de rechter, dewelke het ouderschapsplan aan de belangen van het kind dient te toetsen.¹⁴²

85. Er dient geen ouderschapsplan te worden opgesteld door ouders die hun informele relatie beëindigen en waarvan één van de ouders het gezag uitoefent. Indien ze een formele relatie zouden gehad hebben, dan waren ze wel verplicht tot de opstelling van een ouderschapsplan over de gemeenschappelijke kinderen. Eveneens als het kind mede werd opgevoed door een niet-ouder is bij de beëindiging van een informele relatie de opstelling van een ouderschapsplan niet vereist. Zelfs de adoptieouders van het gemeenschappelijk kind zijn niet verplicht tot de opstelling ervan. De Nederlandse rechtsleer heeft echter weinig tot geen uitspraken of reacties gedaan over deze verschillen in omvang tussen formele en informele relaties. Er zijn echter ook ouders met een formele relatie die geen ouderschapsplan dienen op te stellen; m.n. voogden met gezamenlijke voogdij die hun formele of informele relatie wensen te beëindigen. Zelfs bij een feitelijke scheiding dringt de opstelling van een ouderschapsplan zich niet op.¹⁴³

§ 2. Inhoud en toetsing van het ouderschapsplan

86. Ouders zijn vrij, binnen bepaalde grenzen, om te bepalen welke afspraken zij opnemen in het ouderschapsplan. Het is evenwel zo dat voor deze afspraken altijd het belang van het kind moet primeren.¹⁴⁴ De minimumeisen waaraan het ouderschapsplan moet beantwoorden, zijn wettelijk bepaald en betreffen essentiële punten bij de uitoefening van het gezamenlijk gezag. Deze punten zijn vaak het voorwerp van conflicten tussen ouders en worden uiteindelijk aan de rechter voorgelegd. De elementen die verplicht in het ouderschapsplan opgenomen dienen te worden, zijn:

(a) De wijze waarop de echtgenoten de zorg- en opvoedingstaken conform artikel 1:247 BW verdelen, dan wel het recht op en de verplichting tot omgang van de niet-gezagsouder vormgeven (artikel 815 lid 3 sub a Rv). Voorbeelden hiervan zijn o.a. de dagelijkse zorg voor de kinderen, school, sport, medische zorg, vakantie, etc.;

(b) De wijze waarop de echtgenoten elkaar informatie verschaffen en raadplegen omtrent gewichtige aangelegenheden met betrekking tot de persoon en het vermogen van de minderjarige kinderen (artikel 815 lid 3 sub b Rv);

(c) De kosten van de verzorging en opvoeding van de minderjarige kinderen (artikel 815 lid 3 sub c Rv).¹⁴⁵

87. Het feit dat al de afspraken in het ouderschapsplan in het belang van het kind moeten zijn, geeft niet weer hoe concreet deze omschreven moeten worden en dit wordt ook niet door de wet verduidelijkt. De richtlijnen van het Landelijk Overleg van Familierechters (in Nederland) verduidelijken dat een "in onderling overleg nader uit te werken regeling" als onacceptabel wordt beoordeeld. Door het ouderschapsplan met zo concreet mogelijke afspraken in te vullen, zal de

¹⁴² M.J.C. KOENS en A.P. VAN DER LINDEN, *Kind en scheiding*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2010, 26.

¹⁴³ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 34-35.

¹⁴⁴ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 196.

¹⁴⁵ M.J.C. KOENS en A.P. VAN DER LINDEN, *Kind en scheiding*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2010, 27.

kans op onenigheid over de invulling en/of de uitwerking op een later tijdstip aanzienlijk verminderen.¹⁴⁶

88. Inzake de toetsing van het ouderschapsplan staat de bescherming van de belangen van het kind door de rechter rechtstreeks tegenover de beschikkingsvrijheid van de ouders om met elkaar de gevolgen van hun echtscheiding overeen te komen. In de parlementaire besprekingen die aan de 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding' vooraf gingen, werd meermaals de vraag gesteld in welke mate de overheid zich zou mogen mengen in de beslissingen ten aanzien van de beëindiging van het huwelijk.

De ouders hebben een wettelijke verplichting om ten opzichte van elkaar en ten opzichte van hun gemeenschappelijk(e) kind(eren) de band van beiden met het kind, ook na de echtscheiding, in stand te houden en te stimuleren. Deze verplichting biedt een zekere mate van vrijheid om invulling te geven aan het behoud van deze relatie. Deze vrijheid is echter wel beperkt aangezien het ouderschapsplan onderworpen is aan een verplichte rechterlijke controle met het belang van het kind als toetssteen. De ouders hebben bijgevolg een beperkte partijautonomie.¹⁴⁷ In de praktijk blijkt echter dat de rechter het ouderschapsplan marginaal toetst, maar er bestaan evenwel uitzonderingen zoals de beoordeling van de rechter van de rechtbank Den Haag dewelke in een aantal uitspraken stelde dat de afspraken die werden opgenomen in het ouderschapsplan niet voldeden aan de wettelijke vereisten wegens gebrek aan het voldoende concretiseren van de afspraken.¹⁴⁸

89. De rechter zal het verzoekschrift op twee momenten beoordelen. Het eerste moment van beoordeling is het moment van de indiening van het verzoekschrift; m.n. de beoordeling over de aanwezigheid van het ouderschapsplan dat voldoet aan de wettelijke vereisten. Het tweede beoordelingsmoment zal zijn na de ontvankelijk verklaring; de rechter zal dan de inhoud van het ouderschapsplan ambtshalve toetsen aan de wet, de rechtspraak en het belang van het kind.¹⁴⁹

90. Er zal moeten blijken uit het ouderschapsplan op welke wijze het kind betrokken is geweest; dit moet per 1 januari 2013 "kort en bondig" worden aangegeven.¹⁵⁰ De betrokkenheid van het kind bij het ouderschapsplan is als toetssteen gekoppeld aan het belang van het kind (zie *infra* nr. 97 e.v.). Door rekening te houden met de betrokkenheid van het kind kan de rechter bepalen of en in welke mate de afspraken door de ouders geformuleerd in het ouderschapsplan in het belang van het kind zijn. Er is echter geen helder en eenduidig toetsingskader voorhanden; zoals bijvoorbeeld het leeftijdscriterium. In de richtlijnen van het Landelijk Overleg Van Familierechters wordt een leeftijdsgrens aanbevolen van 6 jaar, maar de vraag blijft of dit wel conform artikel 815 lid 4 Rv en de internationale bepalingen is.¹⁵¹

¹⁴⁶ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 198.

¹⁴⁷ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 199.

¹⁴⁸ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 61 en Rb. Den Haag 13 januari 2010, ECLI:NL:RBSGR:2010:BL1926.

¹⁴⁹ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 199 en *Kamerstukken II* 2004/05, 30 145, nr. 3 (MvT), 9-10.

¹⁵⁰ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 199.

¹⁵¹ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 200.

91. Het is heel moeilijk om op basis van de huidige regelgeving te beoordelen in welke mate en op welke wijze het kind betrokken werd bij de opstelling van het ouderschapsplan. De rechter moet dus in iedere zaak op basis van zijn eigen maatstaf de relevante feiten en omstandigheden beoordelen. Rechtsonzekerheid bij de scheidende ouders kan dan optreden omwille van de mogelijke willekeur door de rechter. V. SMITS stelt een aantal elementen voor die kunnen helpen bij de beoordeling binnen de huidige kaders:

(a) de aandacht zal moeten gegeven worden aan het bepalen van de algemene en specifieke belangen van het betreffende kind;

(b) er zal moeten worden aangegeven op welke wijze met het kind is gecommuniceerd en hoe met zijn visie rekening is gehouden bij de opstelling van het ouderschapsplan;

(c) men zal moeten aangeven welke invloed het kind heeft gehad op de afspraken.¹⁵²

92. De rechter zal op basis van deze drie elementen onderzoek moeten voeren, maar is hierbij afhankelijk van de gegevens die in het ouderschapsplan zijn opgenomen. Indien de ouders het ernstig oneens zijn of de rechter twijfelt, kan hij de Raad voor Kinderbescherming de opdracht geven om een nader onderzoek te doen en een advies te verlenen. Ook heeft de rechter de mogelijkheid om in een problematische echtscheidings situatie een gedragsdeskundige aan te stellen dewelke een ouderschapsonderzoek voert en hierover aan de rechter zal rapporteren.¹⁵³

93. Een andere oplossing om tot een afgewogen beoordeling van de betrokkenheid van het kind te komen, is een enigszins beter ingekaderd en eenduidig toetsingskader. Men zou bijvoorbeeld expliciet in het ouderschapsplan kunnen vermelden wat de reactie van het kind is. Door een toevoeging van dergelijke mogelijkheid aan artikel 815 lid 4 Rv zal de rechter een beter inzicht kunnen verwerven in de waardering van de mening van het kind in de uiteindelijke afspraken. Maar omdat het toetsingskader van de betrokkenheid van het kind bij het ouderschapsplan in zijn huidige vorm niet helder is, wordt dit in de rechtspraak geïnterpreteerd.¹⁵⁴

94. De rechter zal door de vaststelling van de participatie van het kind aan het ouderschapsplan een betere beoordeling kunnen uitvoeren inzake de toetsing van de inhoud van de afspraken aan het belang van het kind. De rechter zal minstens de mening van het kind moeten kennen om kennis te verwerven over de invloed van het kind bij de afspraken. Dit kan afgeleid worden door de informatie die werd verstrekt door de ouders, uit het ouderschapsplan of de informatie die het kind aan de rechter meedeelt op basis van het hoorrecht; de rechter zal aan deze informatie "passend" gewicht moeten toekennen overeenkomstig artikel 12 Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK) en de *Guidelines on childfriendly justice*.¹⁵⁵

95. De vraag die rest, is welke ruimte er nog beschikbaar is bij de rechterlijke toetsing van de betrokkenheid van het kind bij het ouderschapsplan indien de ouders reeds bij de opstelling rekening hebben gehouden met de mening van het kind. Indien deze betrokkenheid uit het

¹⁵² V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 200.

¹⁵³ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 201.

¹⁵⁴ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 201.

¹⁵⁵ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 203.

ouderschapsplan blijkt, kan de rechter toetsen of deze betrokkenheid op een passende wijze gebeurd is, met als uitgangspunt de belangen van het kind. De mening van het kind moet primeren, maar zal geen doorslaggevende factor zijn omwille van de verantwoordelijkheid die ouders dragen voor de overeenkomsten die zij afsluiten.¹⁵⁶

De bijdrage van het kind aan de opstelling van het ouderschapsplan is belangrijk in geval van problematisch verlopende echtscheidingen. De rechter heeft de mogelijkheid om het kind te horen waarbij het onderwerp van het gesprek de immateriële aspecten van de echtscheiding zullen betreffen; m.n. de relatie tussen het kind en zijn ouders, alsook de gevolgen van de echtscheiding voor het kind. Uit het empirisch onderzoek van V. SMITS blijkt dat de juridisch geschoolde rechter niet altijd de meest geschikte gesprekspartner voor het kind is, dus wordt bij voorkeur een deskundige geraadpleegd, dewelke de rechter zal bijstaan bij de beoordeling van de verkregen informatie.¹⁵⁷

96. Rekening houdende met het (gemiddelde) lange verloop van een echtscheiding, is voor de rechter dergelijke informatie zeer gunstig in het beginstadium van de echtscheidingsprocedure, omdat de rechter op deze wijze ook bij de beoordeling van het verzoekschrift tot echtscheiding inzicht heeft over de participatie van het kind bij het verloop van de echtscheiding. De ouders dragen nog steeds de verantwoordelijkheid om hun kind te betrekken bij het verloop van de echtscheiding, maar in de gevallen dat dit niet mogelijk is, kan deskundige begeleiding in een beginstadium van de echtscheidingsprocedure zeer nuttig zijn. Het gevolg hiervan is wel dat het recht van het kind op bescherming van zijn privacy, tegenover zijn belang bij participatie aan het overleg tussen zijn ouders over de invulling van de gevolgen van de echtscheiding zal komen te staan.¹⁵⁸

§ 3. Participatie van de minderjarige bij het ouderschapsplan

97. De Memorie van Toelichting van de 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding' bepaalt dat de informatie inzake de betrokkenheid van het kind bij de opstelling van het ouderschapsplan belangrijk is voor de rechter bij de beoordeling ervan; m.n. of het ouderschapsplan conform het belang van het kind is. De wet bevat geen specificaties over de wijze van betrokkenheid omdat dit afhankelijk is van de leeftijd en het ontwikkelingsniveau van het minderjarig kind.¹⁵⁹ V. SMITS deed een empirisch onderzoek in Nederland, afgesloten op 15 december 2014, naar de participatie van het individuele kind binnen de familierechtelijke verhoudingen van het gezin waartoe het kind behoort, waarbij de klemtoon werd gelegd op de participatie van het minderjarig kind in de echtscheidingsprocedure van zijn ouders.¹⁶⁰ De toelichting van de participatie van het minderjarig kind bij de echtscheidingsprocedure conform het Nederlands recht, rekening houdend met de internationale en Europese regelgeving, is belangrijk om voorstellen *de lege ferenda* te formuleren voor het Belgische recht, dewelke *infra* (cf. nr. 200) zullen worden besproken.

¹⁵⁶ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 204.

¹⁵⁷ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 204.

¹⁵⁸ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 204.

¹⁵⁹ *Kamerstukken II 2004/05*, 30 145, nr. 3 (MvT), 6 en M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 67.

¹⁶⁰ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 15.

A. Rechten van het kind op grond van de internationale en Europese regelgeving

98. In verschillende internationale en Europese regelgevingen worden de rechten van het kind beschermd. In het bijzonder dient voor deze subtitel te worden nagegaan of ook de participatie van het kind bij de opstelling van het ouderschapsplan door internationale en Europese wetgeving wordt gegarandeerd. Hierbij wordt de nadruk gelegd op volgende internationale bronnen; het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten, het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, het Europees Sociaal Handvest en het Handvest van de Grondrechten in de Europese Unie.¹⁶¹

a. Het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind

99. De artikelen 9 lid 2 en 12 IVRK zijn belangrijk inzake de participatie van het kind binnen de echtscheidingsprocedure.¹⁶² Artikel 12 IVRK bepaalt dat een kind het recht heeft om te worden betrokken bij beslissingen die hem raken en artikel 9 lid 2 IVRK bepaalt in het bijzonder dat dit voor familierechtelijke kwesties geldt. Artikel 12 IVRK strekt zich uit over alle andere rechten dewelke in het IVRK zijn opgenomen. Artikel 3 IVRK heeft ook een belangrijke functie omdat dit een bepaling betreft omtrent de primauteit van het belang van het kind inzake alle beslissingen hieromtrent.¹⁶³

100. Artikel 9 lid 1 IVRK bepaalt dat het kind het recht heeft om niet van zijn ouders te worden gescheiden tegen hun wil, tenzij een scheiding noodzakelijk is zijn belang. Hiermee bedoelt men dat zowel de ouders als het kind niet gescheiden mogen worden tegen hun wil. De wil van de ouders hangt immers inherent vast aan het recht van het kind op ouderlijke zorg. Artikel 9 lid 2 IVRK is voornamelijk op de ouders gericht, zelfs indien zij geen verantwoordelijkheid bezitten inzake de verzorging van het kind, maar ook op het kind dat op deze manier een plaats krijgt binnen de procedure en op deze manier zijn mening kan laten horen.¹⁶⁴

Het Hof Den Bosch¹⁶⁵ heeft omtrent dit artikel een negatieve uitspraak gedaan over de directe werking in de nationale (Nederlandse) rechtspraak. Het Hof stelt evenwel dat in artikel 9 lid 2 IVRK de garantie besloten zit dat de nationale overheid alle betrokken partijen in de echtscheidingsprocedure de gelegenheid moet bieden om aan de procedure deel te nemen, alsook de uiting van meningen mogelijk te maken. De Nederlandse overheid is hieraan tegemoetgekomen door het hoorrecht wettelijk te verankeren in artikel 809 Rv. Het Hof Den Bosch oordeelde in het desbetreffende geding dat het kind de mogelijkheid had op basis van het hoorrecht om haar mening te uiten.¹⁶⁶

101. In Nederland bevat artikel 1:377g BW de zogenaamde informele rechtsingang dat toelaat dat een kind vanaf een leeftijd van 12 jaar (en mogelijk ook voor die leeftijd indien het geacht wordt tot "redelijke waardering van zijn belangen") om bij de rechter een verzoek neer te leggen

¹⁶¹ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 69.

¹⁶² K. HERBOTS, E. ROEVENS en J. PUT, "Participatierechten van kinderen in scheidingsituaties. Visie en praktijk van scheidingsbemiddelaars", *FJR* 2011, afl. 111, 2.

¹⁶³ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 71 en V. SMITS, "Participatie van het kind bij het ouderschapsplan: een tweeledig onderzoek naar de werking van artikel 815 lid 4 Rv", *FJR* 2015, afl. 44, 3.

¹⁶⁴ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 86-87.

¹⁶⁵ Hof 's-Hertogenbosch 12 maart 2007, ECLI:NL:GHSHE:2007:BA3928.

¹⁶⁶ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 87.

over een omgangsregeling met (een van) zijn ouders of met een derde. Dit artikel is ook een doorwerking van artikel 9 lid 2 IVRK, weliswaar met een gekoppeld leeftijdscriterium opgelegd door de Nederlandse wetgever.¹⁶⁷

102. V. SMITS concludeert dat artikel 9 lid 2 IVRK een fundamenteel recht uitmaakt voor het kind om actief te worden betrokken bij de opstelling van het ouderschapsplan. Impliciet ligt in dit artikel ook het recht op meningsuiting van het kind binnen de echtscheidingsprocedure vervat, onafhankelijk van zijn/haar leeftijd.¹⁶⁸

b. Het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten

103. In het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (IVBPR) worden kinderen uitdrukkelijk beschermd, dit in tegenstelling tot het EVRM (cf. nr. 105 e.v.). Zo bevat bijvoorbeeld artikel 6 lid 5 IVBPR een bepaling dat de doodstraf niet toepasbaar is op kinderen die op minderjarige leeftijd een misdrijf begaan. Belangrijk in de context van deze masterscriptie is artikel 17 IVBPR dat gelijkaardig is aan artikel 8 EVRM en waarin wordt bepaald dat er een bescherming geldt door het bestaan van een recht op privé- en gezinsleven, alsook artikel 24 IVBPR waarin wordt bepaald dat elk kind gedurende zijn minderjarigheid bescherming geniet. Het kind heeft dus een eigen recht op "beschermende maatregelen van de zijde van het gezin (...), de gemeenschap en de staat (...)". Deze maatregelen hebben betrekking op de rechten van de minderjarige die hij/zij geniet gedurende zijn/haar minderjarigheid; m.n. het recht op nationaliteit, op naam, op verzorging, etc.¹⁶⁹

104. Er wordt in het IVBPR geen uitdrukkelijke melding gemaakt van de wijze waarop het recht ten gelde kan worden gemaakt, alsook worden er geen garanties uitgewerkt opdat het kind zijn rechten kan krijgen en/of uitoefenen. Er geldt geen verplichting voor de verdragsluitende staten van het IVBPR om procedurevoorschriften aan te nemen die specifiek gericht zijn op het minderjarig kind. Artikel 17, lid 2 en 3 IVBPR bevat de gedachte dat ieder kind een eigen persoonlijkheid dient te krijgen vanaf het moment dat het geboren wordt. V. SMITS leidt hieruit af dat het kind naar het IVBPR als een subject wordt beschouwd, maar wel vanuit een beschermende insteek en minder vanuit een zelfstandige rechtspositie.¹⁷⁰

c. Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

105. Artikel 1 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) bepaalt dat de werking van het verdrag zich tot iedereen uitstrekt, waarbij dus kan afgeleid worden dat het ook toepasselijk is op kinderen, hoewel dit niet expliciet wordt vermeld. Er zijn echter wel beperkingen mogelijk aan deze grondrechten, zoals ook bepaald werd door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) in 1975.¹⁷¹ Het Hof bepaalde dat de uitoefening van het ouderlijk gezag voor het minderjarige kind een aantasting van het grondrecht conform artikel 6 EVRM inhoudt. Het

¹⁶⁷ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 87.

¹⁶⁸ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 87-88.

¹⁶⁹ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 109.

¹⁷⁰ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 109.

¹⁷¹ EHRM 21 februari 1975, nr. 4451/70, Golder/Verenigd Koninkrijk.

EHRM heeft de theorie inzake de impliciete beperkingen afgewezen voor (onder andere) artikel 8 lid 2 EVRM, waarin de beperkingen expliciet worden geformuleerd.¹⁷²

106. Participatierechten van het kind zijn geen onderdeel van het EVRM, maar op basis van artikel 8 EVRM *jo.* artikel 2 Eerste Protocol EVRM kan worden afgeleid dat overleg tussen de ouders en hun kind onlosmakelijk verbonden is met de uitoefening van de rechten vervat in deze artikelen. Er bestaat echter geen verplichting tot overleg inzake de opvoeding van het kind conform deze artikelen, alsook geen recht op betrokkenheid in familierechtelijke procedures.¹⁷³

Het EHRM heeft echter in een arrest van 23 september 1994¹⁷⁴ geoordeeld dat het belang om bij een familierechtelijke beslissing rekening te houden met de wensen van het kind gerelateerd is aan het EVRM. De feitelijke omstandigheden in dit geding handelden over de wens van het kind om bij haar grootouders te mogen blijven wonen omdat het voor het kind als 'thuis' aanvoelde. Het Hof besloot dat afwijzing van dit verzoek geen schending van artikel 8 EVRM uitmaakte, maar bij de beoordeling van de belangen van het kind werd onder andere wel met de mening van het kind rekening gehouden. Het Hof heeft met deze uitspraak het recht van het kind op meningsuiting erkend.¹⁷⁵

107. Het grondrecht van artikel 6 EVRM is ook toepasselijk op minderjarige kinderen, maar het kan wel worden beperkt omwille van het ouderlijk gezag dat de wettelijke vertegenwoordiger uitoefent.¹⁷⁶ Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens besliste in het arrest *Golder*¹⁷⁷ van 1975 dat het recht op toegang tot de rechter voor kinderen geen absoluut karakter heeft.¹⁷⁸ In het *Winterwerp*arrest¹⁷⁹ werden er nuanceringen gesteld aan het arrest *Golder*¹⁸⁰ omdat het recht tot toegang tot de rechter voor een bepaalde groep van personen beperkt kan worden, maar het recht mag niet geheel uitgesloten worden en daarom moet het wezen van het grondrecht onaangetast blijven.¹⁸¹ Het EHRM heeft dit later bevestigd in onder andere het arrest *Osman/Verenigd Koninkrijk*¹⁸² van 28 oktober 1998.¹⁸³

108. Ook het Nederlandse Hof Den Bosch¹⁸⁴ heeft een uitspraak geveld in een casus gelijkaardig aan de *Golder*-zaak. In deze Nederlandse zaak deed de advocaat van de moeder beroep op artikel 6 EVRM en stelde dat de kinderen recht hebben op een zelfstandige rechtsingang; m.n. dat zij het recht hebben op een eigen advocaat gedurende het kinderverhoor en de inzage van de stukken. Het Nederlandse Hof concludeerde dat er geen recht op zelfstandige rechtsingang voor minderjarigen kan worden afgeleid uit artikel 6 EVRM.¹⁸⁵

¹⁷² V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 105.

¹⁷³ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 105-106.

¹⁷⁴ EHRM 23 september 1994, nr. 19823/92, Hokkanen/Finland.

¹⁷⁵ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 105-106.

¹⁷⁶ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 107.

¹⁷⁷ EHRM 21 februari 1975, nr. 4451/70, *Golder/Verenigd Koninkrijk*.

¹⁷⁸ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 107.

¹⁷⁹ EHRM 24 oktober 1979, nr. 6301/73, *Winterwerp/Nederland*.

¹⁸⁰ EHRM 21 februari 1975, nr. 4451/70, *Golder/Verenigd Koninkrijk*.

¹⁸¹ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 107.

¹⁸² EHRM 28 oktober 1998, nr. 87/1997/871/1083, *Osman/Verenigd Koninkrijk*.

¹⁸³ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 107.

¹⁸⁴ Hof 's-Hertogenbosch 10 januari 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:BY8143.

¹⁸⁵ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 108.

109. V. SMITS concludeert dat het EVRM geen uitdrukkelijk recht aan kinderen verleent om betrokken te worden in de echtscheidingsprocedure van hun ouders. De artikelen 6 en 8 EVRM bieden wel een mogelijkheid voor het kind om zijn mening te uiten in de echtscheidingsprocedure.¹⁸⁶

d. Het Europees Sociaal Handvest

110. Het Europees Sociaal Handvest (ESH) beschouwt het kind als een rechtssubject met volwaardige bescherming van fundamentele rechten, maar de Staten moeten bij het opstellen van nationale regelgeving rekening houden met de kwetsbaarheid van dit kind en dus specifieke rechten toekennen. Een voorbeeld van dergelijk specifiek recht is artikel 7 ESH dat een verbod op kinderarbeid inhoudt omdat in het artikel gesteld wordt dat er arbeid is toegelaten vanaf de leeftijd van 15 jaar. Een aantal artikelen van het ESH bevatten daarentegen een algemene strekking, waarvan de bepaling ook toepasbaar is op minderjarige kinderen. Artikel 8 ESH stelt bijvoorbeeld dat staten verplicht zijn om in hun nationale regelgeving zwangere werkneemsters te beschermen en bijgevolg geniet het (ongeboren) kind dus indirect een bescherming.¹⁸⁷

111. Artikel 16 ESH bepaalt dat het gezin het recht heeft op economische, wettelijke en sociale bescherming, maar er wordt niet uitdrukkelijk bepaald dat het kind een mogelijke bescherming geniet in familierechtelijke aangelegenheden, evenmin dat het kind in dergelijke gevallen het recht op participatie heeft. In de toelichting op het ESH wordt de positie van het kind in het geval van verbreking van de tweerelatie tussen de ouders onder de werking van artikel 16 ESH geplaatst. Het kind wordt met deze bepaling beschermd, maar geniet ook een eigen recht. Het gevolg is dat Staten in de wetgeving omtrent gezag en omgang rekening moeten houden met de belangen van het kind, alsook dat het kind de gelegenheid moet worden geboden om zijn mening te uiten in de echtscheidingsprocedure. V. SMITS concludeert bijgevolg dat het kind in de echtscheidings situatie slechts beperkte en indirecte bescherming geniet op basis van het Europees Sociaal Handvest.¹⁸⁸

e. Het Handvest van de Grondrechten in de Europese Unie

112. Het Handvest van de Grondrechten in de Europese Unie bevat zeer belangrijke bepalingen die specifiek gericht zijn op kinderen; m.n. artikel 2 (bescherming van het recht op leven), artikel 7 (bescherming van het privé-, familie- en gezinsleven) en artikel 14 (het recht op onderwijs). Artikel 24 van het Handvest van de Grondrechten in de Europese Unie biedt een bescherming van de rechten dewelke ook beschermd worden in het IVRK. Artikel 14 erkent de participatie van het kind en dus wordt de participatie bevorderd op een wijze dewelke ook al in artikel 12 IVRK werd bepaald.¹⁸⁹

¹⁸⁶ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 108.

¹⁸⁷ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 110-112.

¹⁸⁸ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 112-113 en V. SMITS, "Participatie van het kind bij het ouderschapsplan: een tweeledig onderzoek naar de werking van artikel 815 lid 4 Rv", *FJR* 2015, afl. 44, 3-4.

¹⁸⁹ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 115-116.

B. Rechten van het kind op nationaal (Nederlands) niveau

113. Het Nederlandse recht kent participatiemogelijkheden voor het kind binnen het scheidingsproces, dewelke beperkt zijn zowel inzake aantal als inhoud. De Nederlandse Grondwet bevat geen uitdrukkelijke bepaling dewelke op kinderen toepasselijk is, maar de Nederlandse regelgeving is toepasselijk op alle Nederlanders, dus zowel op meerderjarigen als minderjarigen.¹⁹⁰ Er bestaan meer wettelijke mogelijkheden voor minderjarige kinderen om zelfstandig in rechte op te treden, dus onafhankelijk van hun ouders, maar er is een verschil in behandeling tussen minderjarige en meerderjarige kinderen. Opmerkend is het ontbreken van een eenduidige en gestructureerde regelgeving die op het kind gericht is waarin de wettelijke mogelijkheden die een minderjarige bezit op een kindvriendelijke manier worden verklaard.¹⁹¹

114. De ouders zijn de wettelijke vertegenwoordigers van het minderjarig kind en zij hebben dus de mogelijkheid om het kind een plaats te bieden binnen een procedure waarvan ook zijn belangen deel uitmaken. Er zijn echter ook andere instrumenten die het kind een plaats bieden binnen dergelijke procedure; m.n. het hoorrecht van het minderjarig kind, de positie van de bijzondere curator en de Raad voor Kinderbescherming. Deze instrumenten worden *infra* besproken.¹⁹²

a. De wettelijke vertegenwoordiger

115. Artikel 1:245 BW bepaalt dat minderjarige kinderen onder het gezag van een ouder of voogd staan. Dit betekent dat de ouders over de rechten en plichten van het kind moeten waken rekening houdend met diens belang. Zij hebben de plicht tot verzorging van de minderjarige, het voeren van het bewind over diens vermogen en op te treden als vertegenwoordiger in burgerlijke zaken.¹⁹³ Vooral dit laatste aspect is interessant in het licht van deze masterscriptie, want de vraag blijft of de ouders op basis van deze vertegenwoordigingsplicht ook een participatierecht kunnen uitoefenen in hoofde van het kind. De ouders moeten de belangen van het kind behartigen bij de vaststelling van de gevolgen van de scheiding indien hiermee aan het belang van kind wordt geraakt.¹⁹⁴

116. Er zijn echter ook beperkingen gesteld aan de vertegenwoordigingsplicht van de ouders ten aanzien van hun minderjarig kind in een echtscheidingsprocedure. Het kind heeft zelf enkel het hoorrecht ter beschikking om zijn visie kenbaar te maken. Eventueel kan er beroep gedaan worden op een bijzondere curator of op de Raad voor Kinderbescherming, dewelke dan een onderzoek kan uitvoeren. Het blijft natuurlijk de vraag of de ouders, naar aanleiding van alle emoties die gaan spelen in een echtscheidingsprocedure, in de mogelijkheid blijven om de belangen van hun kind te behartigen bij het overeenkomen van afspraken wegens de gevolgen van de scheiding.¹⁹⁵

117. Het uitgangspunt van de rechter moet bij de opstelling van het ouderschapsplan, alsook tijdens eventuele zittingen, zijn dat de regeling vanuit het belang van het kind moet worden

¹⁹⁰ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 119.

¹⁹¹ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 121.

¹⁹² V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 122.

¹⁹³ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 123.

¹⁹⁴ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 124.

¹⁹⁵ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 124.

vastgelegd. Daarom zal de rechter een toetsingsmogelijkheid bezitten om de afspraken te toetsen aan het belang van het kind. Uit de praktijk blijkt evenwel dat de ouders zo bezig zijn met hun eigen partnerproblematiek dat ze de belangen van het kind uit het oog verliezen, al dan niet bewust.¹⁹⁶

118. Om deze toetsingsmogelijkheid aan de belangen van het kind haalbaar te maken, zal de rechter afhankelijk zijn van de informatie die hem verstrekt wordt door de ouders en het kind, indien het de leeftijd van 12 jaar bereikt heeft, alsook eventueel van de informatie die door derden wordt verstrekt zoals bijvoorbeeld de Raad voor Kinderbescherming of de bijzondere curator. Het is dus van groot belang dat de rechter zoveel mogelijk informatie omtrent de desbetreffende situatie verwerft opdat hij bij de toetsing van de belangen betekenis kan hechten aan de eigen visie en beleving van het minderjarige kind.¹⁹⁷

b. Het hoorrecht van het minderjarig kind

119. Artikel 809 Rv bevat een bepaling inzake het hoorrecht van het minderjarig kind en stelt dat er een hoorrecht mogelijk is voor kinderen ouder dan 12 jaar.¹⁹⁸ In de praktijk wordt dit artikel toegepast door een schriftelijke uitnodiging die de rechter zal versturen naar het kind met de vraag om te worden gehoord. Het kind moet evenwel niet persoonlijk langskomen bij de rechter, maar heeft ook een schriftelijke mogelijkheid om zijn mening kenbaar te maken.¹⁹⁹ Als het kind effectief ingaat op een persoonlijk gesprek, dan wordt hier geen proces-verbaal van opgemaakt, enkel aantekeningen. Deze aantekeningen vormen geen onderdeel van het dossier en dus hebben de ouders geen weet van wat er inhoudelijk is gezegd tijdens het gesprek met het kind. De rechter of de raadsheer kan evenwel ook besluiten om een kind jonger dan 12 jaar te horen.²⁰⁰

120. Maar kan het hoorrecht van het kind als een recht van het kind worden gezien of is het eerder een verplichting van de rechter? Artikel 809 lid 1 RV stelt dat de rechter in zaken die de belangen van minderjarige kinderen behartigen, geen beslissing zal uiten voordat de minderjarige van 12 jaar en ouder in de gelegenheid is gesteld om zijn mening te uiten.²⁰¹ Een beperkte lezing van voormeld artikel geeft aan dat er wellicht enkel een verplichting in hoofde van de rechter bestaat om het kind de mogelijkheid te geven zijn mening te uiten. Maar in het licht van de internationaalrechtelijke regelgeving, alsook de interpretatie van artikel 809 Rv, kan dit ook een participatierecht voor het kind betekenen.²⁰²

121. Er zijn echter wel beperkingen gesteld aan het hoorrecht van het minderjarig kind, waarvan er hierna enkele worden verduidelijkt.

Een eerste beperking betreft een leeftijdsgrens. De wetgever stelt dat een kind vanaf 12 jaar in staat wordt geacht om zijn mening kenbaar te maken in familierechtelijke

¹⁹⁶ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 125.

¹⁹⁷ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 125.

¹⁹⁸ N. NIKOLINA, *Divided Parents, Shared Children*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 112.

¹⁹⁹ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 132-133.

²⁰⁰ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 133 en N. NIKOLINA, *Divided Parents, Shared Children*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 112.

²⁰¹ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 135.

²⁰² V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 138.

aangelegenheden. Vanaf deze leeftijd wordt het kind geacht te beschikken over voldoende onderscheidingsvermogen om zelfstandig afwegingen te kunnen maken tussen verschillende mogelijkheden.²⁰³

Een tweede beperking aan het hoorrecht is dat de rechter de mening van het kind moet respecteren. Er rust evenwel geen verplichting op de rechter om te motiveren in de uitspraak of de mening van het kind werd meegenomen tijdens de beraadslaging van de uitspraak.²⁰⁴

Een derde beperking is het feit dat de rechter een mogelijkheid heeft om af te zien van de uitnodiging van het kind voor een kindergesprek indien hij stelt dat de zaak van 'kennelijk ondergeschikt belang' is, zoals bijvoorbeeld in een kort gedingzaak. In dat geval bevat de zaak een spoedeisend karakter en dus leent zich deze procedure niet voor de toepassing van het hoorrecht van het kind.²⁰⁵

Een vierde beperking is de mogelijkheid van het kind om de uitnodiging van de rechter om een gesprek te hebben te weigeren. De rechter moet bij dergelijke weigering niet verplicht actief optreden.²⁰⁶

122. V. SMITS concludeert dat artikel 809 Rv werd ingehaald door de internationale regelgevingen, waarin het participatierecht van het kind werd vastgesteld zonder beperkingen. Zij doet een voorstel om meer invloed te verstrekken vanuit de gedragskundige discipline bij de beslissing over de invulling, alsook de uitvoering van het participatierecht. In zeer problematische echtscheidingsprocedures zullen de belangen van het kind op de helling komen te staan en zal er nood zijn aan een gedragsdeskundige, dewelke de nodige vaardigheden heeft om de psychologische gevolgen van de echtscheidingsprocedure in te schatten.²⁰⁷

c. De bijzondere curator bij participatie aan het ouderschapsplan

123. De bijzondere curator dient een oplossing te vinden in een conflict tussen het kind en zijn ouders, waarbij de belangen van het kind worden behartigd. De bijzondere curator dient dit te doen aan de hand van bemiddeling of door het aangaan van of tussenkomen in een procedure, waarbij zijn uitgangspunt steeds de belangen van het kind dient te zijn.²⁰⁸

124. Er worden geen bijzondere vereisten opgelegd door de wetgever inzake de persoon van de bijzondere curator. Voormalig Nederlands minister van Justitie Donner stelt dat er vanuit de praktijk geen noodzaak voor was en dat dus iedere natuurlijke persoon deze functie kan uitoefenen. De enige vereisten die gelden zijn het feit dat de bijzondere curator handelingsbekwaam moet zijn en niet onder curatele mag zijn gesteld.²⁰⁹

Ook inzake de deskundigheid die de bijzondere curator moet bezitten, werden geen vereisten gesteld door de wetgever. In praktijk wordt meestal beroep gedaan op een advocaat, maar dit kan evenwel ook een gedragsdeskundige of een maatschappelijk werker zijn. De

²⁰³ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 139.

²⁰⁴ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 141.

²⁰⁵ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 142.

²⁰⁶ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 139 en 143.

²⁰⁷ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 146.

²⁰⁸ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 153.

²⁰⁹ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 155.

deskundigheid die de bijzondere curator moet bezitten, zal afhankelijk zijn van de problematiek in de desbetreffende situatie, alsook de leeftijd van het minderjarig kind.²¹⁰

125. Artikel 1:250 BW bepaalt dat een bijzondere curator benoemd kan worden wanneer in het kader van de (echt)scheiding en de opstelling van het ouderschapsplan de ouders, of één van hen, niet in staat zijn om tot een vergelijk te komen. Deze situatie doet zich voor wanneer de geschilpunten door de ouders zelf ter zitting of in de processtukken onoverbrugbaar worden geacht.²¹¹ De rechter zal overgaan tot aanstelling van een bijzondere curator indien de belangen van het kind strijdig zijn met de belangen van de wettelijke vertegenwoordiger inzake opvoeding, verzorging en vermogen. Als de rechter wil overgaan tot aanstelling van deze bijzondere curator, dan dient hij (in ieder geval) de mening van de ouders en het kind hieromtrent te vragen.²¹²

126. De wetgever veronderstelde dat de bijzondere curator zich minstens bezig zou houden met de diverse vormen van bijstand aan het kind en dit in de verschillende fasen van de echtscheidingsprocedure. De achterliggende gedachte van de uitbreiding van artikel 1:250 BW op 1 maart 2009 – wegens de inwerkingtreding van de ‘Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding’ – was dat de rechter ambtshalve in een lopende procedure de mogelijkheid zou moeten krijgen om een bijzondere curator aan te stellen.²¹³ De *ratio* van deze uitbreiding was om de rechter de mogelijkheid te geven om de bijzondere curator ook in vechtscheidingen (vaker) te kunnen benoemen.²¹⁴ In de voorafgaande periode – dus wanneer de zaak nog niet voor de rechter ligt – en wanneer dus het ouderschapsplan moet worden opgesteld, wordt het probleem blijkbaar minstens onvoldoende herkend. Op het moment dat de bijzondere curator wordt aangesteld, zal het conflict tussen de ouders wellicht al geëscaleerd zijn waardoor het kan zijn dat het kind klem komt te zitten.²¹⁵

127. Het is evenwel interessant om kort op te merken dat er geen explosieve toename vast te stellen is van benoemingen van een bijzondere curator na de invoering van de ‘Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding’ op 1 maart 2009, hoewel dit het achterliggende doel was van de wetgever.²¹⁶ Verschillende Nederlandse rechtbanken²¹⁷ hebben immers geoordeeld dat de bijzondere curator niet het geschikte instrument is om tot een omgangsregeling te kunnen komen of een gezagswijziging tot stand te kunnen brengen.²¹⁸

128. Ook artikel 1:250 BW bevat enkele beperkingen inzake de werking van het artikel, in het bijzonder inzake het ouderschapsplan, waarvan er hierna enkele worden toegelicht.

²¹⁰ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 155-156.

²¹¹ D.J.D. KENTIE en J.A.M. HENDRIKS, “Artikel 1:250 BW, de bijzondere curator, in het belang van vechtscheidingskinderen?”, *EB* 2013, afl. 93, 2-8 en A.M. VAN RIEMSWIJK, *Scheiden in Nederland*, Apeldoorn, Maklu, 2011, 76.

²¹² A.M. VAN RIEMSWIJK, *Scheiden in Nederland*, Apeldoorn, Maklu, 2011, 76.

²¹³ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 157.

²¹⁴ C.A.R.M. VAN LEUVEN, L. KLAVER, P.H.J. SLOT en J.H.M. VAN OIJEN, “Pilot: de gedragsdeskundige als bijzondere curator”, *FJR* 2015, afl. 57, 1.

²¹⁵ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 157.

²¹⁶ D.J.D. KENTIE en J.A.M. HENDRIKS, “Artikel 1:250 BW, de bijzondere curator, in het belang van vechtscheidingskinderen?”, *EB* 2013, afl. 93,3.

²¹⁷ Bijvoorbeeld Hof Leeuwarden 12 april 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ2724.

²¹⁸ I.J. PIETERS, “Waar staat de bijzondere curator in het huidige rechtsbestel inmiddels?”, *FJR* 2012, afl. 36, 8.

Een eerste beperking betreft het feit dat de figuur van de bijzondere curator onbekend is bij het kind en zijn ouders.

Een tweede beperking gaat over het recht op privacy van het gezin dat in het gedrang komt bij de aanstelling van een bijzondere curator omdat deze zal tussenkomen in de gezinsverhoudingen en de opvoedingsrelatie.²¹⁹

Een derde beperking handelt inzake de deskundigheid van de persoon van de bijzondere curator omdat de wetgever geen kwaliteitscriteria heeft bepaald waaraan de bijzondere curator dient te voldoen.²²⁰

Een vierde beperking gaat over de bevoegdheid van de bijzondere curator in het licht van de artikelen 12 *jo.* 9 lid 2 IVRK op grond waarvan de minderjarige vrij zijn mening mag uiten in de aangelegenheden die hem raken. Artikel 1:250 BW stelt dat er een noodzakelijkheid kan zijn dat de bijzondere curator wordt benoemd, m.n. wanneer "de belangen van de met gezag belaste ouders (...) in strijd zijn met die van de minderjarige (...)".²²¹

129. V. SMITS concludeert dat de participatie van het kind in een echtscheidingsprocedure kan worden vormgegeven door beroep te doen op een bijzondere curator, die namens het kind diens visie vertegenwoordigt en diens belangen behartigt. Er is volgens haar evenwel een groeiende belangstelling voor de inzet van deze rechtsfiguur, maar er bestaat heden een onvoldoende wettelijk kader hieromtrent; het is dus van belang dat de regels inzake de bijzondere curator verder *in concreto* worden uitgewerkt.²²²

d. De Raad voor Kinderbescherming

130. De rechter heeft de mogelijkheid om de Raad voor Kinderbescherming aan te stellen tot het uitvoeren van een onderzoek, met als doel de uiteindelijke adviesverlening in een scheidings- of omgangszaak, indien tussen ouders een onenigheid bestaat over de invulling van het gezag, over de verdeling van de zorg- en opvoedingstaken, over de verblijfplaats en de omgangsregeling met het kind en tot slot inzake de informatie- en raadplegingsplicht tussen de ouders. Het uitgangspunt van de Raad voor Kinderbescherming bij het voeren van het onderzoek is steeds de situatie van het kind.²²³

131. Het kind heeft niet de mogelijkheid om via de Raad voor Kinderbescherming deel te nemen in de scheidingsprocedure van zijn ouders. De rechtspositie wordt niet verstevigd door een beroep te doen op de Raad voor Kinderbescherming; bijvoorbeeld door het feit dat de Raad voor Kinderbescherming slechts uitzonderlijk en enkel in opdracht van de rechtbank een opdracht zal hebben in een scheidingsgeding.²²⁴

²¹⁹ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 160.

²²⁰ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 160 en 162.

²²¹ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 160-162.

²²² V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 164.

²²³ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 167.

²²⁴ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 168.

§ 4. Afwezigheid van het ouderschapsplan

132. De verzoeker in een echtscheidingsprocedure kan het verzoek tot echtscheiding ook op ontvankelijke wijze indienen indien hij geen ouderschapsplan kan voorleggen. Indien het redelijkerwijze niet lukt om een ouderschapsplan op te stellen en er bijgevolg niet voldaan wordt aan de vereisten zoals bepaald in artikel 815 lid 2 Rv, dan zal de advocaat dit benoemen in de procedure. Hij zal dan een rechterlijke voorziening proberen te verkrijgen op grond van lid 6 van voormeld artikel waarbij de advocaat 'andere stukken' zal neerleggen. In de praktijk bestaat dit meestal uit een eenzijdig ouderschapsplan²²⁵, waarna de rechtbank zal voorzien in een ouderschapsplan conform artikel 815 lid 6 Rv.²²⁶

133. De wetsgeschiedenis heeft uitgeklaard dat het "redelijkerwijze niet kunnen overleggen van stukken" een ruime interpretatie kent, wat wenselijk is omdat een echtgenoot geen mogelijkheid mag hebben om de scheidingsprocedure te vertragen of blokkeren door medewerking aan de opstelling van het ouderschapsplan te weigeren. Bijgevolg zal een eenzijdig scheidingsverzoek zonder ouderschapsplan nooit om deze reden onontvankelijk zijn.²²⁷

§ 5. De beëindiging van de informele relatie

134. De beëindiging van de informele tweerelatie van ouders is louter een feitelijke handeling, waardoor een formeel moment ontbreekt dat aan een derde de controlemogelijkheid zou bieden op de opstelling van het verplichte ouderschapsplan.²²⁸ Er dient geen ouderschapsplan te worden opgesteld door ouders die hun informele relatie beëindigen en waarvan één van de ouders het gezag uitoefent.²²⁹

135. Artikel 1:247a BW stelt, daarentegen, dat ook ouders die niet met elkaar zijn gehuwd of een geregistreerd partnerschap zijn aangegaan en het gezamenlijk gezag over hun minderjarige kinderen uitoefenen, conform de aantekening zoals bedoeld in artikel 1:252 lid 1 BW²³⁰, ook een ouderschapsplan conform artikel 815 lid 2 Rv moeten opstellen.²³¹ Indien zij verzaken aan de opstelling hiervan, heeft dat niet meteen gevolgen omdat zij vormvrij hun niet-huwelijkse samenlevingsrelatie kunnen beëindigen.²³²

136. Wanneer tijdens de beëindiging van de informele relatie geschillen ontstaan over de gezamenlijk uitoefening van het gezag en de ouders willen dit voorleggen aan de rechter, dan

²²⁵ Rb. Utrecht 11 november 2009, ECLI:NL:RBUTR:2009:BK3265.

²²⁶ A.M. VAN RIEMSWIJK, *Scheiden in Nederland*, Apeldoorn, Maklu, 2011, 78 en J.A.M.P. KEIJSER en F.M.J.A. LOHUIS, *Handleiding bij scheiding*, Deventer, Kluwer, 2013, 123.

²²⁷ M.V. ANTOKOLSKAIA en L.M. COENRAAD, *Het nieuwe scheidingsrecht*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2010, 48.

²²⁸ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 28-29.

²²⁹ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 34-35.

²³⁰ Artikel 1:252 lid 1 BW: "De ouders die niet met elkaar zijn gehuwd of een geregistreerd partnerschap zijn aangegaan oefenen het gezag over hun minderjarige kinderen gezamenlijk uit, indien dit op hun beider verzoek in het register, bedoeld in artikel 244, is aangetekend. Een verzoek als bedoeld in de eerste volzin kan niet worden gedaan ten aanzien van de kinderen over wie zij het gezag gezamenlijk hebben uitgeoefend."

²³¹ M.J.C. KOENS en A.P. VAN DER LINDEN, *Kind en scheiding*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2010, 28 en L. ZWANENBURG en M. VONK, *Echt scheiden*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2009, 78.

²³² M.J.C. KOENS en A.P. VAN DER LINDEN, *Kind en scheiding*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2010, 28.

bepaalt artikel 1:253a lid 3 BW dat de rechter zijn beslissing dient aan te houden tot er voldaan wordt aan de verplichting tot opstelling van een ouderschapsplan.²³³ Het ouderschapsplan betreft in deze procedure echter geen ontvankelijkheidsvereiste.²³⁴ Er kan verzaakt worden aan de aanhouding van de beslissing indien dit noodzakelijk is voor de belangen van het kind. De formele vereisten en de inhoud van het ouderschapsplan zoals bepaald voor de beëindiging van de formele relatie zijn *in casu* toepasselijk.²³⁵

²³³ M.J.C. KOENS en A.P. VAN DER LINDEN, *Kind en scheiding*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2010, 28.

²³⁴ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 51.

²³⁵ M.J.C. KOENS en A.P. VAN DER LINDEN, *Kind en scheiding*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2010, 28.

HOOFDSTUK 3.3. Effectiviteit van het verplichte ouderschapsplan

137. De uitwerking van dit hoofdstuk wordt voornamelijk gebaseerd op het recentste onderzoek inzake de effectiviteit en proportionaliteit van het ouderschapsplan in Nederland, uitgevoerd door M. TOMASSEN-VAN DER LANS. In dit onderzoek wordt nagegaan hoe effectief het ouderschapsplan in de praktijk blijkt te zijn; er gaat bijzondere aandacht naar de mate waarin het verplichte ouderschapsplan een beperking inhoudt van het recht ter bescherming van het privé- en gezinsleven, alsook inzake de autonomie van de ouders.²³⁶ Het is tevens ook van belang om na te gaan wat de effecten van dit ouderschapsplan op de minderjarige kinderen zijn.²³⁷

138. Dit onderzoek dient in rekening te worden genomen bij de opstelling van voorstellen *de lege ferenda* voor het Belgische recht; op deze manier kan de haalbaarheid van de eventuele verplichtstelling van het ouderschapsplan in het Belgische recht worden beoordeeld opdat deze oplossing in praktijk realiseerbaar is.

§ 1. Beperking op het recht ter bescherming van het privé- en gezinsleven overeenkomstig artikel 8 EVRM

139. De invoering van het verplichte ouderschapsplan wordt gerechtvaardigd door de wetgever op grond van artikel 8 EVRM dat positieve verplichtingen oplegt om het contact tussen ouders en kinderen optimaal te houden na scheiding. De regeling van het ouderschapsplan legt verplichtingen op voor ouders die conflicten hebben, maar ook aan ouders die geen conflicten hebben. Wanneer ouders geen conflicten hebben, wordt een inbreuk gemaakt op de negatieve verplichting van de wetgever om zich te onthouden van inmenging in het privé- en gezinsleven. Artikel 8 lid 2 EVRM bevat echter drie criteria die bepalen of een inbreuk gerechtvaardigd kan worden, dewelke in de volgende randnummers worden besproken.²³⁸

140. Het eerste criterium bepaalt dat de inbreuk bij wet moet zijn voorzien. De inbreuk moet niet zijn opgenomen in een formele wet, maar de regel moet voldoende toegankelijk en voorzienbaar zijn voor de burgers. Toegepast op het verplichte ouderschapsplan kan besloten worden dat dit is opgenomen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (voor de beëindiging van formele relaties) en in het Burgerlijk Wetboek (voor de beëindiging van informele relaties); bijgevolg is de formele wet waarin deze bepalingen zijn opgenomen voldoende toegankelijk en voorzienbaar voor de burgers.²³⁹

141. Het tweede criterium stelt dat volgens artikel 8 lid 2 EVRM de inbreuk op het gezinsleven een legitiem doel moet dienen, waarbij dat artikel een limitatieve lijst van belangen bevat zoals bijvoorbeeld de nationale veiligheid, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden, etc. De wetgever had bij de invoering van de 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige

²³⁶ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 132.

²³⁷ I. VAN DER VALK en E. SPRUIJT, "Het ouderschapsplan en de effecten voor de kinderen", https://www.divorcechallenge.nl/sites/www.divorcechallenge.nl/files/documenten/artikel-vandervalk-spruijt_tcm44-527969.pdf (geraadpleegd op 11 mei 2017).

²³⁸ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 144-145.

²³⁹ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 145-146.

scheiding' de bedoeling om de problemen inzake de uitoefening van het gezamenlijk gezag te verminderen door te voorkomen dat er na een scheiding tussen de ouders conflicten zouden ontstaan over de regeling met betrekking tot hun kinderen.²⁴⁰ De genoemde belangen in artikel 8 lid 2 EVRM zijn zeer ruim omschreven en de jurisprudentie stelt dat het EHRM snel van oordeel is dat een maatregel een legitiem doel nastreeft. Het doel van het verplichte ouderschapsplan om conflicten te vermijden inzake de kinderen na scheiding, zal deze toets wellicht doorstaan.²⁴¹

142. Het derde criterium betreft de vraag of de inbreuk effectief noodzakelijk is in een democratische samenleving en hierbij is het belangrijk om na te gaan hoe het ouderschapsplan praktisch gezien wordt toegepast. Opdat het ingezette middel noodzakelijk is, dient het relevant en toereikend te zijn om het beoogde doel te bereiken. Het ouderschapsplan slaagt er in de praktijk echter niet in om te komen tot minder conflicten in scheidingssituaties, wat deels het beoogde doel was van de 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding'.²⁴²

Het middel dient ook in evenredige verhouding te staan tot het nagestreefde legitieme doel waarbij de belangen die worden beoogd met het verplichte ouderschapsplan moeten worden afgewogen tegen de beschikkings- en contractsvrijheid van de ouders inzake regelingen met betrekking tot hun kinderen. De regelgeving die de wetgever voor ogen had, vereiste van de ouders meer dan alleen nadenken over de gevolgen van hun scheiding voor de kinderen, dus dit kan potentieel als disproportioneel worden beoordeeld. De regeling zoals heden toegepast in de Nederlandse rechtspraak beperkt de partijautonomie van ouders die wensen te scheiden, maar het bevat geen disproportionele inbreuk op de rechten van de ouders. De regeling van het ouderschapsplan lijkt echter het doel om conflicten te verminderen niet te bereiken.²⁴³ Bijgevolg kan gesteld worden dat het verplichte ouderschapsplan, zoals toegepast in de Nederlandse rechtspraak, een gerechtvaardigde inmenging uitmaakt van de bescherming van het gezins- en privéleven conform artikel 8 EVRM.

§ 2. Beperking van de beschikkingsvrijheid van ouders

143. De beperking van de beschikkingsvrijheid vormt een beschermingsmechanisme voor de zwakkere partij bij de scheiding, maar is voornamelijk gericht ter bescherming van de betrokken kinderen.²⁴⁴ De memorie van toelichting van de 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding' bepaalt dat de bescherming van de fundamentele rechten dient te gebeuren op basis van artikel 8 EVRM.²⁴⁵ Het *Marckx*-arrest²⁴⁶ van het EHRM bepaalt immers dat er ook positieve verplichtingen uit artikel 8 lid 1 EVRM kunnen worden afgeleid en de wetgever bepaalde in de memorie van toelichting²⁴⁷ van de 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige

²⁴⁰ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 146-147.

²⁴¹ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 147.

²⁴² M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 147-148.

²⁴³ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 149-150.

²⁴⁴ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 136.

²⁴⁵ *Kamerstukken II* 2004/05, 30 145, nr. 3 (MvT), 4.

²⁴⁶ EHRM 13 juni 1979, nr. 6833/74, *Marckx/België*.

²⁴⁷ *Kamerstukken II* 2004/05, 30 145, nr. 3 (MvT), 4.

scheiding' dat inzake het verplichte ouderschapsplan er positieve verplichtingen bestaan omtrent het effectueren van het contact tussen het kind en zijn ouders.²⁴⁸

144. Het kind heeft ook het recht om niet tegen zijn wil te worden gescheiden van zijn ouders conform artikel 9 IVRK, wat volgens de toenmalige minister van Jeugd en Gezin Rouvoet een centrale rol heeft gespeeld bij de invoering van het verplichte ouderschapsplan. Overeenkomstig artikel 9 IVRK en de positieve verplichtingen die voortvloeien uit artikel 8 EVRM wordt de partijautonomie van de ouders die willen scheiden beperkt en dit door de invoering van het verplichte ouderschapsplan.²⁴⁹

Ouders hadden voor het bestaan van de 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding' veel vrijheid om zelf te beslissen over de opstelling en de inhoud van de regelingen omtrent hun kinderen na een scheiding. Dit betekent dus ook dat ze toen de mogelijkheid hadden om mondelinge afspraken te maken en deze op te nemen in een convenant. Dit is evenwel gewijzigd door de invoering van hogervermelde wet. In beginsel dienen ouders verplicht onderling afspraken te maken en deze ter toetsing aan de rechter voor te leggen. Het verplichte ouderschapsplan maakt het mogelijk om te controleren of ouders over een welbepaald onderwerp wel effectief afspraken hebben gemaakt.²⁵⁰

145. Deze beperking is volgens de wetgever gerechtvaardigd overeenkomstig artikel 9 IVRK en de positieve verplichtingen die voortvloeien uit artikel 8 EVRM, aangezien een lidstaat immers over de vrijheid beschikt om te bepalen welke maatregelen worden genomen om aan de verdragsverplichtingen te voldoen. Het IVRK en het EVRM bepalen niet expliciet dat de wetgever gedwongen werd om een verplicht ouderschapsplan in te voeren.²⁵¹

§ 3. Beperking van de partijautonomie en contractsvrijheid van de ouders

146. De verplichtingen die in de artikelen 9 IVRK en artikel 8 EVRM worden opgelegd, hebben ook betrekking op de situatie wanneer de ouders een conflict hebben over de uitoefening van het gezamenlijk gezag na scheiding. Omdat het ouderschapsplan verplichtingen oplegt aan alle scheidende ouders, heeft het ook gevolgen gehad voor de contractsvrijheid en de processuele partijautonomie van de ouders die geen conflicten hieromtrent hebben. Ten aanzien van deze ouders wordt een inbreuk gemaakt op het recht op bescherming tegen inmenging in het privé- en gezinsleven conform artikel 8 EVRM en op het recht op toegang tot de rechter conform artikel 6 EVRM.²⁵²

147. De processuele partijautonomie van de ouders is beperkt door het ouderschapsplan omdat de partijen bij een echtscheiding niet meer geheel vrij zijn om de regeling voor de kinderen

²⁴⁸ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 136-137.

²⁴⁹ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 138.

²⁵⁰ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 138-139.

²⁵¹ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 139.

²⁵² M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 139.

onderling naar hun goeddunken te bepalen, deze ter toetsing aan de rechter voor te leggen en/of om op het ogenblik van de scheiding over nog geen regeling omtrent de kinderen te beschikken. Ouders dienen conform het huidige Nederlandse recht verplicht over dergelijke regeling te beschikken op basis van het ouderschapsplan. Indien ze geen overeenstemming kunnen bereiken, dan moeten ze bewijzen dat het redelijkerwijze onmogelijk is om dergelijk ouderschapsplan op te stellen.²⁵³

148. De inperking van de processuele partijautonomie houdt dus de verplichting van de ouders in om zich in te spannen om een ouderschapsplan overeen te komen en indien dit niet mogelijk is, dienen ze een bewijs van deze inspanning over te maken aan de rechter. Zelfs ouders die een informele relatie beëindigen, dienen een verplicht ouderschapsplan op te stellen, weliswaar op een later tijdstip aangezien dit ten tijde van de scheiding niet gecontroleerd kan worden. Dus hieruit volgt dat het verplichte ouderschapsplan bij de beëindiging van formele relaties een inspanningsverbintenis voor de ouders is, terwijl het bij de beëindiging van informele relaties veel strenger is. Ouders dienen een verplicht ouderschapsplan voor te leggen en enkel het belang van het kind kan hierop een (tijdelijke) uitzondering vormen. Ouders die hun informele relatie beëindigen, beschikken daarom theoretisch gezien over minder vrijheid om een geschil inzake de verdeling van de zorg- en opvoedingstaken of de informatie- en consultatieregeling door de rechter te laten beslechten. In de praktijk vormt dit dus geen beperking van de processuele partijautonomie van de ouders omdat de rechtbank bij dergelijke zaken niet naar een ouderschapsplan zal vragen.²⁵⁴

149. In beginsel zijn de ouders verplicht om een ouderschapsplan op te stellen dat een bepaalde inhoud moet bevatten (cf. *supra* nr. 86 e.v.). M. TOMASSEN-VAN DER LANS stelt dat het té ver gaat om het verplichte ouderschapsplan als een contracteerplicht te beschouwen; d.i. een beperking van de contractsvrijheid waarbij partijen niet langer vrij kunnen beslissen over het sluiten van een overeenkomst. De regeling voor het verplichte ouderschapsplan is immers zo dat wanneer niet tot een regeling kan worden gekomen, de ontsnappingsclausule van artikel 815 lid 6 Rv kan worden ingeroepen waarbij de ouders moeten bewijzen dat ze wel alle nodige inspanningen hebben gedaan om tot een overeenkomst te kunnen komen. Hieruit kan afgeleid worden dat het verplichte ouderschapsplan geen verplichting is om een overeenstemming te bereiken, maar slechts een inspanningsverplichting uitmaakt die op de ouders rust.²⁵⁵

150. Ook hier is het interessant om aan te halen dat de situatie bij de beëindiging van een formele relatie verschilt met de situatie bij de beëindiging van een informele relatie. In deze laatste situatie ontbreekt echter de druk om een ouderschapsplan op te stellen, wat evenwel moet gebeuren indien de ouders op een later tijdstip over het ouderlijk gezag aan de rechter willen voorleggen op grond van artikel 1:253a BW. De rechter zal de zaak moeten aanhouden tot er

²⁵³ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 140.

²⁵⁴ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 141.

²⁵⁵ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 141-142 en J.A.M.P. KEIJSER en F.M.J.A. LOHUIS, *Handleiding bij scheiding*, Deventer, Kluwer, 2013, 123.

effectief een ouderschapsplan wordt voorgelegd, terwijl een ouder misschien belang heeft bij een snelle beslissing. Er kan wellicht veel druk komen te staan op een ouder om in te stemmen met een ouderschapsplan om hogervermelde situatie te vermijden. In de praktijk doet er zich momenteel geen probleem voor, aangezien de verplichting om een ouderschapsplan over te leggen bij een procedure overeenkomstig artikel 1:253a BW in de praktijk niet wordt gehandhaafd.²⁵⁶

§ 4. Effecten op de minderjarige kinderen

151. De studie 'Scholieren en Gezinnen' aan de Universiteit Utrecht²⁵⁷, gepubliceerd in 2013, geeft een weergave van de effecten van het ouderschapsplan op het welbevinden van minderjarige kinderen.²⁵⁸ De studie werd reeds opgestart in 2006, waarbij tot 2013 er jaarlijks een schriftelijke ondervraging plaatsvond.²⁵⁹ Kinderen tussen 12 en 16 jaar, van zowel gescheiden als van niet gescheiden ouders, werden gevraagd om een vragenlijst in te vullen over hun gezinssituatie, verblijfsregelingen en hun welbevinden. De kinderen van gescheiden ouders werden verdeeld in 3 groepen overeenkomstig de datum van scheiding van hun ouders: voor 2004 (groep van 153 kinderen), tussen 2004 en 2008 (groep van 169 kinderen) en tussen 2008 en 2013 (groep van 113 kinderen).²⁶⁰

152. De belangrijkste onderzoeksvraag betrof de vraag of er sinds de invoering van het verplichte ouderschapsplan, door de 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding' in 2009, er op lange(re) termijn sprake is van meer contact tussen ouders en kinderen, minder conflicten tussen de ouders en minder problemen bij de kinderen. De globale conclusie uit dit onderzoek is dat er sinds 2009 niet meer contact is tussen de ouders en de kinderen, er niet minder conflicten zijn tussen de ouders en er niet minder problemen zijn bij de kinderen. Nadere analyse duidt zelfs op het feit dat er een omgekeerd verband bestaat tussen de groep voor 2009 en de groep vanaf 2009 enerzijds en een aantal variabelen anderzijds. In deze groepen wordt duidelijk dat in de praktijk het tegengestelde effect van het oorspronkelijke doel van de 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding' wordt bereikt. De conflicten tussen de ouders zijn in de groep met scheidingen vanaf 2009 immers hoger dan in de groep van scheidingen voor 2009, de band met de vader is lager en het aantal problemen bij de kinderen is hoger. Deze uitkomsten zijn evenwel afhankelijk van de recentere datum van de scheidingen. Opvallend is wel dat scholieren uit gezinnen waarbij de scheiding vanaf 2009 plaatsvond, meer conflicten tussen de ouders vaststellen.²⁶¹

²⁵⁶ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 144.

²⁵⁷ I. VAN DER VALK en E. SPRUIJT, "Het ouderschapsplan en de effecten voor de kinderen", https://www.divorcechallenge.nl/sites/www.divorcechallenge.nl/files/documenten/artikel-vandervalk-spruijt_tcm44-527969.pdf (geraadpleegd op 11 mei 2017). en E. SPRUIJT en H. KORMOS, *Handboek scheiden en de kinderen*, Houten, Bohn Stafleu van Loghum, 2014, 113-155.

²⁵⁸ N. NIKOLINA, *Divided Parents, Shared Children*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 165-166.

²⁵⁹ I. VAN DER VALK en E. SPRUIJT, "Het ouderschapsplan en de effecten voor de kinderen", https://www.divorcechallenge.nl/sites/www.divorcechallenge.nl/files/documenten/artikel-vandervalk-spruijt_tcm44-527969.pdf (geraadpleegd op 11 mei 2017).

²⁶⁰ N. NIKOLINA, *Divided Parents, Shared Children*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 165-166.

²⁶¹ I. VAN DER VALK en E. SPRUIJT, "Het ouderschapsplan en de effecten voor de kinderen", https://www.divorcechallenge.nl/sites/www.divorcechallenge.nl/files/documenten/artikel-vandervalk-spruijt_tcm44-527969.pdf (geraadpleegd op 11 mei 2017).

153. Dit onderzoek, dat werd uitgevoerd door de Universiteit Utrecht, toont aan dat er geen verbetering is opgetreden sinds 2009, wat oorspronkelijk wel de bedoeling was van de 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding'.²⁶² Tot op heden kan de doelstelling van deze wet (cf. *supra* nrs. 69 en 70) niet worden bereikt en blijft de vraag of dit in de toekomst zal veranderen.

²⁶² I. VAN DER VALK en E. SPRUIJT, "Het ouderschapsplan en de effecten voor de kinderen", https://www.divorcechallenge.nl/sites/www.divorcechallenge.nl/files/documenten/artikel-vandervalk-spruijt_tcm44-527969.pdf (geraadpleegd op 11 mei 2017).

HOOFDSTUK 3.4. Tussenbesluit

154. Sinds de invoering van de 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding' op 1 maart 2009 dienen ouders met gezamenlijke minderjarige kinderen die uit elkaar wensen te gaan, verplicht een ouderschapsplan op te stellen. De hoofddoelstelling van deze wet is immers dat de problematiek inzake de omgangsrechten met de kinderen tussen de ouders moet verminderd worden.²⁶³ Door voorafgaandelijk aan hun scheiding goede afspraken omtrent de kinderen te maken, zullen – volgens de Nederlandse wetgever – onnodige conflicten in de toekomst vermeden worden.²⁶⁴

155. De ouders die hun formele of informele tweerelatie wensen te beëindigen, zijn binnen bepaalde grenzen vrij om te bepalen welke afspraken zij wensen op te nemen in het ouderschapsplan, waarbij steeds de belangen van het kind moeten in acht worden genomen. De Nederlandse wetgever heeft echter een aantal minimumeisen wettelijk verankerd, dewelke essentiële punten zijn bij de uitoefening van het gezamenlijk gezag. De wetgever heeft hieromtrent ook een toetsingsbevoegdheid aan de rechter verleend opdat kan worden nagegaan of het ouderschapsplan effectief in het belang van het kind, aan het gezamenlijk gezag onderworpen, is opgesteld.²⁶⁵ Een van de belangrijkste aspecten om dit te kunnen verifiëren, is de participatie van het kind aan de opstelling van het ouderschapsplan. Indien ouders niet overeenkomen en bijgevolg niet tot de opstelling van een ouderschapsplan komen, dan kunnen zij de ontsnappingsclausule van artikel 815 lid 6 Rv inroepen.

156. Of de doelstelling van de 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding' wordt bereikt, blijft natuurlijk nog maar de vraag. Is het verplichte ouderschapsplan in Nederland de meest optimale oplossing om aan deze doelstelling tegemoet te komen? Uit de analyse van het onderzoek van M. TOMASSEN-VAN DER LANS kan besloten worden dat dit verplichte ouderschapsplan een gerechtvaardigde inmenging van artikel 8 EVRM uitmaakt. De beperking van de beschikkingsvrijheid van de ouders wordt gerechtvaardigd door artikel 9 IVRK en de positieve verplichtingen uit artikel 8 EVRM. Tot slot is volgens M. TOMASSEN-VAN DER LANS de verplichte opstelling van een ouderschapsplan geen contracteerplicht – waardoor de contractsvrijheid en de partijautonomie zouden beperkt worden – aangezien ouders zich kunnen beroepen op de ontsnappingsclausule van artikel 815 lid 6 Rv.²⁶⁶

Een antwoord op de vraag of het verplichte ouderschapsplan gunstige effecten heeft op de minderjarige kinderen kan worden beantwoord op basis van de studie 'Scholieren en gezinnen' van de Universiteit van Utrecht, daterend uit 2013. Hieruit blijkt dat er geen verbetering is opgetreden sinds 2009, wat oorspronkelijk wel de intentie was van de Nederlandse wetgever met de 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding'.²⁶⁷ Er kan dus geconcludeerd worden

²⁶³ *Kamerstukken II* 2004/05, 30 145, nr. 3 (MvT), 1.

²⁶⁴ M.A. ZON, "Het voortgezet ouderschap praktisch belicht", *Tijdschrift relatierecht en praktijk* november 2015, 178.

²⁶⁵ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 196.

²⁶⁶ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 132.

²⁶⁷ I. VAN DER VALK en E. SPRUIJT, "Het ouderschapsplan en de effecten voor de kinderen", https://www.divorcechallenge.nl/sites/www.divorcechallenge.nl/files/documenten/artikel-vandervalk-spruijt_tcm44-527969.pdf (geraadpleegd op 11 mei 2017).

dat tot op heden – in afwachting van nieuw empirisch onderzoek – de doelstelling van hogestaande wet niet wordt bereikt en de vraag blijft of dit zal veranderen in de toekomst.

DEEL 4. Naar een verplicht ouderschapsplan in België?

HOOFDSTUK 4.1. Het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding

§ 1. Doelstellingen

157. Het wetsvoorstel tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding werd op 14 juli 2014 ingediend door mevrouw Sonja Becq in de Kamer van Volksvertegenwoordigers en zal een monocamerale procedure betreffen.²⁶⁸

158. Met statistieken wordt in het wetsvoorstel aangetoond dat bij een echtscheiding vaak kinderen worden betrokken alsook dat ouders vaak minder uit de echt scheiden door onderlinge toestemming. In de andere echtscheidingsprocedure, nl. de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting, worden ouders niet gestimuleerd om na te denken over de gevolgen van een echtscheiding ten aanzien van hun kinderen. De wet benadrukt immers het belang van een snelle procedure, maar niet het bestaan van een kwalitatief onderbouwde procedure dewelke in een oplossing voorziet voor alle mogelijke gevolgen. De huidige echtscheidingsprocedure op grond van onherstelbare ontwrichting kan ontvankelijk worden verklaard en bijgevolg uitwerking krijgen zonder dat een regeling over de minderjarige kinderen wordt getroffen.²⁶⁹

159. De bedoeling van het wetsvoorstel is om echtgenoten te laten nadenken over de gevolgen van hun echtscheiding ten aanzien van hun kinderen, waarbij het niet de bedoeling is om extra procedurele vereisten op te leggen. Dit wetsvoorstel voert de verplichte opstelling van een ouderschapsplan in indien ouders uit de echt wensen te scheiden op grond van een onherstelbare ontwrichting van het huwelijk; dit ouderschapsplan zal de ontvankelijkheid van de echtscheiding evenwel niet in het gedrang brengen.²⁷⁰

De invoering van het ouderschapsplan zal ook als drijfveer dienen voor ouders om te opteren voor minnelijke schikkingen en bemiddeling in familiezaken. Onderzoek heeft echter bevestigd dat bemiddeling een gunstig effect heeft op de tevredenheid van de regelingen. Een herzieningsmogelijkheid voor de overeengekomen regeling omtrent de minderjarige kinderen blijft behouden door toepassing *per analogie* van artikel 1288, tweede lid Ger.W.²⁷¹

160. Inzake echtscheiding door onderlinge toestemming – zoals hoger uitgebreid geanalyseerd werd (cf. *supra* nr. 17 e.v.) – bepaalt artikel 1288 Ger.W. dat ouders met betrekking tot hun minderjarige en niet ontvoogde kinderen waarvan beide echtgenoten de ouders zijn, de kinderen die zij hebben geadopteerd en de kinderen van een van hen die de andere heeft geadopteerd, een regeling moeten treffen inzake het gezag over de persoon en het beheer van de goederen van het

²⁶⁸

<http://www.dekamer.be/kvcr/showpage.cfm?section=flwb&language=nl&cfm=/site/wwwcfm/flwb/flwbn.cfm?dossierID=0066&legislat=54&inst=K> (geraadpleegd op 11 mei 2017).

²⁶⁹ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 5.

²⁷⁰ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 5.

²⁷¹ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 6.

minderjarig kind en de bijdragen van elk van beide echtgenoten in het levensonderhoud, de opvoeding en de passende opleiding van dat kind.²⁷²

Onderzoek toont aan dat deze huidige regeling in het Belgische recht te beknopt is; het is immers wenselijk dat ouders nadenken over de concrete taakverdeling en informatieplicht na hun echtscheiding. Deze regelingen dienen immers verplicht opgenomen te worden in het ouderschapsplan naar Nederlands recht. Onderzoek heeft ook gesteld dat het opleggen van formele verplichtingen door de wetgever in een betere uitkomst blijkt te resulteren. Tot slot is het ook van belang om te anticiperen naar een oplossing voor interpretatie- en uitvoeringsproblemen die naar aanleiding van het ouderschapsplan kunnen rijzen. Een mogelijkheid ter oplossing is een beroep op bemiddelingsdiensten, advocaten en/of notarissen.²⁷³

§ 2. Beoogde wijzigingen

161. Aan artikel 229 BW zal een paragraaf worden toegevoegd met de mogelijkheid voor partijen om beroep te doen op een rechter tot het bekomen van een uitspraak voor de echtscheiding over de punten opgenomen in het ouderschapsplan waarover geen consensus bestaat tussen de ouders. Dit mondelinge of schriftelijke verzoek kan worden ingesteld tot op het moment van het sluiten van de debatten.

Een echtscheiding zal slechts mogelijk zijn vanaf het bestaan van duidelijkheid over alle maatregelen met betrekking tot de minderjarige kinderen. Een uitzondering wordt voorzien ingeval een echtgenoot manifest misbruik maakt van dit verzoek om de echtscheiding (tijdelijk) te blokkeren. Bijgevolg zal de rechter toch de echtscheiding kunnen uitspreken alvorens een uitspraak te vellen over de geschilpunten.

Het uiteindelijke doel van de invoering van deze paragraaf is om partijen aan te zetten tot nadenken over de gevolgen van hun echtscheiding, zonder het belang van hun kinderen hierbij te vergeten.²⁷⁴

162. Artikel 1254 § 1 Ger.W. zal een bijkomende verplichting bevatten waarin een ouderschapsplan verplicht dient te worden bijgevoegd aan de gedinginleidende akte. In dit ouderschapsplan worden afspraken opgenomen die gelden zowel gedurende de echtscheidingsprocedure als na de echtscheiding met betrekking tot de minderjarige ongehuwde en niet ontvoogde kinderen waarvan beide echtgenoten de ouders zijn, de kinderen die zij hebben geadopteerd en de kinderen van een van hen die de andere heeft geadopteerd.²⁷⁵

²⁷² Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 6-7.

²⁷³ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 7.

²⁷⁴ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 7-8.

²⁷⁵ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 8.

163. Concreet dienen volgende afspraken in dit ouderschapsplan te worden opgenomen:
- 1° Afspraken over de uitoefening van het ouderlijk gezag over de persoon en het beheer van de goederen van deze kinderen;
 - 2° Afspraken over de organisatie van de verblijfsregeling of, in voorkomend geval, de uitoefening van het recht op persoonlijk contact;
 - 3° Afspraken over de wijze waarop de echtgenoten de zorg- en opvoedingstaken vormgeven;
 - 4° Afspraken over de wijze waarop echtgenoten elkaar informatie verschaffen en raadplegen omtrent gewichtige aangelegenheden met betrekking tot de persoon en het vermogen van deze kinderen;
 - 5° Afspraken omtrent de bijdrage van elk der echtgenoten inzake het levensonderhoud, de opvoeding en de passende opleiding van voornoemde kinderen, onverminderd de rechten hen door hoofdstuk V van titel V van boek I van het BW toegekend zowel gedurende de echtscheidingsprocedure als na echtscheiding;
 - 6° Een bemiddelingsbeding, waarbij de echtgenoten zich ertoe verbinden voor eventuele geschillen in verband met de uitlegging of de uitvoering van het ouderschapsplan eerst een beroep te doen op bemiddeling en pas dan op elke andere vorm van geschillenbeslechting.²⁷⁶

164. Deze regeling zoals huidig artikel 1254, § 1 Ger.W. voorziet, wordt aangevuld met drie bepalingen (nl. 3°, 4° en 6°). Ten eerste wordt een regeling omtrent de zorg- en opvoedingstaken verplicht gesteld. Door dit te voorzien in een overeenkomst moeten ouders niet meer na het definitief worden van de echtscheiding tot een (vaak ongelijke) verdeling van deze taken komen.

Een ander aspect betreft de informatieverplichting ten aanzien van de andere ouder over gewichtige aangelegenheden met betrekking tot de persoon en het vermogen van de minderjarige kinderen. Deze bepaling zal een drijfveer bieden voor ouders om een minimale vorm van conflictloze communicatie over het kind tot stand te brengen. Ouders kunnen ook ervoor opteren om één van hen te belasten met specifieke beslissingen waarover deze ouder het exclusieve beslissingsrecht krijgt, dat het beslissingsrecht afhankelijk is van de ouder bij wie het kind verblijft of dat een gezamenlijke beslissing moet worden genomen, ongeacht het verblijf van het kind.

Tot slot moeten ouders een geschillenregeling overeenkomen inzake de uitlegging en uitvoering van het ouderschapsplan; bij voorkeur wordt hiervoor bemiddeling gebruikt.²⁷⁷

165. Bij onenigheid tussen de ouders over één van hogervermelde punten zal er geen blokkering van de echtscheidingsprocedure intreden. De gedinginleidende akte zal bijgevolg de verschilpunten formuleren, samen met de onderliggende reden. De eisende partij zal een voorstel formuleren over de opgenomen bepalingen in het ouderschapsplan. Indien beide echtgenoten de echtscheiding vorderen op grond van artikel 229 § 2 BW, dan zullen zij elk een voorstel van ouderschapsplan moeten indienen over de punten waarover zij geen consensus hebben bereikt.²⁷⁸

²⁷⁶ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 8-9.

²⁷⁷ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 9.

²⁷⁸ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 10.

166. De gedinginleidende akte dient ook uitdrukkelijk te vermelden op welke wijze de minderjarige kinderen betrokken werden bij de opstelling van het ouderschapsplan; dit overeenkomstig aan artikel 12 IVRK dat de betrokkenheid van minderjarige kinderen garandeert in een besluitvormingsproces waarin zij een belang hebben. Naar *analogie* van de echtscheiding door onderlinge toestemming bestaat er een mogelijkheid tot herziening van de regeling bij nieuwe omstandigheden buiten de wil van de partijen die ingrijpende gevolgen hebben voor de echtgenoten en/of hun kinderen (artikel 1288, tweede lid Ger.W.).²⁷⁹

167. Een laatste wijziging die dit wetsvoorstel wil doorvoeren, is de toevoeging van drie verplichte regelingen aan de familierechtelijke overeenkomst zoals bepaald in artikel 1288 Ger.W. Echtgenoten die wensen uit de echt te scheiden door onderlinge toestemming zullen overeenkomstig deze wijziging een regeling moeten treffen over:

- 1° De wijze waarop de echtgenoten de zorg- en opvoedingstaken vormgeven;
- 2° De wijze waarop de echtgenoten elkaar informatie verschaffen en raadplegen omtrent gewichtige aangelegenheden met betrekking tot de persoon en het vermogen van de minderjarige ongetrouwde en niet-ontvoogde kinderen waarvan beide echtgenoten de ouders zijn, de kinderen die zij hebben geadopteerd en de kinderen van een van hen die de andere heeft geadopteerd, zowel gedurende de proeftijd (de echtscheidingsprocedure) als na de echtscheiding;
- 3° De afspraken over de bemiddeling ingeval het ontstaan van een geschil omtrent de uitlegging en de uitvoering van al deze regelingen.²⁸⁰

²⁷⁹ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 10.

²⁸⁰ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 10-11.

HOOFDSTUK 4.2. Analyse van de uitgevoerde enquête

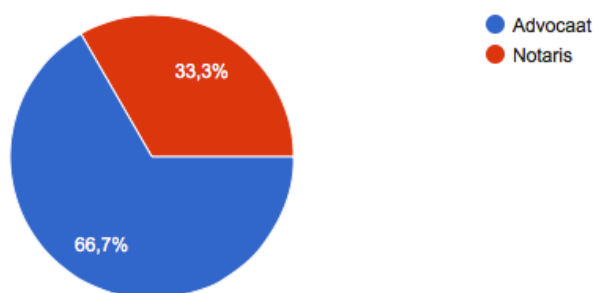
§ 1. Situering

168. In het kader van deze masterscriptie werd een (elektronische) enquête via 'Google Formulieren' uitgevoerd, waaraan 156 praktijkjuristen hebben deelgenomen. De vragenlijst die ze dienden in te vullen is samen met de volledige resultatenlijst opgenomen in de bijlagen. Een overzicht van de respondenten wordt weergegeven in *Afbeelding 1*.

Deze praktijkjuristen werden geselecteerd op basis van hun beroep; zijnde notarissen en advocaten gespecialiseerd in familierecht. De selectie van de respondenten werd op willekeurige basis uitgevoerd binnen het Nederlandstalige taalgebied in België, bestaande uit het Vlaamse Gewest en de Nederlandstalige afdeling van de Brusselse balie.

169. De vragenlijst had betrekking op de algemene houding ten aanzien van het ouderschapsplan (cf. *infra* nr. 170 e.v.), de toepasselijkheid van het ouderschapsplan (cf. *infra* nr. 175 e.v.), de participatie van het kind bij het ouderschapsplan (cf. *infra* nr. 186 e.v.), de controle op het ouderschapsplan (cf. *infra* nr. 191 e.v.) en de sanctie (cf. *infra* nr. 194 e.v.). Het tijdsverloop van deze enquête betrof de periode van 1 december 2016 t.e.m. 31 maart 2017.

Selecteer uw beroep: (156 reacties)

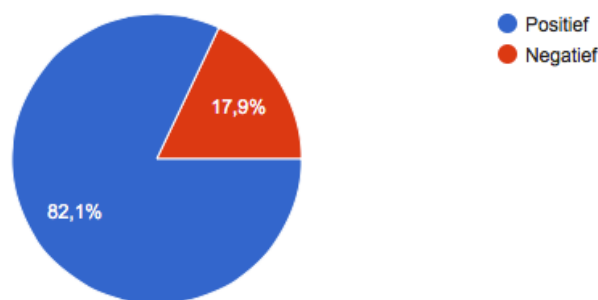

Afbeelding 1: Overzicht respondenten

§ 2. Algemene houding ten aanzien van het ouderschapsplan

170. Vooreerst blijkt uit *Afbeelding 2* dat de algemene houding van de praktijkjuristen ten aanzien van het ouderschapsplan positief is. Maar liefst 82,1% van de praktijkjuristen heeft een positieve houding, wat getuigt van een hoge mate van belangrijkheid voor het ouderschapsplan in het Belgische recht. Uit de enquête blijkt dat overwegend advocaten negatief staan tegenover het ouderschapsplan.

Hoe staat u tegenover het ouderschapsplan in het algemeen? (156 reacties)

Afbeelding 2: Algemene houding

171. Aan deze vraag werd ook de vraag gekoppeld waarom de respondenten een positieve of negatieve houding hebben. Om een duidelijk overzicht te kunnen geven van de motivatie voor hun keuze worden de antwoorden inzake de positieve en negatieve houding opgesplitst.

172. Onderstaande opsomming biedt een globaal overzicht van de antwoorden wegens een **positieve houding** ten aanzien van het ouderschapsplan:

- Verplichting tot nadenken over de gevolgen van de scheiding voor het kind;
- Voorzien in de nodige structuur voor het kind en de ouders;
- Aanscherpen van de verantwoordelijkheidszin van de ouders;
- Voorzien in duidelijkheid voor ouders en kinderen;
- Wegwerken niet te verantwoorden verschil tussen gehuwde en ongehuwde ouders opdat ongehuwde ouders ook stilstaan bij de gevolgen van de scheiding op hun kinderen;
- Aanleiding tot minder gerechtelijke procedures;
- Motivatiemogelijkheid voor de ouders ten aanzien van hun kinderen omtrent de genomen beslissingen;
- Aanmoediging goede communicatie en verstandhouding tussen de ouders;
- Actieve betrokkenheid leidt tot minder (toekomstige) conflicten;
- Doeltreffendheid bestaat reeds in de echtscheiding door onderlinge toestemming.

173. Onderstaande opsomming biedt een globaal overzicht van de antwoorden wegens een **negatieve houding** ten aanzien van het ouderschapsplan:

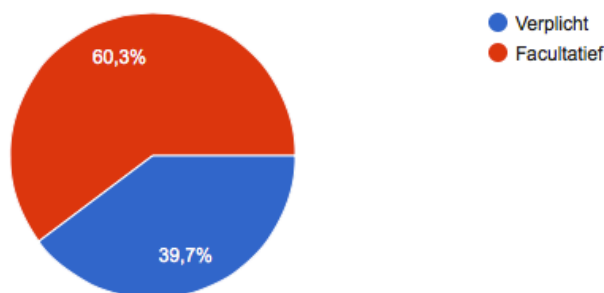
- Twijfelachtigheid over de bereidheid van de ouders;
- Bemoeilijking van de juridische regeling van het geschil;
- Overeenstemming twijfelachtig in gerechtelijke procedure;
- Emotionele invloeden bemoeilijken overeenstemming;
- Onhaalbaarheid wegens gebrek aan flexibiliteit;
- Permanente evaluatie vereist;
- Elk gezin is anders;
- Geen succes in Nederland;
- Opstelling ouderschapsplan is omslachtig.

174. Het belangrijkste voordeel van het ouderschapsplan is dat het ouders aanzet tot nadenken over de gevolgen van de scheiding voor het kind, waarbij ze samen een regeling kunnen treffen opdat toekomstige geschillen zoveel mogelijk vermeden worden. De respondenten met een negatieve houding stelden zich evenwel de vraag of ouders hier wel toe bereid zijn op het ogenblik dat zij hun tweerelatie wensen te verbreken. Zij zijn vaak intellectueel niet in staat om dergelijke overeenkomsten te sluiten en bovenal gunt de één vaak de ander niets. Emotionele kwesties kunnen een grote belemmering zijn om het ouderschapsplan tot stand te laten komen.

§ 3. Toepasselijkheid van het ouderschapsplan

175. De hoofdonderzoeksvraag in deze masterscriptie betreft de vraag of het ouderschapsplan een verplichting dient te worden in het Belgische recht indien ouders wensen hun tweerelatie te beëindigen. Omdat dit in theorie de ideale oplossing is, maar in de praktijk misschien moeilijk haalbaar is, werd de vraag aan de praktijkjuristen gesteld of het ouderschapsplan facultatief of verplicht moet worden opgelegd. *Afbeelding 3* bevat een overzicht van de resultaten.

Vindt u dat het ouderschapsplan verplicht of facultatief moet worden opgelegd?
(156 reacties)

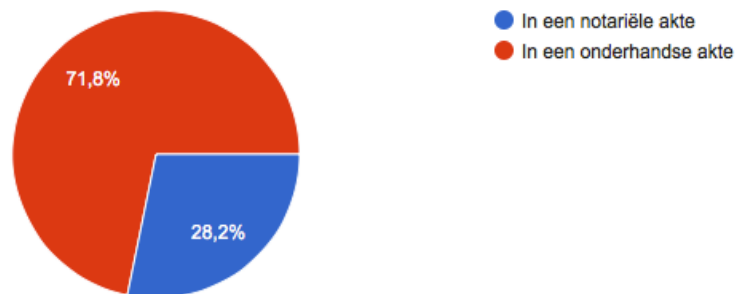

Afbeelding 3: Karakter van het ouderschapsplan

176. Uit deze grafiek blijkt dat het verplicht stellen van het ouderschapsplan maar wordt aanbevolen door 39,7% van de respondenten. De meerderheid, zijnde 60,3%, verkiest voor een facultatief karakter. Dit wijst op de problematiek die zich zou kunnen voordoen bij de opstelling van het ouderschapsplan (en dewelke reeds werd aangehaald *supra* in nr. 174); zijn de ouders wel effectief in staat om een overeenkomst te bereiken? Door in een facultatief ouderschapsplan te voorzien, wordt de mogelijkheid voor ouders opengelaten om in moeilijke situaties de regeling omtrent de (minderjarige) kinderen over te laten aan een derde. De meerderheid van de respondenten denkt dat het toekennen van een verplichtend karakter aan het ouderschapsplan in de praktijk moeilijk te realiseren is.

177. Een andere vraag die zich opdringt, ongeacht het verplicht of facultatief karakter van het ouderschapsplan, betreft de vorm van het ouderschapsplan. De resultaten worden weergegeven in *Afbeelding 4*.

In welke vorm? (156 reacties)

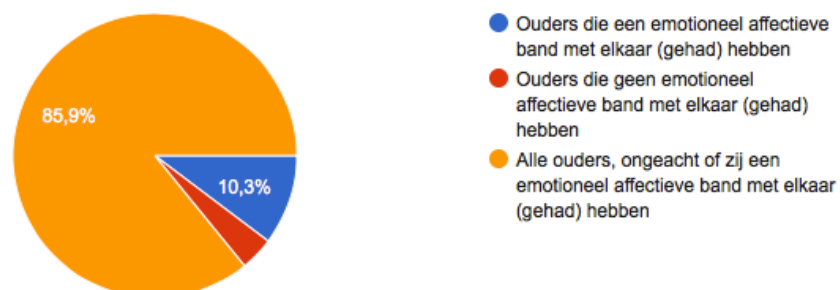

Afbeelding 4: Vorm van het ouderschapsplan

178. Maar liefst 71,8% van de respondenten heeft op deze vraag geantwoord dat het ouderschapsplan in een onderhandse akte dient te worden opgenomen. Deze keuze zorgt er voor dat ouders gespaard blijven van het oplopen van de kosten die de beëindiging van hun tweerelatie tot gevolg heeft. Een notariële akte is duurder, maar geniet wel automatisch uitvoerbare kracht. De juridische afdwingbaarheid van dergelijke overeenkomst dient evenwel gegarandeerd te worden opdat aan het ouderschapsplan enige waarde toekomt. Een mogelijke oplossing hiervoor is de onderhandse akte ter homologatie voor te leggen aan de rechter opdat er een rechterlijke controle mogelijk is op het ouderschapsplan (cf. *infra* nr. 191 e.v.).

179. Een volgende vraag omtrent de toepasselijkheid van het ouderschapsplan heeft betrekking op welke ouders een ouderschapsplan dienen op te stellen, zoals weergegeven in *Afbeelding 5*.

Welke ouders dienen een ouderschapsplan op te stellen? (156 reacties)

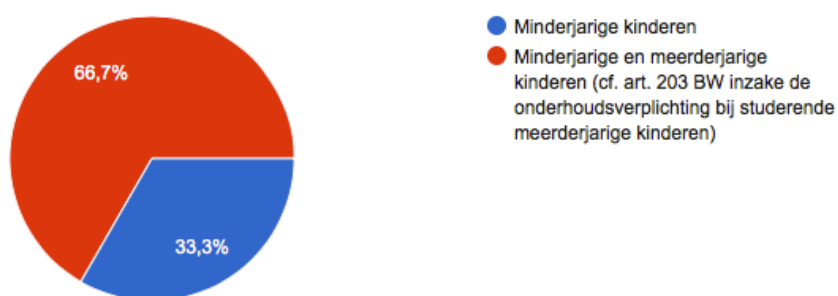

Afbeelding 5: Ouders waarop het ouderschapsplan toepasselijk is

180. De overgrote meerderheid, bestaande uit 85,9% van de respondenten, is van oordeel dat alle ouders een ouderschapsplan dienen op te stellen ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben.

181. In Nederland heeft het ouderschapsplan enkel betrekking op minderjarige kinderen. Maar dient dit ook zo in België te zijn rekening houdend met het in België bestaande art. 203 BW? *Afbeelding 6* bevat een overzicht van de visie van de respondenten.

Op welke kinderen moet het ouderschapsplan betrekking hebben? (156 reacties)

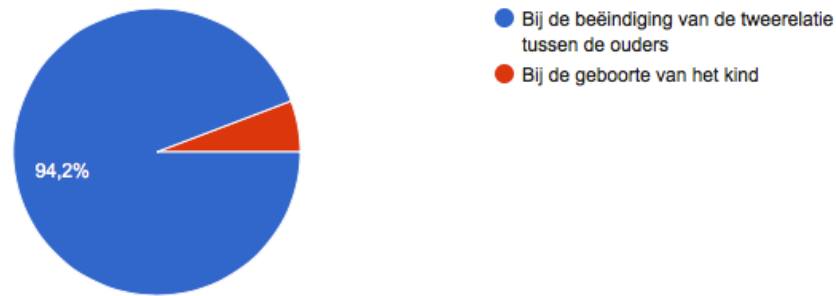

Afbeelding 6: Kinderen waarop het ouderschapsplan toepasselijk moet zijn

182. De grafiek toont aan dat 66,7% van de respondenten van oordeel is dat het ouderschapsplan in België zowel betrekking moet hebben op minderjarige kinderen als op meerderjarige kinderen overeenkomstig art. 203 BW dat in een onderhoudsverplichting voorziet voor studerende meerderjarige kinderen. De minderheid, bestaande uit 33,3% van de respondenten, sluit zich aan bij het Nederlandse voorbeeld.

183. De laatste vraag inzake de toepasselijkheid van het ouderschapsplan handelt over het tijdstip van de opstelling. De opstelling van het ouderschapsplan kan op verschillende tijdstippen gebeuren, maar de belangrijkste tijdstippen betreffen de geboorte van het kind en de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders. De keuze voor het tijdstip van de opstelling dient idealiter tussen laatstgenoemde tijdstippen te gebeuren.

Op welk moment dient het ouderschapsplan te worden opgesteld? (156 reacties)

Afbeelding 7: Tijdstip opstelling ouderschapsplan

184. *Afbeelding 7* geeft duidelijk weer dat de respondenten bijna unaniem van oordeel zijn (m.n. 94,2%) dat het ouderschapsplan moet worden opgesteld op het tijdstip van de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders. De keuze voor de opstelling bij de geboorte van het kind wordt niet geopteerd door de praktijkjuristen.

185. Aangezien de overgrote meerderheid opteert voor de opstelling ten tijde van de beëindiging van de relatie werd aan zij die dit antwoord invoerden (zijnde 147 respondenten oftewel 94,2%) de bijkomende vraag gesteld bij welke beëindigingsvorm het ouderschapsplan dient opgesteld te worden. Zij hadden de mogelijkheid om meerdere antwoorden aan te duiden. Randnummer 179 heeft reeds de resultaten weergegeven inzake de vraag naar de vereiste van een emotioneel affectieve band tussen de ouders opdat een ouderschap opgesteld dient te worden. Deze vraag doelt op een mogelijk onderscheid op basis van de samenlevingsvorm van de ouders. Naar Nederlands recht dienen alle ouders die gezamenlijk het ouderlijk gezag over de minderjarige kinderen uitvoeren een ouderschapsplan op te stellen.

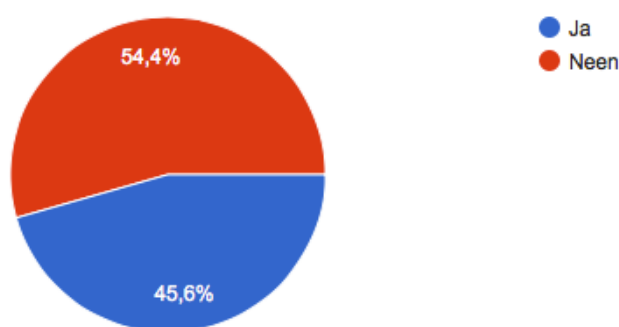
Uit de enquête blijkt dat 84 respondenten stelden dat het ouderschapsplan wenselijk is bij de beëindiging van de huwelijksrelatie tussen de ouders, 85 respondenten zijn van mening dat dit wenselijk is bij de beëindiging van de wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders en maar liefst 142 respondenten zijn van oordeel dat dit wenselijk is bij de beëindiging van een feitelijke samenlevingsrelatie. Hieruit blijkt dat voornamelijk de laatste groep, zijnde de ouders die de feitelijke samenlevingsrelatie wensen te beëindigen, beschermd moeten worden. Ongeveer 60% van de respondenten, die deze vraag dienden te beantwoorden, heeft evenwel alle beëindigingsgronden aangeduid.

§ 4. Participatie van het kind bij het ouderschapsplan

186. Art. 815 lid 4 Rv bepaalt dat in Nederland uit het verzoekschrift tot scheiding moet blijken op welke wijze de kinderen betrokken zijn bij de opstelling van het ouderschapsplan. De vraag rijst dus of in het Belgische recht de kinderen – naar Nederlands voorbeeld – ook betrokken dienen te worden bij de opstelling van het ouderschapsplan. Deze vraag werd beantwoord door de respondenten die, zoals *supra* weergegeven in nrs. 184 en 185, stelden dat het ouderschapsplan dient opgesteld te worden ten tijde van de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders.

Moeten de kinderen worden betrokken bij de opstelling van het ouderschapsplan?

(147 reacties)

Afbeelding 8: Participatie kind bij ouderschapsplan

187. Het verschil in antwoorden is slechts miniem, maar toch blijkt uit *Afbeelding 8* dat de meerderheid van de respondenten van oordeel is dat de kinderen niet betrokken dienen te worden bij de opstelling van het ouderschapsplan. Aan de respondenten die op deze vraag hebben geantwoord dat het wel aangewezen is om kinderen te laten participeren aan het ouderschapsplan (zijnde 67 respondenten), werden enkele bijkomende vragen gesteld; m.n. op welke wijze dit dient te gebeuren, of er een leeftijds criterium dient ingesteld te worden, en zo ja, vanaf welke leeftijd het kind betrokken dient te worden. Deze resultaten worden *infra* weergegeven.

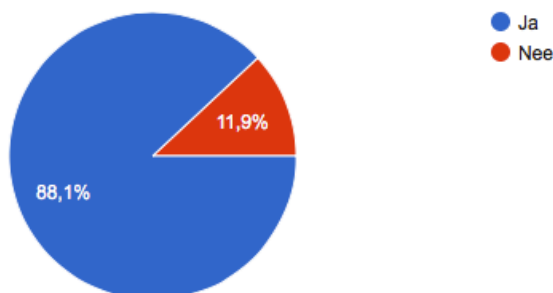
188. Een eerste bijkomende vraag liet de respondenten toe om de wijze van participatie te motiveren. Het meest gegeven antwoord op deze vraag had betrekking op het horen van het kind, al dan niet gekoppeld aan een bepaald leeftijds criterium opdat rekening kan worden gehouden met de maturiteit van het kind. Het horen van het kind moet volgens de meerderheid van de respondenten enkel betrekking hebben op de verblijfs- en bezoeksregeling. Andere voorstellen over de wijze van participatie zijn o.a. de aanstelling van een ouderschapsbemiddelaar en de vertegenwoordiging door een objectieve derde. Veel respondenten hebben aangehaald dat de wensen van de kinderen geen doorslaggevende factor mogen spelen, maar indien het realiseerbare wensen zijn dan dienen ouders er wel rekening mee te houden.

189. De laatste vraag inzake de participatie van het kind bij het ouderschapsplan ging over de instelling van een leeftijds criterium. Van de 67 respondenten die stelden dat een kind betrokken

dient te worden bij de opstelling van het ouderschapsplan, zoals uiteengezet in nr. 187, oordeelde maar liefst 88,1% dat er een leeftijdscriterium dient ingevoerd te worden. Dit wordt weergegeven in *Afbeelding 9*.

Is een leeftijdscriterium wenselijk voor de betrokkenheid van de kinderen bij het ouderschapsplan?

(67 reacties)

Afbeelding 9: Leeftijdscriterium

190. Aan de respondenten die in *Afbeelding 9* een positief antwoord gaven, werd de vraag gesteld vanaf welke leeftijd kinderen betrokken dienen te worden bij het ouderschapsplan. De meerderheid van de respondenten van deze vraag zijn van oordeel dat het kind dient te participeren aan het ouderschapsplan vanaf de leeftijd van 12 jaar. Een miniem aantal respondenten heeft gesteld dat het leeftijdscriterium 10 jaar of jonger mag bedragen.

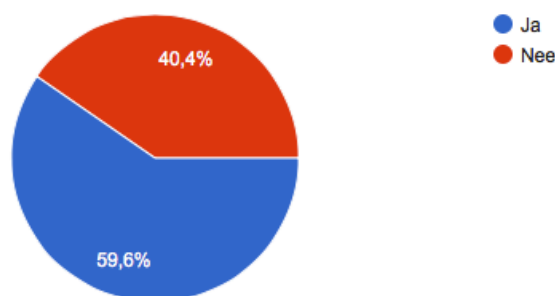
§ 5. Controle op het ouderschapsplan

191. Het voorlaatste aspect van de enquête had betrekking op de controle op het ouderschapsplan. In Nederland is het ouderschapsplan onderworpen aan een verplichte rechterlijke controle met het belang van het kind als toetssteen. In de praktijk blijkt dat de Nederlandse rechter het ouderschapsplan marginaal toetst, maar er bestaan evenwel uitzonderingen waar men uitgebreid toetst (cf. *supra* nr. 88).

192. Aan alle respondenten werd gevraagd of rechterlijke controle in België noodzakelijk is op de inhoud van het ouderschapsplan. Een overzicht van de antwoorden wordt weergegeven in *Afbeelding 10*.

Is rechterlijke controle noodzakelijk op de inhoud van het ouderschapsplan?

(156 reacties)

Afbeelding 10: Rechterlijke controle op het ouderschapsplan

193. Het merendeel van de respondenten, zijnde 59,6%, is van mening dat er een rechterlijke controle dient te gebeuren op de inhoud van het ouderschapsplan. Er werd voor deze respondenten in een subvraag de mogelijkheid gelaten om te specificeren welke soort toetsing er dient te gebeuren. Zij hadden de keuze tussen: een marginale toetsing van de belangen van het kind, een marginale toetsing van de belangen van de ouders, een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders, een volle toetsing van de belangen van het kind, een volle toetsing van de belangen van de ouders of een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders. Een duidelijk besluit kan uit deze vraag niet getrokken worden.

De resultaten zijn als volgt: 25,8% van de respondenten oordeelde dat er een volle toetsing dient te gebeuren van de belangen van het kind, 26,9% oordeelde het ouderschapsplan marginaal getoetst moet worden aan de belangen van het kind en de ouders, 1,1% is van oordeel dat er een marginale toetsing van de belangen van de ouders moet zijn, 20,4% stelt dat er een marginale toetsing aan de belangen van het kind moet uitgevoerd worden en tot slot oordeelt 25,8% dat er een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders moet gebeuren. De meerderheid – bestaande uit slechts 26,9% - is van oordeel dat het ouderschapsplan marginaal getoetst moet worden aan de belangen van het kind en de ouders.

§ 6. Sanctie bij afwezigheid van het ouderschapsplan

194. De laatste vraag van de uitgevoerde enquête ging over de sanctie die voorzien zou moeten worden indien ouders geen ouderschapsplan opstellen. Er werden voorstellen van sancties geformuleerd, zijnde de inhouding van de kinderbijslag, een strafrechtelijke boete, het opleggen van een dwangsom en gedwongen hulpverlening. Aan de respondenten werd ook de mogelijkheid gelaten om zelf een sanctie te verwoorden.

195. Van de geformuleerde antwoorden werd het meest gekozen voor gedwongen hulpverlening en inhouding van de kinderbijslag. Een groot deel van de respondenten heeft echter gebruik gemaakt van de mogelijkheid om zelf een sanctie te formuleren. Voorstellen van sancties zijn o.a. verplichte of mogelijkheid tot voorlegging aan de familierechtbank, sanctie laten opleggen door de

rechtbank, verlies van belastingvoordeel, wettelijke regeling die in de plaats gesteld wordt, etc. Veelal werd ook gesteld dat er geen sanctie dient te bestaan en dit is gekoppeld aan het facultatief karakter dat de respondenten aan het ouderschapsplan willen toekennen. Sommige respondenten hebben dit antwoord om in geen sanctie te voorzien evenwel genuanceerd door o.a. te stellen dat er bewijs moet voorliggen dat de nodige inspanningen zijn gedaan om tot een oplossing te komen, dat sommige ouders niet geschikt zijn om in dergelijk ouderschapsplan te voorzien, dat een positieve benadering meer aangewezen is, etc.

§ 7. Besluit

196. Een eerste besluit dat genomen kan worden op basis van deze enquête is dat het ouderschapsplan in het algemeen een positieve perceptie heeft onder de praktijkjuristen, maar dat het merendeel van de respondenten toch zou opteren voor de toekenning van een facultatief karakter aan het ouderschapsplan. Dit ouderschapsplan wordt conform de enquête bij voorkeur opgesteld in een onderhandse akte door alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben. Dit ouderschapsplan dient betrekking te hebben op zowel minderjarige als meerderjarige kinderen conform art. 203 BW. Voor het tijdstip van de opstelling van dit ouderschapsplan wordt door de respondenten gekozen voor de optie om dit te doen bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders.

197. De meerderheid van de respondenten is van oordeel dat de kinderen niet betrokken dienen te worden bij de opstelling van het ouderschapsplan. Ze zijn wel van oordeel dat rechterlijke controle op de inhoud van het ouderschapsplan noodzakelijk is. Voor de wijze waarop deze controle dient te gebeuren wordt geen duidelijke voorkeur weergegeven; het merendeel – zijnde 26,9% van de respondenten van deze vraag – oordeelt dat het ouderschapsplan marginaal getoetst dient te worden aan de belangen van het kind en de ouders. Er is dus geen voorkeur voor een specifieke vorm van rechterlijke tussenkomst; de meningen van de respondenten zijn verdeeld.

198. Een laatste besluit dat kan genomen worden op basis van deze enquête gaat over de eventuele sanctie die zou moeten opgelegd worden indien ouders geen ouderschapsplan opstellen. Er zijn respondenten van mening dat er geen sanctie opgelegd dient te worden (dit gekoppeld aan het facultatief karakter van het ouderschapsplan), maar indien gekozen moet worden voor een sanctie dan opteert men voor gedwongen hulpverlening of de inhouding van de kinderbijslag.

199. Deze enquête biedt een weergave van de ervaringen die praktijkjuristen omtrent het ouderschapsplan hebben en hoe het volgens hun er idealiter zou moeten uitzien. Het is belangrijk om met deze resultaten rekening te houden bij de formulering van voorstellen *de lege ferenda* opdat het ouderschapsplan ook in de praktijk effectief realiseerbaar kan zijn. Op deze manier worden de voorstellen ondersteund door praktische bevindingen. Deze voorstellen worden besproken in HOOFDSTUK 4.3 vanaf nr. 200.

HOOFDSTUK 4.3. Voorstellen inzake het ouderschapsplan *de lege ferenda*

200. De bedoeling van het hangende Belgische wetsvoorstel is om echtgenoten te laten nadenken over de gevolgen van hun echtscheiding ten aanzien van hun kinderen.²⁸¹ De situatie waarin gehuwde ouders kiezen voor een echtscheiding door onderlinge toestemming dient onveranderd te blijven; er is immers een integraal akkoord over alle aspecten van de echtscheiding. Het feit of deze doelstelling wordt bereikt door het ouderschapsplan verplicht te stellen voor gehuwde ouders die geen akkoord bereiken, m.n. de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting, is echter betwistbaar. Een oplossing voor deze situatie, alsook voor de andere duurzame samenlevingsvormen, dringt zich op. Het is belangrijk dat ouders met kinderen gelijk kunnen behandeld worden, ongeacht hun samenlevingsvorm. Bovendien dienen ook deze kinderen beschermd te worden. Omwille van deze redenen is het aangewezen dat er éénzelfde oplossing toepasbaar is.

201. Wat het verplicht karakter van het ouderschapsplan betreft, klinkt dergelijke regeling mooi in theorie. De resultaten van de enquête ondersteunen echter de twijfels of dit in de praktijk wel realiseerbaar is. Een belangrijk aspect om rekening mee te houden is het feit dat niet alle ouders bereid zijn tot de opstelling ervan, aangezien zij zich vaak laten leiden door emoties, en dat zij niet beschikken over de vereiste kennis om een (succesvol) ouderschapsplan op te stellen. In dergelijk geval kan de bijstand van een juridisch deskundige en/of bemiddelaar een oplossing bieden, maar het geeft geen 100% garantie voor een overeenkomst inzake het ouderschapsplan.

Een ander mogelijk risico bij de verplichtstelling van dit ouderschapsplan is dat er een kans bestaat dat ouders een modelplan kopiëren om aan hun verplichting te voldoen, zonder rekening te houden met de specifieke omstandigheden die eigen zijn aan hun situatie.²⁸² Hiermee wordt de doelstelling dat ouders nadenken over de gevolgen van hun scheiding ten aanzien van hun kinderen echter niet bereikt. Het wordt op die manier een formaliteit die noodzakelijk vervuld moet worden opdat de echtscheiding uitwerking kan hebben.

Omwille van deze redenen zal de verplichtstelling van het ouderschapsplan bij de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting en de beëindiging van de wettelijke/feitelijke samenwoningsrelatie niet de geschikte oplossing zijn. Een voorstel, dat als aanbeveling kan dienen, is het ouderschapsplan facultatief te stellen bij de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting en de beëindiging van de tweerelatie van de feitelijk of wettelijk samenwonende ouders.

202. Omwille van de gelijkheid tussen ouders met kinderen en de bescherming van deze kinderen is het aangewezen dat er éénzelfde oplossing toepasbaar is, ongeacht de gekozen samenlevingsvorm van de ouders en dit is mogelijk indien aan het ouderschapsplan een facultatief karakter wordt toegekend. Omdat in het Belgische recht *de lege lata* de opstelling van een facultatief ouderschapsplan *de facto* al mogelijk is, dient de Belgische wetgever een wettelijk kader

²⁸¹ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl. St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 5.

²⁸² A. VAN DEN BOSSCHE, "Het ouderschapsplan: model & bedenkingen" in I. BOONE en C. DECLERCK (eds.), *Actualia Familierecht. Co-ouderschap vandaag en morgen*, Brugge, die Keure, 2017, 78.

te creëren inzake het ouderschapsplan.²⁸³ De creatie van een wettelijk kader zorgt ervoor dat ouders een terugvalmogelijkheid hebben op het ouderschapsplan door de wetgever voorzien, maar dat ze ook wijzigingen kunnen aanbrengen. Wilsautonomie dient echter altijd te primeren en bijgevolg kunnen zij zelf bepalen of ze dit wettelijk kader wensen aan te nemen. Op deze manier is de opstelling van een ouderschapsplan facultatief, maar bestaat er voor de ouders een wettelijke ondersteuning om dit ouderschapsplan in te vullen. Inzake de echtscheiding door onderlinge toestemming is er een overstemming over alle aspecten van de echtscheiding dus de regelgeving *de lege lata* kan behouden worden. Inzake de terminologie kan voor de echtscheiding door onderlinge toestemming benadrukt worden dat de term 'ouderschapsplan' te beperkt is voor de familierechtelijke overeenkomst (cf. *supra* nr. 42). Het is aangewezen dat de Belgische wetgever voor het wettelijk kader het ouderschapsplan ruimer invult opdat het de term 'ouderschapsplan' waardig is.

203. Het is belangrijk dat de Belgische overheid ouders stimuleert, maar vooral informatie verleent inzake het ouderschapsplan dat wettelijk wordt voorzien. De overheid kan dit doen door beroep te doen op de media (bijvoorbeeld een website met informatie die ten allen tijde up to date is), het voorzien van informatiebrochures, etc. Idealiter dient er ook de mogelijkheid te worden voorzien dat ouders (minstens één keer) gratis beroep kunnen doen op een juridisch deskundige dewelke de nodige informatie verleent en al een eerste stap kan zetten om ouders te laten nadenken over de gevolgen van de beëindiging van hun tweerelatie voor hun kinderen.

204. Een volgend aspect betreft de vorm van het ouderschapsplan en het tijdstip van het ouderschapsplan. De respondenten zijn van mening dat het ouderschapsplan in een onderhandse akte dient te worden opgesteld omdat op die manier ouders gespaard blijven van het oplopen van de kosten die gepaard gaan met de beëindiging van hun tweerelatie. Een notariële akte is duurder, maar geniet wel automatisch uitvoerbare kracht. Omwille van het facultatieve karakter van het ouderschapsplan is het aangewezen dat dit opgesteld kan worden in een onderhandse akte, zoals ondersteund door de enquête, maar dat een juridisch deskundige (in een eerste gratis gesprek) en/of bemiddelaar ouders wijst op het belang van de homologatie van deze overeenkomst opdat er juridische draagwijdte aan verleend wordt. Ouders moeten ook de mogelijkheid krijgen om dergelijke overeenkomst in een notariële akte op te nemen. Zij moeten geadviseerd worden omtrent het kostenplaatje en een keuze kunnen maken die aansluit bij hun (financiële) mogelijkheden.

Ouders stellen veelal dergelijk ouderschapsplan op wanneer ze hun tweerelatie zullen beëindigen, maar het is aangewezen dat de mogelijkheid wordt geboden om dit op een vroeger tijdstip te doen zoals bijvoorbeeld bij de geboorte van het kind. De Belgische wetgever kan bijvoorbeeld een beroep doen op de overheid om via de media²⁸⁴ ouders hieromtrent te informeren, alsook door bijvoorbeeld informatiebrochures te voorzien in de wachtkamers bij gynaecologische consultaties.

²⁸³ Dit wettelijk kader dient conform de conventionele stelsels in het huwelijksvermogensrecht te zijn; er kan voor geopteerd worden, maar het is niet juridisch afdwingbaar.

²⁸⁴ Bijvoorbeeld een tv-boodschap van algemeen nut.

Er bestaat natuurlijk ook de situatie waarbij ouders hun tweerelatie wensen te beëindigen op een tijdstip voor de geboorte van het kind. Een kwestie die hier aan de orde is, betreft de juridische afstammingsband met het kind. Indien de afstammingsband vaststaat langs zowel moeders- als vaderszijde en/of meemoederszijde²⁸⁵ en zij een ouderschapsplan opstellen, dan zal dit plan uitwerking hebben op datum van de geboorte van het kind.

205. Indien ouders kiezen om een ouderschapsplan op te stellen bij de beëindiging van hun tweerelatie rest de vraag op welke kinderen het ouderschapsplan betrekking heeft en of zij betrokken moeten worden bij dergelijke opstelling. Het is aangewezen dat het ouderschapsplan opgesteld wordt voor zowel minderjarige kinderen als meerderjarige kinderen conform art. 203 BW. Een opvallend resultaat uit de enquête is dat een kleine meerderheid van de respondenten stelde dat de kinderen niet betrokken dienen te worden bij de opstelling van het ouderschapsplan. Het is in de praktijk echter moeilijk om een overeenkomst te bereiken inzake bijvoorbeeld de verblijfsregeling voor een 16-jarige of een meerderjarig kind dat nog studeert (cf. art. 203 BW) zonder deze er bij te betrekken. Het kind moet immers niet gezien worden als object, maar als een subject van het ouderschapsplan. Het wettelijk kader moet daarom voorzien in een regeling waarbij de kinderen betrokken dienen te worden bij het ouderschapsplan. Indien ouders niet voor dit wettelijk kader opteren, is het aangewezen dat zij een melding maken in het ouderschapsplan of het kind betrokken werd bij de opstelling ervan.²⁸⁶

206. Een laatste aspect betreft de controle op het ouderschapsplan. De meeste respondenten zijn van oordeel dat er een rechterlijke controle dient te gebeuren op de inhoud van het ouderschapsplan waarbij het ouderschapsplan marginaal getoetst dient te worden aan de belangen van het kind en de ouders. Deze situatie is echter afhankelijk van het feit of dat de ouders alleen tot een overeenkomst komen, weliswaar ingeleid door een eerste gratis gesprek met een juridisch deskundige, of voor de gehele procedure beroep doen op een juridisch deskundige. Voor deze laatste situatie dringt een rechterlijke controle zich minder op, maar het kan nog steeds raadzaam zijn. In de eerste situatie dient te worden geverifieerd of de belangen van de kinderen en de ouders gerespecteerd worden.

207. Wat indien de ouders ervoor kiezen om geen ouderschapsplan op te stellen? Het facultatieve karakter van het ouderschapsplan laat ouders immers vrij hieromtrent een keuze te maken. Het zorgt ervoor dat ouders die in een moeilijke situatie verkeren en geen overeenkomst willen of kunnen bereiken de mogelijkheid hebben om de regeling omtrent de kinderen over te laten aan een derde. Een beroep op de familie- en jeugdrechtbank is dan aangewezen.

208. In vele gevallen zal het vaak aan wetendheid van de ouders ontbreken. Daarom is het de taak van de Belgische overheid om een aanzet te doen ouders voldoende informatie te verlenen en hun te wijzen op de impact voor de kinderen die de beëindiging van hun tweerelatie tot gevolg zal hebben. Op die manier worden ze onrechtstreeks al aangezet tot het nadenken over deze gevolgen, wat de uiteindelijke bedoeling is van het hangende Belgische wetsvoorstel inzake de

²⁸⁵ Artt. 312 e.v. BW.

²⁸⁶ Deze melding kan nuttig zijn voor de eventuele rechterlijke controle.

echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting.²⁸⁷ Het is hierbij van groot belang dat de voordelen van dergelijk facultatief ouderschapsplan worden uitgelicht zodat ouders inzien dat het de beste keuze voor hun kinderen is.

209. Als besluit kan gesteld worden dat de optimale oplossing voor de regeling omtrent de minderjarige en meerderjarige kinderen conform art. 203 BW bestaat uit een facultatief ouderschapsplan waarbij de wilsautonomie van de ouders primeert. De Belgische wetgever dient hieromtrent een wettelijk kader te voorzien waarvoor ouders kunnen opteren en dat dus niet juridisch afdwingbaar is. Het is aangewezen dat de Belgische wetgever voor het wettelijk kader het ouderschapsplan ruim invult opdat het de term 'ouderschapsplan' waardig is (cf. *supra* nr. 202). Indien ouders geen overeenkomst willen of kunnen bereiken, dan wordt de regeling omtrent de kinderen overgelaten aan een derde. De Belgische overheid moet al het nodige doen om ouders te sensibiliseren voor de gevolgen van de beëindiging van hun tweerelatie voor de kinderen en ze op die manier er onrechtstreeks over laten nadenken. De familierechtelijke overeenkomst inzake de echtscheiding door onderlinge toestemming *de lege lata* kan ook *de lege ferenda* behouden worden, aangezien er een overeenkomst bestaat over alle aspecten van de echtscheiding. Voor de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting en de beëindiging van de wettelijke en feitelijke samenwoningsrelatie biedt het facultatief ouderschapsplan een in praktijk realiseerbare oplossing.

²⁸⁷ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 5.

DEEL 5. Algemeen besluit met aanbevelingen

210. De hoofdonderzoeksvraag van deze masterscriptie ging over de vraag of het noodzakelijk is dat het ouderschapsplan een verplichting wordt in het Belgische recht, rekening houdend met de belangen van de minderjarige kinderen en hun ouders. M.a.w. moet het in België verplicht worden om een ouderschapsplan op te stellen? Om tot een antwoord te kunnen komen op deze rechtsvraag werd er systematisch een antwoord geformuleerd op verschillende subonderzoeksvragen. In eerste instantie werd nagegaan wat het Belgische recht omtrent het ouderschapsplan *de lege lata* inhoudt en vervolgens werd de bestaande Nederlandse regelgeving uitgediept, aangezien het ouderschapsplan naar Nederlands recht een verplichting is. Deze rechtsvergelijkende studie ondersteunt de inname van het standpunt over de mogelijke invoering van een gelijkaardige regeling in het Belgische recht. Om dit standpunt kracht bij te zetten, werd het hangende wetsvoorstel dd. 14 juli 2014 grondig geanalyseerd en werd een enquête uitgevoerd waaraan 156 praktijkjuristen hebben deelgenomen, bestaande uit notarissen of advocaten gespecialiseerd in familierecht.²⁸⁸

211. Het Belgische recht *de lege lata* stelt enkel voor een echtscheidingsprocedure door onderlinge toestemming de opstelling van een familierechtelijke overeenkomst – m.n. een ouderschapsplan – verplicht. Artikel 1288, eerste lid Ger.W. bepaalt dat de echtgenoten een aantal regelingen schriftelijk moeten bepalen. Deze bepalingen moeten nageleefd worden opdat de echtscheiding uitwerking kan hebben, maar er is een mogelijkheid dat de afspraken omtrent de verblijfplaats en de familierechtelijke bepalingen reeds uitwerking krijgen voor dat de echtscheiding definitief wordt.²⁸⁹ De Belgische wetgever stelt de opstelling van een ouderschapsplan niet verplicht bij de beëindiging van de andere duurzame samenlevingsvormen.

212. Er zijn echter wel sporen in het Belgische recht te vinden waar de facultatieve opstelling van een ouderschapsplan wordt aangemoedigd. De Belgische wetgever moedigt dergelijke facultatieve overeenkomsten tussen ouders aan door in haar wetsartikelen te voorzien dat geopteerd kan worden voor homologatie van de overeenkomst door de familierechtbank; bijvoorbeeld artikel 1256 Ger.W. bij de echtscheidingsprocedure op grond van onherstelbare ontwrichting.²⁹⁰ De Belgische wetgever heeft ook in een kamer voor minnelijke schikking voorzien als onderdeel van de familierechtbank. Op deze manier kan een verzoeningspoging voor de rechter gebeuren, wat een positieve invloed zal hebben inzake de (toekomstige) regeling omtrent de kinderen.²⁹¹

²⁸⁸ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 5-14.

²⁸⁹ F. BUYSENS, "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in F. BUYSENS, E. DE KEYSER, D. DE WITTE, J. GRILLET, M. TISON, T. VAN SINAY, R. VANDERMANDER en W. VERMEULEN, *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 155-156 en J. VERSTRAETE en F. BUYSENS, *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht*, III, *Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 271-272.

²⁹⁰ P. SENAËVE, "De echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting: vereisten, bewijsrecht en rechtspleging" in P. SENAËVE, G. VERSCHULDEN en F. SWENNEN, *De beëindiging van de tweerelatie*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 103.

²⁹¹ F. ABS, "De bevoegdheid van en de rechtspleging voor de familierechtbank" in P. SENAËVE, *Echtscheiding, voorlopige maatregelen en onderhoudsgelden in de familierechtbank*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 116-119 en K. DEVOLDER en P. TAELEMAN, "De familie- en jeugdrechtbank. Analyse van de wet van 30 juli 2013" in P. TAELEMAN, B. ALLEMEERSCH, B. VANLENBERGHE en P. VAN ORSHOVEN, *Nieuwe Justitie*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 123.

213. De overheid ondersteunt daarenboven kinderen, jongeren en ouders bij de begeleiding doorheen het scheidingsproces. Het Vormingscentrum Opvoeding & Kinderopvang (VCOK) ontvangt subsidies om concrete methodes te ontwikkelen zodat kinderen op een kwalitatieve manier worden betrokken bij de beslissingen die door de ouders worden genomen in het scheidingsproces.²⁹² Dit initiatief draagt bij tot een goede participatie van het kind bij de beslissingen die door de ouders genomen dienen te worden.

214. De enkele verplichtstelling bij de echtscheidingsprocedure door onderlinge toestemming biedt weinig bescherming voor de minderjarige kinderen omdat er andere samenlevingsvormen bestaan die beëindigd kunnen worden. Er dient dus *de lege ferenda* te worden voorzien in een oplossing die mogelijk is voor alle andere samenlevingsvormen opdat de belangen van alle kinderen beschermd kunnen worden onafhankelijk van de bestaande samenlevingsvorm tussen de ouders.

215. Sinds in Nederland de 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding' op 1 maart 2009 werd ingevoerd, dienen ouders met gezamenlijke minderjarige kinderen die uit elkaar wensen te gaan, verplicht een ouderschapsplan op te stellen. De hoofddoelstelling van deze wet is dat de problematiek inzake de omgangsrechten met de kinderen tussen de ouders moet verminderd worden.²⁹³ Door voorafgaandelijk aan hun scheiding goede afspraken omtrent de kinderen te maken, zullen – volgens de Nederlandse wetgever – onnodige conflicten in de toekomst vermeden worden.²⁹⁴

De ouders die hun formele of informele tweerelatie wensen te beëindigen, zijn binnen bepaalde grenzen vrij om te bepalen welke afspraken zij wensen op te nemen in het ouderschapsplan, waarbij steeds de belangen van het kind in acht genomen moeten worden. De Nederlandse wetgever heeft echter ook een aantal minimumeisen wettelijk verankerd, dewelke essentiële punten zijn bij de uitoefening van het gezamenlijk gezag. De wetgever heeft hieromtrent ook een toetsingsbevoegdheid aan de rechter verleend opdat kan worden nagegaan of het ouderschapsplan effectief in het belang van het kind is opgesteld dat aan het gezamenlijk gezag is onderworpen.²⁹⁵ Een van de belangrijkste aspecten om dit te kunnen verifiëren, is de participatie van het kind aan de opstelling van het ouderschapsplan. Indien ouders niet overeenkomen en bijgevolg niet tot de opstelling van een ouderschapsplan komen, dan kunnen zij de ontsnappingsclausule van artikel 815 lid 6 Rv invoeren.

Uit de analyse van het onderzoek van M. TOMASSEN-VAN DER LANS kan besloten worden dat dit verplichte ouderschapsplan een gerechtvaardigde inmenging van artikel 8 EVRM uitmaakt. De beperking van de beschikkingsvrijheid van de ouders wordt gerechtvaardigd door artikel 9 IVRK en de positieve verplichtingen uit artikel 8 EVRM. Volgens M. TOMASSEN-VAN DER LANS is de verplichte opstelling van een ouderschapsplan geen contracteerplicht – waardoor de

²⁹² <https://www.vlaanderen.be/nl/gezin-welzijn-en-gezondheid/samenwonen-huwen-en-scheiden/een-scheiding-en-kinderen> (geraadpleegd op 11 mei 2017).

²⁹³ *Kamerstukken II* 2004/05, 30 145, nr. 3 (MvT), 1.

²⁹⁴ M.A. ZON, "Het voortgezet ouderschap praktisch belicht", *Tijdschrift relatierecht en praktijk* november 2015, 178.

²⁹⁵ V. SMITS, *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 196.

contractsvrijheid en de partijautonomie zouden beperkt worden – aangezien ouders zich kunnen beroepen op de ontsnappingsclausule van artikel 815 lid 6 Rv.²⁹⁶

Een antwoord op de vraag of het verplichte ouderschapsplan gunstige effecten heeft op de minderjarige kinderen kan worden beantwoord op basis van de studie 'Scholieren en gezinnen' van de Universiteit van Utrecht, daterend uit 2013. Hieruit blijkt dat er geen verbetering is opgetreden sinds 2009, wat oorspronkelijk wel de intentie was van de Nederlandse wetgever met de 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding'.²⁹⁷ Er kan dus geconcludeerd worden dat tot op heden – in afwachting van nieuw empirisch onderzoek – de doelstelling van hogerverstaande Nederlandse wet niet wordt bereikt en de vraag blijft of dit zal veranderen in de toekomst.

216. In België wil men ook wettelijke wijzigingen doorvoeren opdat de kinderen beter worden beschermd bij de beëindiging van de tweerelatie tussen hun ouders. Het hangende Belgische wetsvoorstel dd. 14 juli 2014²⁹⁸ beoogt om echtgenoten te laten nadenken over de gevolgen van hun echtscheiding ten aanzien van hun kinderen, waarbij het niet de bedoeling is om extra procedurele vereisten op te leggen. Dit wetsvoorstel voert de verplichte opstelling van een ouderschapsplan in indien ouders uit de echt wensen te scheiden op grond van een onherstelbare ontwrichting van het huwelijk. Dit ouderschapsplan zal de ontvankelijkheid van de echtscheiding evenwel niet in het gedrang brengen.²⁹⁹

De invoering van het ouderschapsplan zal ook als drijfveer dienen voor ouders om te opteren voor minnelijke schikkingen en bemiddeling in familiezaken. Onderzoek heeft echter bevestigd dat bemiddeling een gunstig effect heeft op de tevredenheid van de regelingen. Een herzieningsmogelijkheid voor de overeengekomen regeling omtrent de minderjarige kinderen blijft behouden door toepassing *per analogie* van artikel 1288, tweede lid Ger.W.³⁰⁰

217. Inzake echtscheiding door onderlinge toestemming (cf. *supra* nr. 17 e.v.) bepaalt artikel 1288 Ger.W. dat ouders met betrekking tot hun minderjarige en niet-ontvoogde kinderen waarvan beide echtgenoten de ouders zijn, de kinderen die zij hebben geadopteerd en de kinderen van een van hen die de andere heeft geadopteerd, een regeling moeten treffen inzake het gezag over de persoon en het beheer van de goederen van het minderjarig kind en de bijdragen van elk van beide echtgenoten in het levensonderhoud, de opvoeding en de passende opleiding van dat kind.³⁰¹

²⁹⁶ M. TOMASSEN-VAN DER LANS, *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 132.

²⁹⁷ I. VAN DER VALK en E. SPRUIJT, "Het ouderschapsplan en de effecten voor de kinderen", https://www.divorcechallenge.nl/sites/www.divorcechallenge.nl/files/documenten/artikel-vandervalk-spruijt_tcm44-527969.pdf (geraadpleegd op 11 mei 2017).

²⁹⁸ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 5-14.

²⁹⁹ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 5.

³⁰⁰ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 6.

³⁰¹ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 6-7.

218. Naar aanleiding van het wetsvoorstel dd. 14 juli 2014³⁰² werd een onderzoek uitgevoerd. Hiermee werd aangetoond dat de huidige regeling in het Belgische recht te beknopt is; het is wenselijk dat ouders nadenken over de concrete taakverdeling en informatieplicht na hun echtscheiding. Deze regelingen dienen immers verplicht opgenomen te worden in het ouderschapsplan naar Nederlands recht. Dit onderzoek heeft ook aangetoond dat het opleggen van formele verplichtingen door de wetgever in een betere uitkomst blijkt te resulteren. Tot slot is het ook van belang om te anticiperen naar een oplossing voor interpretatie- en uitvoeringsproblemen die naar aanleiding van het ouderschapsplan kunnen rijzen; dit kan bestaan uit een beroep op bemiddelingsdiensten, advocaten en/of notarissen.³⁰³

219. Op basis van hogerstaande analyse kan besloten worden dat het verplichte Nederlandse ouderschapsplan in de praktijk niet de gewenste resultaten behaalt. In Nederland zorgt het verplichte ouderschapsplan er niet voor dat de problematiek inzake de omgangsrechten met de kinderen in geval van scheiding tussen de ouders verminderd wordt. De doelstelling van de 'Wet bevordering voortgezet ouderschap en zorgvuldige scheiding' is evenwel anders dan de doelstelling van het Belgische wetsvoorstel. De beoogde doelstelling van het besproken Belgische wetsvoorstel is om echtgenoten te laten nadenken over de gevolgen van hun echtscheiding voor hun kinderen. Deze doelstelling kan beter op een andere manier bereikt worden dan door de toekenning van een verplicht karakter aan het ouderschapsplan. Dit standpunt wordt ondersteund door de uitgevoerde enquête bij 156 praktijkjuristen, zijnde notarissen en advocaten gespecialiseerd in familierecht.

220. Het resultaat van deze enquête is dat het ouderschapsplan in het algemeen een positieve perceptie heeft onder de praktijkjuristen, maar dat het merendeel van de respondenten toch zou opteren voor de toekenning van een facultatief karakter aan het ouderschapsplan. Dit ouderschapsplan wordt volgens de respondenten bij voorkeur opgesteld in een onderhandse akte door alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben. Dit ouderschapsplan dient betrekking te hebben op zowel minderjarige als meerderjarige kinderen conform art. 203 BW. Voor het tijdstip van de opstelling van dit ouderschapsplan wordt door de respondenten gekozen voor de optie om dit te doen bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders.

221. De meerderheid van de respondenten is van oordeel dat de kinderen niet betrokken dienen te worden bij de opstelling van het ouderschapsplan. Ze zijn wel van oordeel dat rechterlijke controle op de inhoud van het ouderschapsplan noodzakelijk is. Voor de wijze waarop deze controle dient te gebeuren wordt geen duidelijke voorkeur weergegeven; het merendeel – zijnde 26,9% van de respondenten van deze vraag – oordeelt dat het ouderschapsplan marginaal getoetst dient te worden aan de belangen van het kind en de ouders.

³⁰² Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 5-14.

³⁰³ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 7.

222. Deze enquête deed ook een bevraging over de eventuele sanctie die zou moeten opgelegd worden indien ouders geen ouderschapsplan opstellen. Er zijn respondenten van mening dat er geen sanctie opgelegd dient te worden (dit gekoppeld aan het facultatief karakter van het ouderschapsplan), maar indien gekozen moet worden voor een sanctie dan opteert men voor gedwongen hulpverlening of de inhouding van de kinderbijslag.

223. Wat het verplicht karakter van het ouderschapsplan betreft, klinkt dergelijke regeling mooi in theorie. De resultaten van de enquête ondersteunen echter de twijfels of dit in praktijk wel realiseerbaar is. Een belangrijk aspect om rekening mee te houden, is het feit dat niet alle ouders bereid zijn tot de opstelling ervan, aangezien zij zich vaak laten leiden door emoties. Zij beschikken bovendien in de meeste gevallen niet over de vereiste kennis om een (succesvol) ouderschapsplan op te stellen. In dergelijke situaties kan de bijstand van een juridisch deskundige en/of bemiddelaar een oplossing bieden, maar het geeft geen 100% garantie voor een overeenkomst inzake het ouderschapsplan. Een ander mogelijk risico bij de verplichtstelling van dit ouderschapsplan is dat er een kans bestaat dat ouders een modelplan kopiëren om aan hun verplichting te voldoen, zonder rekening te houden met de specifieke omstandigheden die eigen zijn aan hun situatie.³⁰⁴ Hiermee wordt de doelstelling dat ouders nadenken over de gevolgen van hun scheiding ten aanzien van hun kinderen echter niet bereikt. Het wordt op die manier een formaliteit die noodzakelijk vervuld moet worden opdat de echtscheiding uitwerking kan hebben. Omwille van deze redenen lijkt de verplichtstelling van het ouderschapsplan bij de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting en de beëindiging van de wettelijke/feitelijke samenwoningsrelatie niet de geschikte oplossing te zijn. Er rest natuurlijk ook de vraag in welke mate er controle kan bestaan op dergelijk verplicht ouderschapsplan bij de beëindiging van een feitelijke samenlevingsrelatie.

224. Het ouderschapsplan dient in België dus geen verplichting te worden. Wat kan de Belgische wetgever doen opdat de doelstelling dat echtgenoten nadenken over de gevolgen van hun scheiding ten aanzien van hun kinderen, bereikt wordt? En welke oplossing kan er bestaan voor de beëindiging van andere samenlevingsvormen dan het huwelijk? Het is aangewezen dat éénzelfde (in praktijk realiseerbare) oplossing toepasbaar is op de beëindiging van alle samenlevingsvormen; op deze manier worden de ouders met kinderen gelijk behandeld en worden de belangen van de kinderen beschermd.

225. De situatie waarin gehuwde ouders kiezen voor een echtscheiding door onderlinge toestemming dient onveranderd te blijven; er is immers een akkoord over alle aspecten van de echtscheiding. Het feit of deze doelstelling wordt bereikt door het ouderschapsplan verplicht te stellen voor gehuwde ouders die geen akkoord bereiken, m.n. de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting, is echter betwistbaar.

226. Een aanbeveling is het ouderschapsplan facultatief te stellen bij de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting en de beëindiging van de tweerelatie van de feitelijk of wettelijk

³⁰⁴ A. VAN DEN BOSSCHE, "Het ouderschapsplan: model & bedenkingen" in I. BOONE en C. DECLERCK (eds.), *Actualia Familierecht. Co-ouderschap vandaag en morgen*, Brugge, die Keure, 2017, 78.

samenwonende ouders. Omdat in het Belgische recht *de lege lata* de opstelling van een facultatief ouderschapsplan *de facto* al mogelijk is, dient de Belgische wetgever een wettelijk kader te creëren inzake het ouderschapsplan.³⁰⁵ De creatie van een wettelijk kader zorgt ervoor dat ouders een terugvalmogelijkheid hebben op het ouderschapsplan door de wetgever voorzien, maar dat ze ook wijzigingen kunnen aanbrengen. Wilsautonomie dient echter altijd te primeren en bijgevolg kunnen zij zelf bepalen of ze dit wettelijk kader wensen aan te nemen. Op deze manier is de opstelling van een ouderschapsplan facultatief, maar bestaat er voor de ouders een wettelijke ondersteuning om dit ouderschapsplan in te vullen. Dit ouderschapsplan moet ruimer ingevuld worden dan bij de echtscheiding door onderlinge toestemming opdat het de term 'ouderschapsplan' waardig is. Door de ruimere invulling kan de regeling omtrent de kinderen specifiekere worden bepaald.

227. Het is belangrijk dat de Belgische overheid ouders stimuleert, maar vooral informatie verleent inzake het ouderschapsplan dat wettelijk wordt voorzien. De overheid kan dit doen door beroep te doen op de media (bijvoorbeeld een website met informatie die ten allen tijde up to date is), het voorzien van informatiebrochures, etc. Idealiter dient er ook de mogelijkheid te worden voorzien dat ouders (minstens één keer) gratis beroep kunnen doen op een juridisch deskundige dewelke de nodige informatie verleent en al een eerste stap kan zetten om ouders te laten nadenken over de gevolgen van de beëindiging van hun tweerelatie voor hun kinderen.

228. Omwille van het facultatieve karakter van het ouderschapsplan is het aangewezen dat het ouderschapsplan kan opgesteld worden in een onderhandse akte, maar dat een juridisch deskundige (in een eerste gratis gesprek) en/of bemiddelaar ouders wijst op het belang van de homologatie van deze overeenkomst opdat er juridische draagwijdte aan verleend wordt. Ouders moeten ook de mogelijkheid krijgen om dergelijke overeenkomst in een notariële akte op te nemen. Zij moeten geadviseerd worden omtrent het kostenplaatje en een keuze kunnen maken die aansluit bij hun (financiële) mogelijkheden.

Ouders stellen veelal dergelijk ouderschapsplan op wanneer ze hun tweerelatie zullen beëindigen, maar het is aangewezen dat de mogelijkheid wordt geboden om dit op een vroeger tijdstip te doen zoals bijvoorbeeld bij de geboorte van het kind. De Belgische wetgever kan bijvoorbeeld een beroep doen op de overheid om via de media³⁰⁶ ouders hieromtrent te informeren, alsook door bijvoorbeeld informatiebrochures te voorzien in de wachtkamers bij gynaecologische consultaties.

Er bestaat natuurlijk ook de situatie waarbij ouders hun tweerelatie wensen te beëindigen op een tijdstip voor de geboorte van het kind. Een kwestie die hier aan de orde is, betreft de juridische afstammingsband met het kind. Indien de afstammingsband vaststaat langs zowel moeders- als vaderszijde en/of meemoederszijde³⁰⁷ en zij een ouderschapsplan opstellen, dan zal dit plan uitwerking hebben op datum van de geboorte van het kind.

³⁰⁵ Dit wettelijk kader dient conform de conventionele stelsels in het huwelijksvermogensrecht te zijn; er kan voor geopteerd worden, maar het is niet juridisch afdwingbaar.

³⁰⁶ Bijvoorbeeld een tv-boodschap van algemeen nut.

³⁰⁷ Artt. 312 e.v. BW.

229. Indien ouders kiezen om een ouderschapsplan op te stellen bij de beëindiging van hun tweerelatie rest de vraag op welke kinderen het ouderschapsplan betrekking heeft en of zij betrokken moeten worden bij dergelijke opstelling. Het is aangewezen dat het ouderschapsplan opgesteld wordt voor zowel minderjarige kinderen als meerderjarige kinderen conform art. 203 BW. Het wettelijk kader moet voorzien in een regeling waarbij de kinderen betrokken dienen te worden bij het ouderschapsplan. Kinderen moeten niet gezien worden als object, maar als een subject van het ouderschapsplan. Indien ouders niet voor dit wettelijk kader opteren, is het aangewezen dat zij een melding maken in het ouderschapsplan of het kind betrokken werd bij de opstelling ervan.³⁰⁸

230. De noodzaak voor rechterlijke tussenkomst is afhankelijk van het feit of dat de ouders alleen tot een overeenkomst komen, weliswaar ingeleid door een eerste gratis gesprek met een juridisch deskundige, of voor de gehele procedure beroep doen op een juridisch deskundige. Voor deze laatste situatie dringt een rechterlijke controle zich minder op, maar het kan nog steeds raadzaam zijn. In de eerste situatie dient te worden geverifieerd of de belangen van de kinderen en de ouders gerespecteerd worden.

231. Het facultatieve karakter van het ouderschapsplan laat ouders de keuze of zij een ouderschapsplan wensen op te stellen. Ouders die in een moeilijke situatie verkeren en geen overeenkomst willen of kunnen bereiken, hebben de mogelijkheid om de regeling omtrent de kinderen over te laten aan een derde. Een beroep op de familie- en jeugdrechtbank is dan aangewezen.

232. In vele gevallen zal het vaak aan wetendheid van de ouders ontbreken. Daarom is het de taak van de Belgische overheid om een aanzet te doen ouders voldoende informatie te verlenen en hun te wijzen op de impact voor de kinderen die de beëindiging van hun tweerelatie tot gevolg zal hebben. Op die manier worden ze onrechtstreeks al aangezet tot het nadenken over deze gevolgen, wat de uiteindelijke bedoeling is van het hangende wetsvoorstel inzake de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting.³⁰⁹ Het is hierbij van groot belang dat de voordelen van dergelijk facultatief ouderschapsplan worden uitgelicht zodat ouders inzien dat het de beste keuze voor hun kinderen is.

233. Als besluit kan gesteld worden dat de optimale oplossing voor de regeling omtrent de minderjarige en meerderjarige kinderen conform art. 203 BW bestaat uit een facultatief ouderschapsplan waarbij de wilsautonomie van de ouders primeert. De Belgische wetgever dient hieromtrent een wettelijk kader te voorzien waarvoor ouders kunnen opteren en dat dus niet juridisch afdwingbaar is. Het is aangewezen dat de Belgische wetgever voor het wettelijk kader het ouderschapsplan ruim invult opdat het de term 'ouderschapsplan' waardig is (cf. *supra* nr. 202). Indien ouders geen overeenkomst willen of kunnen bereiken, dan wordt de regeling omtrent de kinderen overgelaten aan een derde. De Belgische overheid moet al het nodige doen om ouders te

³⁰⁸ Deze melding kan nuttig zijn voor de eventuele rechterlijke controle.

³⁰⁹ Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St.* Kamer 2014, nr. 54-0066/001, 5.

sensibiliseren voor de gevolgen van de beëindiging van hun tweerelatie voor de kinderen en ze op die manier er onrechtstreeks over laten nadenken. De familierechtelijke overeenkomst inzake de echtscheiding door onderlinge toestemming *de lege lata* kan ook *de lege ferenda* behouden worden, aangezien er een overeenkomst bestaat over alle aspecten van de echtscheiding. Voor de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting en de beëindiging van de wettelijke en feitelijke samenwoningsrelatie biedt het facultatief ouderschapsplan een in praktijk realiseerbare oplossing.

DEEL 6. Bibliografie

HOOFDSTUK 6.1. Internationale en Europese bronnen

§ 1. Wetgeving

A. Het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK)

Art. 3 IVRK

Art. 9 IVRK

Art. 12 IVRK

B. Het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (IVBPR)

Art. 6 IVBPR

Art. 17 IVBPR

Art. 24 IVBPR

C. Het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) en het Eerste Protocol bij het EVRM (EP EVRM)

Art. 1 EVRM

Art. 6 EVRM

Art. 8 EVRM

Art. 2 EP EVRM

D. Het Europees Sociaal Handvest (ESH)

Art. 7 ESH

Art. 8 ESH

Art. 16 ESH

E. Het Handvest van de Grondrechten in de Europese Unie

Art. 2 Handvest van de Grondrechten in de Europese Unie

Art. 7 Handvest van de Grondrechten in de Europese Unie

Art. 14 Handvest van de Grondrechten in de Europese Unie

Art. 24 Handvest van de Grondrechten in de Europese Unie

§ 2. Rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens

EHRM 21 februari 1975, nr. 4451/70, Golder/Verenigd Koninkrijk.

EHRM 13 juni 1979, nr. 6833/74, Marckx/België.

EHRM 24 oktober 1979, nr. 6301/73, Winterwerp/Nederland.

EHRM 23 september 1994, nr. 19823/92, Hokkanen/Finland.

EHRM 28 oktober 1998, nr. 87/1997/871/1083, Osman/Verenigd Koninkrijk.

HOOFDSTUK 6.2. Belgische bronnen

§ 1. Wetgeving

A. Burgerlijk Wetboek

Art. 121 BW
Art. 203 BW
Art. 227 BW
Art. 229 Bw
Art. 230 BW
Artt. 312 e.v. BW
Art. 373 BW
Art. 374 BW
Art. 376 BW
Art. 476 BW
Art. 488 BW
Art. 1476 BW
Art. 1477 BW
Art. 1478 BW

B. Gerechtelijk Wetboek

Art. 1254 Ger.W.
Art. 1255 Ger.W.
Art. 1256 Ger.W.
Art. 1275 Ger.W.
Art. 1278 Ger.W.
Art. 1287 Ger.W.
Art. 1288 Ger.W.
Art. 1288bis Ger.W.
Art. 1289 Ger.W.
Art. 1289ter Ger.W.
Art. 1293 Ger.W.
Art. 1298 Ger.W.
Art. 1304 Ger.W.

C. Wetten

Wet 13 april 1995 betreffende de gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag, *BS* 24 mei 1995, 14484.

Wet 20 mei 1997 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek en het Burgerlijk Wetboek betreffende de procedures tot echtscheiding, *BS* 27 juni 1997, 17167.

Wet 18 juli 2006 tot het bevoorrechten van een gelijkmatig verdeelde huisvesting van het kind van wie de ouders gescheiden zijn en tot regeling van de gedwongen tenuitvoerlegging inzake huisvesting van het kind, *BS* 4 september 2006, 43971.

D. Parlementaire voorbereiding

Wetsvoorstel (S. BECQ) tot wijziging van de wetgeving met het oog op de invoering van het ouderschapsplan bij echtscheiding, *Parl.St. Kamer 2014, nr. 54-0066/001*.

§ 2. Rechtspraak

Cass. 28 juni 2012, AR C.11.0069.N.

§ 3. Rechtsleer

A. Bijdragen in tijdschriften

VAN ROY, C., "Artikel 374, § 2, vierde lid BW en het belang van de ouders – Van theorie naar praktijk", *T.Fam.* 2015, 72.

B. Bijdragen in verzamelwerken

ABS, F., "De bevoegdheid van en de rechtspleging voor de familierechtbank" in SENA EVE, P., *Echtscheiding, voorlopige maatregelen en onderhoudsgelden in de familierechtbank*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 116-119.

BUYSENS, F., "De echtscheiding door onderlinge toestemming na de wet op de familierechtbank" in SENA EVE, P., *Echtscheiding, voorlopige maatregelen en onderhoudsgelden in de familierechtbank*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 206-233.

BUYSENS, F., "Regelingsakte en familierechtelijke overeenkomsten bij echtscheiding door onderlinge toestemming" in BUYSENS, F., DE KEYSER, E., DE WITTE, D., GRILLET, J., TISON, M., VAN SINAY, T., VANDERMANDER, R. en VERMEULEN, W., *Notariële actualiteit 2013. Verslagboek van de vormingsdagen van de Studiekring Provinciaal Genootschap der Notarissen van Oost-Vlaanderen*, Brugge, die Keure, 2014, 121-192.

DEVOLDER, K. en Taelman, P., "De familie- en jeugdrechtbank. Analyse van de wet van 30 juli 2013" in Taelman, P., ALLEMEERSCH, B., VANLENBERGHE, B. en VAN ORSHOVEN, P., *Nieuwe Justitie*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 123.

EGGERMONT, S., "De afwikkeling van de samenlevingsrelatie" in SENA EVE, P., VERSCHELDEN, G. en SWENNEN, F., *De beëindiging van de tweerelatie*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 258-320.

RENCHON, J.-L., "Les clauses des conventions entre époux ou cohabitants relatives à l'exercice de l'autorité parentale à l'égard de leurs enfants" in RENCHON, J.-L. en TAINMONT, F., *L'autonomie de la volonté et les conventions entre époux ou cohabitants*, Brussel, Larcier, 2015, 328.

RENCHON, J.-L., "Le règlement des responsabilités parentales après la rupture d'un couple non marié" in Koninklijke Federatie van het Belgisch Notariaat, *Familie op maat*, Mechelen, Kluwer, 2005, 381-385.

SENAEVE, P., "De echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting: vereisten, bewijsrecht en rechtspleging" in SENA EVE, P., VERSCHELDEN, G. en SWENNEN, F., *De beëindiging van de tweerelatie*, Antwerpen, Intersentia, 2012, 103.

VAN DEN BOSSCHE, A., "Het ouderschapsplan: model & bedenkingen" in BOONE, I. en DECLERCK, C. (eds.), *Actualia Familierecht. Co-ouderschap vandaag en morgen*, Brugge, die Keure, 2017, 57-78.

VAN ROY, C., "Verblijfsregeling van kinderen na scheiding van hun ouders en andere gerelateerde topics" in ALLAERTS, V., DE WAELE, D., HOFSTRÖSSLER, P., KRUGER, T., VAN DE CALSEYDE, T., VAN DER MUSSELE, E. en VAN ROY, C., *Het gezin 2.0*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 54.

C. Boeken

CUYPERS, D., MORTELMANS, D. en TORFS, N., *Is echtscheiding werkelijk Win for life?*, Brugge, die Keure, 2008, 286 p.

DELAHAYE, B., TAINMONT, F. en LÈBE-DESSARD, V., *La cohabitation légale*, Brussel, De Boeck, 2013, 181 p.

DELNOY, P. (ed.), *Le couple sous toutes ses formes: mariage, cohabitation légale et cohabitation de fait*, Waver, Anthemis, 2013, 538 p.

DUELZ, A., BROUWERS, J.-C. en FISCHER, Q., *Le droit du divorce*, Brussel, De Boeck, 2009, 477 p.

EGGERMONT, S., *Tweerelaties*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 665 p.

LELEU, Y.-H., *Droit des personnes et des familles*, Brussel, Larcier, 2016, 904 p.

PINTENS, W., DECLERCK, C. en VANWINCKELEN, K., *Schets van het familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 504 p.

PIRE, D., LÈBE-DESSARD, V. en VALSCHAERTS, M.-C., *Le divorce pour désunion irrémédiable*, Brussel, Larcier, 2015, 263 p.

SENAEVE, P., *Compendium van het personen- en familierecht*, Leuven, Acco, 2015, 685 p.

VERSTRAETE, J. en BUYSSENS, F., *Opstellen van akten en notariële praktijk: familie- en familiaal vermogensrecht*, III, *Huwelijksvermogensrecht – samenwoningsrecht*, Leuven, Acco, 2011, 349 p.

SWENNEN, F., *Het personen- en familierecht*, Antwerpen, Intersentia, 2014, 572 p.

WUYTS, T., *Ouderlijk gezag*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 990 p.

§ 4. Internetadressen

<http://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=flwb&language=nl&cfm=/site/wwwcfm/flwb/flwbn.cfm?dossierID=0066&legislat=54&inst=K> (geraadpleegd op 11 mei 2017).

http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/bevolking/huwelijken_echtscheidingen_samenwoning_echtscheidingen/ (geraadpleegd op 11 mei 2017).

http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/bevolking/huwelijken_echtscheidingen_samenwoning_huwelijken/ (geraadpleegd op 11 mei 2017).

<http://www.tweehuizen.be/index.html> (geraadpleegd op 11 mei 2017).

<https://www.vlaanderen.be/nl/gezin-welzijn-en-gezondheid/samenwonen-huwen-en-scheiden/een-scheiding-en-kinderen> (geraadpleegd op 11 mei 2017).

§ 5. Krantenartikelen

BEEL, V., "Ouderschapsplan niet verplichten bij scheiding", *Het Belang van Limburg* 30 september 2015, 11.

HOOFDSTUK 6.3. Nederlandse bronnen

§ 1. Wetgeving

A. Nederlands Burgerlijk Wetboek

Art. 1:244 BW

Art. 1:245 BW

Art. 1:247 BW

Art. 1:247a BW

Art. 1:250 BW

Art. 1:251 BW

Art. 1:252 BW

Art. 1:253a BW

Art. 1:253sa BW

Art. 1:253t BW

Art. 1:377a BW

Art. 1:377g BW

B. Nederlandse Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering

Art. 809 Rv

Art. 815 Rv

C. Wetten

Wet 5 juli 1997, *Stb.* 1997, 324.

Wet 30 oktober 1997, *Stb.* 1997, 506.

Wet 27 november 2008, *Stb.* 2008, 500.

D. Parlementaire voorbereiding

Kamerstukken II 2004/05, 30 145, nr. 3 (MvT).

§ 2. Rechtspraak

Hoge Raad 4 mei 1984, *NJ* 1985, 510.

Hoge Raad 21 maart 1986, *NJ* 1986, 585-586.

Hof 's-Hertogenbosch 12 maart 2007, ECLI:NL:GHSHE:2007:BA3928.

Hof Leeuwarden 12 april 2011, ECLI:NL:GHLEE:2011:BQ2724.

Hof 's-Hertogenbosch 10 januari 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:BY8143

Rb. Utrecht 11 november 2009, ECLI:NL:RBUTR:2009:BK3265.

Rb. 's-Gravenhage 13 januari 2010, ECLI:NL:RBSGR:2010:BL1926.

Rb. Den Haag 13 januari 2010, ECLI:NL:RBSGR:2010:BL1926.

§ 3. Rechtsleer

A. Artikels

VAN DER VALK, I. en SPRUIJT, E., "Het ouderschapsplan en de effecten voor de kinderen", https://www.divorcechallenge.nl/sites/www.divorcechallenge.nl/files/documenten/artikel-vandervalk-spruijt_tcm44-527969.pdf (geraadpleegd op 11 mei 2017).

B. Bijdragen in tijdschriften

- HERBOTS, K., ROEVENS, E. en PUT, J., "Participatierechten van kinderen in scheidings situaties. Visie en praktijk van scheidingsbemiddelaars", *FJR* 2011, afl. 111, 2.
- KENTIE, D.J.D. en HENDRIKS, J.A.M., "Artikel 1:250 BW, de bijzondere curator, in het belang van vechtscheidingskinderen?", *EB* 2013, afl. 93, 2-8.
- PIETERS, I.J., "Waar staat de bijzondere curator in het huidige rechtsbestel inmiddels?", *FJR* 2012, afl. 36, 8.
- SMITS, V., "Participatie van het kind bij het ouderschapsplan: een tweeledig onderzoek naar de werking van artikel 815 lid 4 Rv", *FJR* 2015, afl. 44, 3.
- VAN LEUVEN, C.A.R.M., KLAVER, L., SLOT, P.H.J. en VAN OIJEN, J.H.M., "Pilot: de gedragsdeskundige als bijzondere curator", *FJR* 2015, afl. 57, 1.
- ZON, M.A., "Het voortgezet ouderschap praktisch belicht", *Tijdschrift relatierecht en praktijk* november 2015, 178-180.

C. Boeken

- ANTOKOLSKAIA, M.V. en COENRAAD, L.M., *Het nieuwe scheidingsrecht*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2010, 130 p.
- KEIJSER, J.A.M.P. en LOHUIS, F.M.J.A., *Handleiding bij scheiding*, Deventer, Kluwer, 2013, 409 p.
- KOENS, M.J.C. en VAN DER LINDEN, A.P., *Kind en scheiding*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2010, 303 p.
- NIKOLINA, N., *Divided Parents, Shared Children*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 229 p.
- SMITS, V., *Participatie van het kind bij het ouderschapsplan*, Apeldoorn, Maklu, 2015, 378 p.
- SPRUIJT, E. en KORMOS, H., *Handboek scheiden en de kinderen*, Houten, Bohn Stafleu van Loghum, 2014, 243 p.
- TOMASSEN-VAN DER LANS, M., *Het verplichte ouderschapsplan: regeling en werking*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2015, 359 p.
- VAN RIEMSDIJK, A.M., *Scheiden in Nederland*, Apeldoorn, Maklu, 2011, 261 p.
- WORTMANN, S.F.M. en VAN DUIJVENDIJK-BRAND, J., *Compendium personen- en familierecht*, Deventer, Kluwer, 2015, 404 p.
- ZWANENBURG, L. en VONK, M., *Echt scheiden*, Den Haag, Boom Juridische uitgevers, 2009, 351 p.

§ 4. Internetadressen

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/scheiden/vraag-en-antwoord/ouderschapsplan>
(geraadpleegd op 11 mei 2017).

DEEL 7. Bijlagen

Bijlage 1: Algemene folder website www.tweehuizen.be

De homepage van www.tweehuizen.be

Op www.tweehuizen.be vinden ouders, hulp- en dienstverleners en scheidingsprofessionals ook informatie over:

- **Familiezaken regelen**
Zelf beslissen of een rechter laten beslissen?
- **Bemiddeling in familiezaken**
Een bemiddelaar helpt ouders zelf onderhandelen
- **Vragen over geldzaken**
Regelgeving en bedragen
- **Een echtscheiding regelen**
EOT of EOO?
- **Ongehuwde ouders**
Een ouderschapsplan laten bekrachtigen

www.tweehuizen.be is een realisatie van
VCOK - vzw
Raas Van Gaverestraat 67a
9000 Gent
Telefoon +32-(0)9-232 47 36
E-mail info@vcok.be

Ik tel mee!
werkboek voor ouderschapsbemiddelaars kunt u bestellen via www.vcok.be.

De vis-a-vis verblijfskalender voor kinderen kunt u bestellen via www.vis-a-vis.be.

www.tweehuizen.be

Met steun van de Vlaamse overheid

vormgeving magelbaan

JE OUDERS GAAN APART WONEN
Website voor kinderen

Wat gebeurt er wanneer je ouders beslissen in twee huizen te wonen? Al de veranderingen kunnen het je knap lastig maken. Je kan verdriet en kwaadheid hebben. Je hebt veel vragen. Wat kan jij nog allemaal voelen en wat kan jij dan doen? En wat moeten je ouders regelen als ze apart gaan wonen? Fien, Klara, Rabbe, Murat, Kasper en Laila willen je daarover vertellen. Ga eens naar hen luisteren op www.tweehuizen.be.

- Wat **verandert** er als je ouders apart gaan wonen?
- **Spreek** over wat je voelt en denk.
- Waarom scheiden je ouders? Waarom moet jij zo heen en weer? **Stel veel vragen.**
- Zeg wat jij belangrijk vindt. **Jij telt mee!**
- Je ouders moeten je **gezegd** en je **verblijf** en je **kosten** regelen. Wat is dat?
- Wat doet een rechter? Wat doet een notaris of een advocaat? **Wat is bemiddeling?**

U GAAT APART WONEN
Website voor ouders

U gaat apart wonen? U woont pas apart? Dan bent u bezig allerlei zaken te regelen. En dan loodst u uw kind zo goed mogelijk doorheen de veranderingen.

Na het uiteengaan van hun ouders stellen de meeste kinderen het goed. Uit onderzoek blijkt dat kinderen dit feit uiteindelijk aanvaarden, ondanks hun protest en verdriet. Moelijkheden komen vooral door de manier waarop partners omgaan met hun scheiding. Dat is goed nieuws. De manier waarop uw scheiding verloopt, kunt u mee sturen.

Op www.tweehuizen.be vindt u inspiratie om uw kind te ondersteunen en om uw ouderschap goed te regelen. Elke scheiding is anders. U kent uw kind het best. U kunt uitzoeken wat uw kind belast en wat uw kind steunt. Wat loopt goed? Wat loopt minder goed? Wat kan beter?

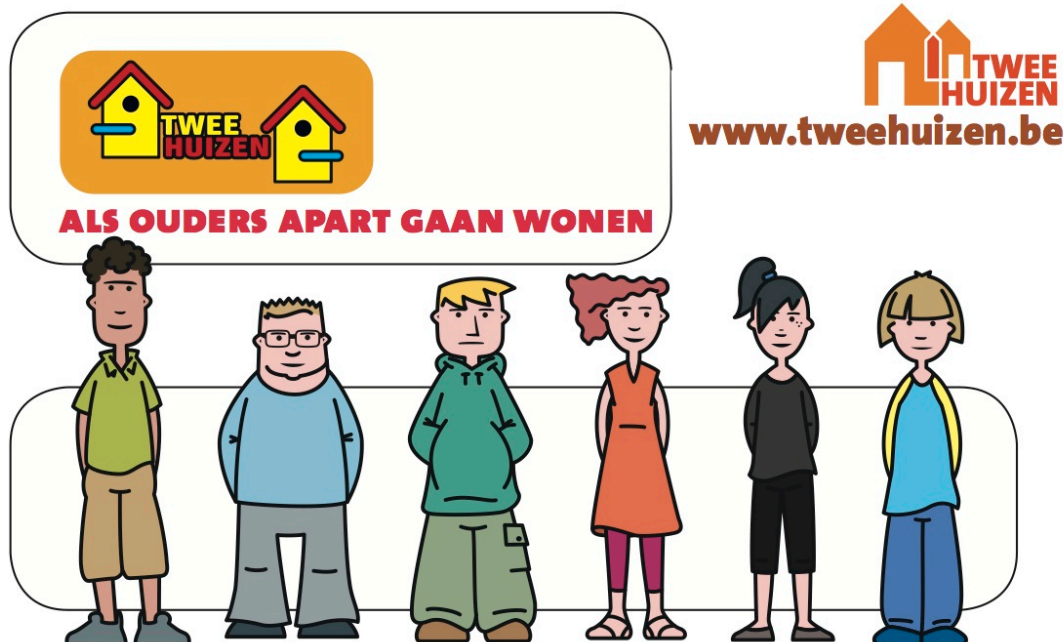
- **Van samenwonen naar apart wonen** beschrijft de gevoelens die een scheiding teweegbrengt.
- In **Uw kind ondersteunen** kunt u stilstaan bij wat de wetenschap zegt, bij wat kinderen over het algemeen zeggen en bij wat uw kind zegt.
- Als u zich afvraagt welke regelingen over gezag, verblijf en kosten mogelijk zijn, kunt u **Uw ouderschap goed regelen** raadplegen.

JE OUDERS GAAN APART WONEN
Website voor jongeren

BESTE OUDERS, DIT VIND IK BELANGRIJK! MIJN VRIENDEN | GENOEG BELWAARDE | MIJN KAMER! | MET MIJN BROER SAMENBLIJVEN | NONKEL CHARLES | DICHTER GORDIJNEN IN MIJN KAMER | MIJN JEUGDCLUB ELKE ZATERDAGAVOND | GEZELLIGE FEESTDAGEN ZONDER GELEUTER | ZACHTE LAKENS | VEEL TELEFONEREN NAAR MIJN VRIENDIN! | GENOEG KLEDINGGELD | VEEL ALLEEN GELATEN WORDEN | OP REIS GAAN | Elk JAAR OP KAMP GAAN MET DE SCOUTS | MIJN DANCELS BLIJVEN VOLGEN | MIJN VERJAARDAGSFEST | NIET VERANDEREN VAN SCHOOL | WEL VERANDEREN VAN SCHOOL | EEN ECHT BED, GEEN MATRAS OP DE GROND AUB | MIJN OMA VEEL BLIJVEN ZIEN! | OP ZATERDAGVOORMIDDAG BIJ PAPA ZIJN OM TE GAAN VOETBALLEN | MIJN KAMER VOOR MIJ ALLEEN! (ALS HET MOET MET MIJN ZUSJE) | EEN KORTE SCHEIDING AUB | ZELF KIEZEN WAT IK IN DE ZOMERVAKANTIE GA DOEN | EEN EIGEN PLEKJE IN DE TWEEHUIZEN! | KORT BIJ ELKAAR BLIJVEN WONEN | VEEL ALLEEN ZIJN MET MIJN PAPA ZONDER ZIJN VRIENDIN | EN ALS MIJN MAMA OOK EEN VRIEND KRIJGT OOK ZONDER HAAR VRIEND | GENOEG ZAKGELD!!!! | MIJN VRIENDIN UITNODIGEN IN EEN PROPER HUIS | SPANNENDE BOEKEN! | MIJN CHIRO! | OP VOORHAND WETEN WELK WEEKEIND IK BIJ MAMA BEN EN WELK WEEKEIND BIJ PAPA | KUNNEN TELEFONEREN EN MAILLEN NAAR DE OUDER DIE NIET BIJ MIJ IS |

Heb jij je ouders iets anders te zeggen? Vind je de meest persoonlijke, doortastende, originele mededelingen aller tijden maar niks? Wil je weten welke kopsorgen andere jongeren hebben als hun ouders apart gaan wonen?
Ga naar www.tweehuizen.be.

Wat is bemiddeling?

WAT MOET GEREGLD WORDEN?

Je ouders gaan apart wonen. Wat moet dan geregeld worden?

GEZAG

Een ouder die gezag heeft mag over jou belangrijke beslissingen nemen. Als ouders samenwonen moeten zij samen de grote beslissingen nemen. Dat verandert niet als ze apart gaan wonen, tenzij heel zelden. Met gezagsco-ouderschap hebben je ouders alle twee evenveel gezag.

VERBLIJF

Er zijn verschillende heen-en-weer-regelingen mogelijk. Je blijft evenveel tijd bij mama als bij papa, bijvoorbeeld een week bij mama en een week bij papa. Dat is niet verplicht. Dat kan. Je kan ook meer tijd bij de een dan bij de ander verblijven. Vele kinderen blijven op alle schooldagen bij hun mama óf bij hun papa, één van de twee. En de weekends en de vakanties evenveel tijd bij hun mama als bij hun papa.

KOSTEN

Zowel je mama als je papa betalen voor je eten, je kleren, je school, voor alles wat je nodig hebt. Dat moet. Meestal zorgt één ouder ervoor dat alles wat nodig is gekocht wordt of betaald wordt. Deze ouder koopt je kleren en betaalt de rekeningen van je school en gebruikt daarvoor eigen geld plus geld van de andere ouder. De andere ouder geeft de ouder die de kosten betaalt elke maand geld voor jou. Dit geld noemt men onderhoudsgeld of alimentatie.

Wil je meer weten over wat moet geregeld worden?

Zoek dan Laila in de leeshoek van de school op www.tweehuizen.be

HOE REGELEN?

Ik ben Kasper. Jouw ouders gaan apart wonen? Mijn ouders ook. Dan moeten er nieuwe regelingen over ons, de kinderen, komen. Ik kan vertellen HOE gezag en verblijf en kosten kunnen geregeld worden.

Je mama alleen kan niet beslissen over jou. Je papa alleen kan niet beslissen over jou. Je mama en papa kunnen wel samen beslissen over jou. Als ze een akkoord vinden dan kunnen ze zelf beslissen. Een akkoord is een regeling waarmee je mama en je papa akkoord gaan. De meeste ouders vinden een akkoord.

Als je ouders zelf beslissen dan kunnen ze naar een bemiddelaar of naar een notaris of naar twee advocaten gaan. De bemiddelaar zorgt er voor dat de ouders elkaar begrijpen en zelf oplossingen zoeken. Daar kruipt de meeste tijd in.

Als je mama en papa geen akkoord vinden dan beslist een rechter. Jij kan niet beslissen. Tot 18 jaar beslissen je ouders of beslist een rechter. Je kan wel je mening zeggen. Dan kunnen je ouders of de rechter daar rekening mee houden. Als je de gekozen regeling niet zo leuk vindt vraag dan waarom jij zo heen en weer moet. Als je weet waarom is het gemakkelijker om de regeling te aanvaarden.

JE OUDERS GAAN NAAR EEN BEMIDDELAAR

Ik ben een bemiddelaar. Je ouders willen samen zelf beslissen over jou? Ik kan hen daarbij helpen. Je mama en papa komen samen naar mij.

Ik vertel je ouders wat ze moeten regelen over jou. Ik zeg hen wat allemaal mogelijke regelingen zijn. Welke regeling ik goed vind, telt niet. Wat telt is wat je mama en papa een goede regeling vinden. Ik vraag je mama wat zij belangrijk vindt. Ik vraag je papa wat hij belangrijk vindt. En ik vraag wat zij denken dat jij belangrijk vindt. Zeg aan je mama en papa wat jij belangrijk vindt. Dan tel je mee.

Je mama en je papa luisteren naar elkaar. Zij zoeken een regeling die goed is voor jou, voor mama, voor papa. Ik help je mama en papa goed onderhandelen. Dat is niet gemakkelijk voor hen, zeker als er door de scheiding nog veel verdriet en kwaadheid is.

Je ouders komen 3 tot 10 of meer keren naar mij. Een gesprek duurt meestal een uur. Het kan enkele maanden duren voordat alles geregeld is. Als je mama en papa een akkoord hebben dan schrijf ik alle regelingen op in een plan. In dat plan staat alles wat je ouders over jou geregeld hebben: Wie heeft gezag over jou? Waar verblijf je? Wie betaalt wat voor jou?

Je ouders kunnen hun plan aan de rechter geven. De rechter verandert niets. Hij is tevreden dat je mama en papa zelf over jou hebben beslist, en dat hij niet moet beslissen. De rechter maakt van het plan een vonnis. Dan moet iedereen doen wat in het vonnis staat.

Een bemiddelaar heeft meestal ook nog een ander beroep bijvoorbeeld notaris of psycholoog of advocaat. Een bemiddelaar kan bijvoorbeeld een advocaat-bemiddelaar zijn. Een bemiddelaar doet iets anders dan een advocaat. Vraag je ouders of ze naar een bemiddelaar of naar een advocaat gaan. Dat is een verschil. Je ouders vinden een erkende bemiddelaar op www.juridat.be/bemiddeling

Wat als je ouders naar een bemiddelaar gaan maar geen akkoord vinden? **Het mag niet te lang duren vóór de regelingen er zijn.** Dat is niet goed voor je mama, niet goed voor je papa en niet goed voor jou. Als je mama en papa niet kunnen beslissen, dan kan een rechter beslissen. Dan is er duidelijkheid. Iedereen weet wat hij moet doen. Dan kan er rust komen.

Als je ouders niet meer samen naar de bemiddelaar gaan dan kunnen ze nadien apart naar een advocaat gaan. De rechter luistert naar de twee advocaten. Wat vindt de rechter de beste regeling voor jou? Dat kan iets anders zijn dan wat je mama en papa willen. Of dat kan zijn wat je mama óf je papa wil. Of het is iets tussenin. Toch moet iedereen zijn beslissing aanvaarden.

Wil je weten wat een notaris, twee advocaten en een rechter doen? Zoek dan Kasper op www.tweehuizen.be Je vindt hem bij Laila in de leeshoek van de school.

Wat gebeurt er wanneer je ouders beslissen in twee huizen te wonen? Al de veranderingen kunnen het je knap lastig maken. Je kan verdriet en kwaadheid hebben. Je hebt veel vragen. Wat kan jij nog allemaal denken en voelen en wat kan jij dan doen? Fien, Klara, Robbe, en Murat willen je daarover vertellen.

Ga eens naar hen luisteren op www.tweehuizen.be

www.tweehuizen.be is een realisatie van

VCOK – vzw
Raas Van Gaverestraat 67a
9000 Gent
Telefoon +32-(0)9-232 47 36
E-mail info@vcok.be

Ik tel meel werkboek voor ouderschapsbemiddelaars kan men bestellen via www.vcok.be
De **vis-a-vis verblijfskalender** voor kinderen kan men bestellen via www.vis-a-vis.be

Met steun van de Vlaamse Overheid

Vormgeving magelaan

Bijlage 3: Vragenlijst aan respondenten

Enquête 2016 'Ouderschapsplan'

Geachte heer,
Geachte mevrouw,

Ik schrijf u aan in mijn hoedanigheid van studente van het tweede masterjaar rechten aan de Universiteit Hasselt, waar ik onder het promotorschap van Prof. dr. Charlotte Declerck, een masterscriptie schrijf met als titel "De (verplichte) regeling omtrent minderjarige kinderen bij de beëindiging van de tweerelatie tussen hun ouders. Naar de invoering van een verplicht ouderschapsplan?". Concreet zou dit betekenen dat alle ouders, wanneer zij (wensen) hun relatie (te) beëindigen, verplicht een regeling moeten treffen over hun minderjarige kinderen. Meer bepaald houdt het ouderschapsplan in dat ouders een contractuele regeling moeten treffen over het gezag over de persoon en het beheer van de goederen van de kinderen, alsook over de bijdrage van elk der echtgenoten in het levensonderhoud, de opvoeding en de passende opleiding van voornoemde kinderen.

Om een zicht te krijgen op de praktijk, wil ik graag een elektronische enquête uitvoeren met bevestigingen over de houding van praktijkjuristen ten aanzien van het ouderschapsplan. De vragenlijst is volledig anoniem en het invullen ervan zal ongeveer 5 minuten in beslag nemen. Aangezien u tot één of meer van de doelgroepen behoort, kan u een zeer belangrijke bijdrage leveren aan het onderzoek. U zou mij bijgevolg een bijzondere dienst bewijzen met het invullen van de vragenlijst.

Alvast hartelijk bedankt!

Met vriendelijke groeten,
Steffi Teppers

***Vereist**

www.uhasselt.be
Campus Hasselt | Martelarenlaan 42 | BE-3500 Hasselt
Campus Diepenbeek | Agoralaan gebouw D | BE-3590 Diepenbeek
T + 32(0)11 26 81 11 | F + 32(0)11 26 81 99 | E-mail: info@uhasselt.be

1. Selecteer uw beroep: *

Markeer slechts één ovaal.

- Advocaat
 Notaris

2. Hoe staat u tegenover het ouderschapsplan in het algemeen? *

Markeer slechts één ovaal.

- Positief *Ga naar vraag 3.*
 Negatief *Ga naar vraag 3.*

3. Waarom? *

4. Vindt u dat het ouderschapsplan verplicht of facultatief moet worden opgelegd? *

Markeer slechts één ovaal.

- Verplicht
 Facultatief

5. In welke vorm? *

Markeer slechts één ovaal.

- In een notariële akte
 In een onderhandse akte

6. Welke ouders dienen een ouderschapsplan op te stellen? *

Markeer slechts één ovaal.

- Ouders die een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
 Ouders die geen emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
 Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben

7. Op welke kinderen moet het ouderschapsplan betrekking hebben? *

Markeer slechts één ovaal.

- Minderjarige kinderen
 Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)

8. Op welk moment dient het ouderschapsplan te worden opgesteld? *

Markeer slechts één ovaal.

- Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders
 Bij de geboorte van het kind *Ga naar vraag 14.*

9. Bij de beëindiging van welke relatie(s) is een ouderschapsplan wenselijk? *

Vink alle toepasselijke opties aan.

- De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders
 De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
 De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders

10. **Moeten de kinderen worden betrokken bij de opstelling van het ouderschapsplan? ***

Markeer slechts één ovaal.

Ja

Neen *Ga naar vraag 14.*

11. **Op welke wijze dienen de kinderen betrokken te worden bij de opstelling van het ouderschapsplan? ***

12. **Is een leeftijdscriterium wenselijk voor de betrokkenheid van de kinderen bij het ouderschapsplan? ***

Markeer slechts één ovaal.

Ja *Ga naar vraag 13.*

Nee *Ga naar vraag 14.*

13. **Vanaf welke leeftijd dient het kind betrokken te worden bij het ouderschapsplan? ***

Markeer slechts één ovaal.

Vanaf 6 jaar

Vanaf 7 jaar

Vanaf 8 jaar

Vanaf 9 jaar

Vanaf 10 jaar

Vanaf 11 jaar

Vanaf 12 jaar

Vanaf 13 jaar

Vanaf 14 jaar

Vanaf 15 jaar

Vanaf 16 jaar

Vanaf 17 jaar

Vanaf 18 jaar

15. **De rechterlijke controle moet bestaan uit ***

Markeer slechts één ovaal.

- Een marginale toetsing van de belangen van het kind
- Een marginale toetsing van de belangen van de ouders
- Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders
- Een volle toetsing van de belangen van het kind
- Een volle toetsing van de belangen van de ouders
- Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders

16. **Welke sanctie moet worden voorzien in geval de ouders geen ouderschapsplan opstellen? ***

Vink alle toepasselijke opties aan.

- Inhouding van de kinderbijslag
- Strafrechtelijke boete
- Opleggen van een dwangsom
- Gedwongen hulpverlening
- Anders:

Bedankt voor uw medewerking!

Bijlage 4: Resultatenlijst enquête 'ouderschapsplan'

Legende	
Vraag 1	Selecteer uw beroep
Vraag 2	Hoe staat u tegenover het ouderschapsplan in het algemeen?
Vraag 3	Waarom?
Vraag 4	Vindt u dat het ouderschapsplan verplicht of facultatief moet worden opgelegd?
Vraag 5	In welke vorm?
Vraag 6	Welke ouders dienen een ouderschapsplan op te stellen?
Vraag 7	Op welke kinderen moet het ouderschapsplan betrekking hebben?
Vraag 8	Op welk moment dient het ouderschapsplan te worden opgesteld?
Vraag 9	Bij de beëindiging van welke relatie(s) is een ouderschapsplan wenselijk?
Vraag 10	Moeten de kinderen worden betrokken bij de opstelling van het ouderschapsplan?
Vraag 11	Op welke wijze dienen de kinderen betrokken te worden bij de opstelling van het ouderschapsplan?
Vraag 12	Is een leeftijds criterium wenselijk voor de betrokkenheid van de kinderen bij het ouderschapsplan?
Vraag 13	Vanaf welke leeftijd dient het kind betrokken te worden bij het ouderschapsplan?
Vraag 14	Is rechterlijke controle noodzakelijk op de inhoud van het ouderschapsplan?
Vraag 15	De rechtelijke controle moet bestaan uit
Vraag 16	Welke sanctie moet worden voorzien in geval de ouders geen ouderschapsplan opstellen?

Nummer	Vraag 1	Vraag 2
1	Notaris	Positief
2	Advocaat	Positief
3	Advocaat	Positief
4	Advocaat	Negatief
5	Advocaat	Positief
6	Notaris	Positief
7	Advocaat	Negatief
8	Notaris	Positief
9	Advocaat	Positief
10	Advocaat	Negatief
11	Advocaat	Positief
12	Advocaat	Positief
13	Advocaat	Negatief
14	Advocaat	Positief
15	Notaris	Positief
16	Advocaat	Positief
17	Advocaat	Positief
18	Advocaat	Positief
19	Advocaat	Positief
20	Notaris	Positief
21	Advocaat	Positief
22	Notaris	Positief
23	Advocaat	Negatief
24	Notaris	Negatief
25	Advocaat	Positief
26	Advocaat	Positief

27	Advocaat	Positief
28	Advocaat	Positief
29	Advocaat	Positief
30	Advocaat	Negatief
31	Advocaat	Positief
32	Advocaat	Negatief
33	Advocaat	Negatief
34	Advocaat	Positief
35	Advocaat	Positief
36	Advocaat	Positief
37	Advocaat	Positief
38	Notaris	Negatief
39	Notaris	Positief
40	Notaris	Negatief
41	Advocaat	Positief
42	Notaris	Positief
43	Advocaat	Positief
44	Notaris	Positief
45	Advocaat	Negatief
46	Notaris	Negatief
47	Notaris	Positief
48	Advocaat	Positief
49	Notaris	Negatief
50	Advocaat	Positief
51	Advocaat	Positief
52	Notaris	Positief
53	Notaris	Positief
54	Advocaat	Positief
55	Advocaat	Positief
56	Advocaat	Positief
57	Notaris	Positief
58	Advocaat	Positief
59	Notaris	Positief
60	Notaris	Positief
61	Advocaat	Positief
62	Advocaat	Positief
63	Advocaat	Positief
64	Notaris	Positief
65	Notaris	Positief
66	Notaris	Positief
67	Notaris	Positief
68	Advocaat	Positief
69	Notaris	Negatief

70	Notaris	Positief
71	Advocaat	Positief
72	Advocaat	Negatief
73	Advocaat	Positief
74	Notaris	Positief
75	Advocaat	Negatief
76	Notaris	Positief
77	Notaris	Negatief
78	Advocaat	Positief
79	Advocaat	Positief
80	Advocaat	Positief
81	Advocaat	Positief
82	Advocaat	Negatief
83	Notaris	Positief
84	Advocaat	Positief
85	Advocaat	Positief
86	Advocaat	Positief
87	Advocaat	Positief
88	Advocaat	Positief
89	Advocaat	Positief
90	Advocaat	Negatief
91	Advocaat	Positief
92	Advocaat	Negatief
93	Notaris	Positief
94	Advocaat	Negatief
95	Notaris	Positief
96	Notaris	Positief
97	Notaris	Positief
98	Advocaat	Positief
99	Notaris	Positief
100	Notaris	Positief
101	Advocaat	Positief
102	Advocaat	Positief
103	Notaris	Positief
104	Notaris	Positief
105	Notaris	Positief
106	Advocaat	Positief
107	Advocaat	Positief
108	Advocaat	Positief
109	Advocaat	Positief
110	Advocaat	Positief
111	Advocaat	Positief
112	Advocaat	Positief

113	Notaris	Positief
114	Advocaat	Positief
115	Advocaat	Negatief
116	Advocaat	Positief
117	Advocaat	Positief
118	Notaris	Positief
119	Advocaat	Negatief
120	Advocaat	Positief
121	Advocaat	Positief
122	Advocaat	Positief
123	Advocaat	Positief
124	Advocaat	Positief
125	Advocaat	Negatief
126	Advocaat	Positief
127	Advocaat	Positief
128	Advocaat	Positief
129	Advocaat	Positief
130	Advocaat	Positief
131	Advocaat	Positief
132	Advocaat	Positief
133	Notaris	Positief
134	Notaris	Positief
135	Notaris	Positief
136	Advocaat	Negatief
137	Advocaat	Positief
138	Advocaat	Negatief
139	Advocaat	Positief
140	Notaris	Positief
141	Notaris	Positief
142	Notaris	Positief
143	Notaris	Positief
144	Notaris	Positief
145	Notaris	Positief
146	Advocaat	Positief
147	Advocaat	Negatief
148	Advocaat	Positief
149	Advocaat	Positief
150	Advocaat	Positief
151	Notaris	Positief
152	Advocaat	Positief
153	Advocaat	Positief
154	Notaris	Positief
155	Advocaat	Positief

156	Advocaat	Positief
-----	----------	----------

Nummer	Vraag 3
1	verplicht ouders na te denken over de opvoeding van hun kind
2	Geeft de nodige structuur voor kind(eren) en ouders. Men weet waaraan zich te houden.
3	Verantwoordelijkheidszin van ouders aanscherpen en het belang van het kind ook op lange termijn benaderen
4	Ik ben niet zeker dat de scheidende ouders hiertoe bereid zouden zijn. Mocht dit al zo zijn, dan ben ik ook verre van zeker dat zij zich hieraan zouden houden. Dit stelt, trouwens, ook vragen naar gelijkheid en niet-discriminatie (waarom moeten ouders een dergelijk plan niet tekenen voor de geboorte/conceptie van het kind) en gaat in tegen het recht om de echtscheiding op te leggen bij EOO zelfs als er geen regeling betreffende de kinderen is getroffen (vroeger bestond, onder oud artikel 232 een hardheidsclausule, waarbij gesteld werd dat de echtscheiding de materiële situatie van de kinderen niet negatief kon of mocht beïnvloeden...en het Grondwettelijk Hof heeft deze regel strijdig bevonden met de grondwettelijke principes).
5	omdat duidelijkheid en voorspelbaarheid scheppen noodzakelijk is voor het welzijn van de kinderen
6	Het zou een niet te verantwoorden verschil tussen gehuwde en ongehuwde ouders wegwerken. Ongehuwde ouders zijn zo eveneens verplicht stil te staan bij de gevolgen van hun scheiding op hun kinderen.
7	Een (gedetailleerd) ouderschapsplan beogen bemoeilijkt de juridische regeling van een dergelijk geschil.
8	Ouders dwingen om na te denken over impact scheiding op kinderen en zal ook nadien leiden tot minder gerechtelijke procedures wat ook weer in belang kinderen is.
9	onduidelijkheid leidt tot discussie (steeds in nadeel kind)
10	Een ouderschapsplan kan enkel lukken indien de ouders het "eens" geraken, hetgeen in het stadium van de gerechtelijke procedure meestal niet meer het geval is. Men vraagt dan aan de rechtbank om een dwingende regeling op te leggen. Indien ouders het wel nog eens zijn zie ik de meerwaarde van het plan niet in t.a.v. een regelingsakte EOT of een bemiddelingsovereenkomst die men bij de notaris en/of via een familiaal bemiddelaar kan opstellen.
11	Zulk plan confronteert de betrokken ouders direct met de gevolgen van hun scheiding tav de kinderen, leidt hopelijk tot voor de kinderen gunstige mogelijk later afdwingbare afspraken en biedt rechtszekerheid tav het lot van de kinderen. Bij gebrek aan consensus veronderstel ik dat het hen binnen korte termijn dwingt het geschil over te laten aan het oordeel van de familierechtbank. Alzo wordt zoveel als mogelijk de tussenperiode, tussen datum van feitelijke scheiding en voorlegging van het geschil aan de bevoegde rechter verkort.
12	de mening van de kinderen wordt vaak ondergeschikt aanzien, de ouders spelen de kinderen vaak uit in een echtscheiding of breuk
13	Partijen zelf stellen vaak onredelijke eisen, ingegeven door emoties, het is beter dergelijke regelingen door de Rechtbank te laten bepalen, die ze ook steeds kan wijzigen ingeval van gewijzigde omstandigheden daar waar het moeilijker voorkomt een wijziging te bekomen ingeval men zelf een dergelijk plan (overeenkomst?) heeft opgesteld.
14	Een overeenkomst is sowieso beter dan een vonnis. Ouders kunnen dan hun kinderen voorleggen dat ze er samen over hebben beslist. Er moet niet tegen de kinderen worden gezegd dat de beslissing in handen van een derde lag. Zo ervaren de kinderen dat beide ouders achter dit plan staan
15	duidelijke afspraken maken duidelijke vrienden
16	om latere eventuele problemen te vermijden; duidelijke afspraken van in het begin
17	Een gezamenlijk akkoord bereiken is in het belang van de ouders én van de kinderen
18	het geeft een rechtszekerheid voor de ouders en het kind
19	Zonder dat ze het misschien weten, zullen ouders er veel baat bij hebben dat ze weten wat ze van elkaar kunnen verwachten.
20	Lot van de kinderen is erg belangrijk
21	goede afspraken maken goede vrienden
22	het maakt niet uit of ouders al dan niet gehuwd zijn en scheiden, of er een regeling noodzakelijk is
23	Partijen moet het nu zowizo al doen, waarom nog eens extra bijkomend werk?

24	als u "neutraal" als mogelijkheid had gegeven, had ik dat ingevuld. De oefening kan goed zijn, maar ik vermoed dat het verplicht karakter nodeloos discussie gaat brengen waar het misschien niet nodig is.
25	omdat ik van oordeel ben dat ouders die gaan scheiden veel te egoïstisch denken (met zich zelf en hun "miserie" bezig zijn) en dus te weinig rekening houden met wat een scheiding teweeg brengt bij hun kinderen. ik ben van oordeel dat ouders moeten "opgevoed" worden, ik ben daar tamelijk streng in na zoveel jaar praktijk. ik leg letterlijk uit wat "gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag" betekent. ouders moeten weten dat, ook na echtscheiding, de kinderen recht hebben op onvoorwaardelijke liefde en zorg. vaak wordt dat dan zeer "voorwaardelijk" en belastend voor de kinderen
26	omdat dit plan in het belang is van de kinderen, en de communicatie bevordert
27	Het biedt een oplossing voor problemen.
28	Dit kan tot een door beide ouders gedragen akkoord omtrent de kinderen leiden al dient men zich te hoeden voor overhaaste beslissingen die men zich achteraf beklagt.
29	omdat ouderschapsplan ervoor zorgt dat beide ouders een duidelijke regeling hebben na de breuk en dit in het belang van het kind is; ware wenselijk dat mensen zich laten bijstaan door professionelen zoals advocaten
30	Het is in veel gevallen niet haalbaar - zeker niet kort na de breuk -overeenstemming over alles m.b.t. de kinderen te bereiken zodat een tussenkost van een rechter in veel gevallen noodzakelijk is.
31	onderling gemaakte afspraken tussen ouders kunnen er toe leiden dat er minder discussies zijn, omdat er dan minder sprake is van een 'winnaar' en een 'verliezer'. Na een vonnis is er meestal een partij die zich de morele winnaar noemt, wat tot nog meer frustratie kan leiden bij de verliezende partij. Uiteindelijk dient men in het belang van de kinderen te ageren en dienen de ouders hun conflicten volledig aan de kant te zetten in de verhouding met de kinderen. Daarom kan een ouderschapsplan veel soelaas bieden, echter indien beide ouders hiertoe in staat zijn.
32	Zit geen flexibiliteit aan vast, die kan aangepast worden bij gewijzigde omstandigheden. Tevens is het niet altijd zeker of deze overeenkomst wel in het belang van de minderjarige is. Hiervoor is het toch belangrijk dat het de rechter is die dergelijke beslissingen neemt en niet de ouders zelf.
33	ouders moeten zelf kunnen beslissen indien ze al dan niet opteren voor dergelijk plan
34	Duidelijkheid voor beide partijen
35	Mijn positief antwoord is evenwel genuanceerd! Wat te doen met ouders die regelrecht tegenover elkaar staan, of waarvan een van beide of beiden twistziek van aard zijn? Hoe kan dan dergelijk plan in sereniteit en in het belang van de kinderen, maar ook van BEIDE ouders gerealiseerd worden? Het ouderplan heeft goede bedoelingen, maar de praktijk valt zeer geregeld helemaal anders uit. Zie de overbelasting van de familierechtbanken sinds hun ontstaan in alle delen van het land wegens de continue betwistingen en het niet onder elkaar kunnen oplossen.
36	Een regeling kan structuur bieden aan de kinderen en aan de ouders en bijkomende conflicten uitsluiten. Anderzijds lijkt het verplichten van het plan mij eerder negatief, nu dit aanleiding zou kunnen geven tot wreveld bij ouders die het prima onderling vinden zonder alle regeltjes en geen nood hebben aan zulk een plan
37	Gezien de ouders moeten blijven communiceren over hun minderjarige kinderen
38	Het kan toch niet dat ouders hun relatie niet kunnen beëindigen indien zij geen akkoord vinden over de kinderen.
39	Naar huidig recht kan het gebeuren dat de ouderrelatie wordt beëindigd zonder dat een duidelijke regeling over de kinderen tot stand gekomen is. Bv. echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting
40	Laat de partijen zelf beslissen of ze dat willen of niet. Facultatief ja, verplicht nee !
41	Omdat het ouders aanzet om op een actieve manier na te denken over de regeling mbt de kinderen
42	omdat een dergelijk "bemiddeld akkoord" in de meeste gevallen weinig aanleiding zal geven tot conflicten! er wordt ook beter nagedacht over de verschillende aspecten en zeker ook de gevolgen.
43	gematigd positief; in theorie een goed idee (overeenkomst die door de mensen zelf wordt gedragen is steeds beter dan iets dat door een rechtbank wordt opgelegd); in de praktijk zal dit goed begeleid moeten worden, vooral ook op juridisch/wettelijk vlak, anders zullen deze plannen onvermijdelijk leiden tot een rits procedures om alles recht te zetten waar men niet aan gedacht had of fout over geïnformeerd was
44	het belang van het kind vereist contact, financiële en materiele steun van ouders
45	Een ouderschapsplan is moeilijk te bewerkstelligen zonder ervaring en zal permanent moeten geëvalueerd worden. In het begin van een relatiebreuk weet men niet wat te wachten staat, noch als ouder, noch hoe de

	kinderen zullen reageren. Zou ten vroegste pas kunnen na enkele jaren leven als gescheiden ouders.
46	ouders op dat ogenblik niet klaar om dergelijk plan uit te werken - risico op gestandaardiseerde regeling die toch moeilijk kan nageleefd worden
47	wordt voor partijen gemakkelijker afdwingbaar en duidelijkheid qua afspraken
48	Een uitgewerkte regeling op papier kan later veel conflicten vermijden
49	omdat het veel te moeilijk is om alles te regelen op een ogenblik waarop men enerzijds niet zelf in een optimale situatie is en anderzijds niet écht weet wat er allemaal nog gaat gebeuren, noch met uzelf, noch met de andere ouder, noch met de kinderen
50	Omdat dit veel problemen achteraf kan vermijden
51	op eze wijze komt men niet in een juridisch vacuüm en vermijdt men permanente conflictsituaties
52	verschil in behandeling gehuwde ouders en niet gehuwde ouders
53	In het belang van de minderjarige kinderen is het primordiaal dat de ouders hierover met mekaar duidelijke afspraken maken.
54	Duidelijke voorafgaande afspraken
55	Goede afspraken maken is zeer belangrijk
56	het belang van het kind staat hier meer centraal
57	Het verplicht ouders na te denken en concrete beslissingen te nemen mbt de kinderen.
58	Gemeenschappelijke kinderen worden in een gerechtelijke procedure te vaak misbruikt om de ex-partner de duivel aan te doen. Bovendien maakt de totstandkoming van een ouderschapsplan een dialoog over de kinderen noodzakelijk tussen de ex-partners, wat naar de toekomst toe alleen maar bevorderlijk kan zijn.
59	Overeenkomst: naleven. Wat anders? Rechtbank belasten?
60	goede afspraken maken goede vrienden
61	Door de bepalingen te concretiseren op papier worden de ouders meer bewust van hun verantwoordelijkheden.
62	Inderdaad is dit wenselijk, doch in sommige gevallen zal dit eenvoudig niet gaan, dit als partijen met "getrokken messen" tegenover elkander staan. Soms vertrekt een ouder met de kinderen en verhindert dat de vader de kinderen ziet, hoort enz. Als die ouder zelfs maar weigert mede te delen waar die heen is, kan al zeker geen overleg gebeuren.
63	In theorie een mooi verhaal. Een afsluiten van een hoofdstuk zonder de eventuele brokken. Kan voor een gedeelte van de (echt)scheidingen maar uw vraag is naar mijn mening weinig voor nuance vatbaar. De ervaring leert mij immers dat waar vroeger de "angel" van de scheidingsprocedure, en het omgangsrecht, zich bevond bij de aanvang hiervan (gaat dan ook om de kinderen, bijdrage in de kosten ...) dit in een relatief belangrijk deel werd opgelost door een gerechtelijke uitspraak voor zover deze duidelijk was voor de betrokken partijen. Op een minderheid na hielden de partijen zich aan het vonnis/de beschikking van de rechter. Thans moet wel vastgesteld te worden dat, door de versoepeling van de echtscheidingsprocedure (ben persoonlijk wel voorstander hiervan) de problematiek met betrekking tot de kinderen eigenlijk verschoven wordt tot na het tussenkomen van de echtscheiding (omgangsrecht, bijdragen in kosten van onderhoud en opvoeding, contactweigering van een van de ouders op basis van de al dan niet correct verwoording van de door de kinderen geformuleerde eisen/wensen, ...). De disputen blijven dan ook doorgaan.
64	doet mensen nadenken
65	1) Al te vrijblijvende afspraken hypothekeren de stabiliteit voor de kinderen, voor wie de breuk van de ouders zwaar kan wegen. Een duidelijk plan biedt houvast. 2) Het verplicht de ouders na te denken over de toekomst van hun kinderen. Een doordacht plan anticipeert op allerlei vragen en/of betwistingen die alzo buiten de rechtbank worden geregeld.
66	Ik denk dat ouders nood hebben aan een wel overwogen overeenkomst waarop zij kunnen terugvallen wanneer hun onderlinge relatie verder vertroebelt.
67	Omdat het altijd beter is dat mensen bij de beëindiging van een relatie nadenken over de kindregeling, ook de koppels die niet gehuwd zijn en bij wie het vandaag niet verplicht is.
68	Een algemene doortastende visie en modus Vivendi is was het verblijfs- en omgangsrecht al een tijd mist

69	Eigenlijk heb ik geen mening. Ik vind het wel goed dat er een basis zou zijn waarop men kan terugvallen, maar deze hoeft niet verplichtend te zijn. Een leidraad is wel nuttig, maar elk gezin is anders ...
70	duidelijkheid voor ouders / belang kind
71	het is een nuttige oefening voor ouders om tot overleg te komen i.v.m. hun kind
72	Men kan niet 'verplicht' worden een regeling te treffen. Overeenkomsten dienen op vrijwillige basis tot stand te komen.
73	Regeling voor kinderen in sowieso nodig
74	schept duidelijkheid over de gemaakte afspraken, afdwingbaarheid van het afgesproken onderhoudsgeld, doet sommige ouders beseffen dat een regeling over de kinderen ernstig en definitief is, dat ze niet zomaar naar eigen goeddunken de verblijfs- en onderhoudsregeling kunnen wijzigen
75	omdat het een utopie is die in de praktijk weinig kans op slagen heeft
76	Problemen vermijden
77	Je kan niemand dwingen om iets te doen wat hij niet wil. Als je dan toch een akkoord sluit, zal het niet worden uitgevoerd. Er is meer baat bij positieve incentives, vb. hoger aftrekbedrag aan onderhoudsgeld, vb. 90% ipv 80% als men wel een plan zou sluiten.
78	duidelijkheid voor alle partijen
79	Duidelijke afspraken zijn nodig wat de kinderen betreft en leiden ook tot minder frustratie zo men tot een overeenkomst kan komen. Wordt nu al toegepast in veel gevallen zodat de rechter niet meer hoeft te oordelen hieromtrent.
80	hoe meer duidelijk de regeling, hoe minder voer voor discussie in de toekomst
81	Dat is toch wat er nu ook gebeurt ? Als mensen uit elkaar gaan en er zijn kinderen wordt er een regeling uitgewerkt. De advocaat probeert zo veel mogelijk om een minnelijke regeling uit te werken maar als dit niet lukt, zal de rechter de knoop moeten doorhakken.
82	omslachtig
83	Een gestructureerde regeling kan toekomstige discussies vermijden/beperken
84	in de veronderstelling dat dit plan in goede tijden wordt opgemaakt voor als
85	duidelijk afspraken maken goede vrienden
86	communicatie
87	Goed als bijkomende mogelijkheid maar niet als verplichting want in veel gevallen niet haalbaar.
88	zou veel moeilijkheden vermijden
89	Dit is inderdaad het ideale, doch dit is niet 100% haalbaar.
90	een plan kan je niet afdwingen bij partijen die in een echtscheiding terechtkomen zeker niet over kinderen
91	Het is aangewezen om onmiddellijk een regeling te treffen voor de kinderen bij het uiteengaan van de kinderen, hetgeen vaak wordt nagelaten bij samenwonenden.
92	Op welke manier dient dit plan tot stand te komen ? Bemiddeling ?
93	Omdat dit heel belangrijk is in het belang van de kinderen. Er wordt daaraan soms weinig aandacht aan besteedt door de scheidende ouders en als dit goed geregeld is moeten de scheidende ouders de kinderen niet tegen de andere ouder opzetten !
94	Een akkoord onder de druk van "verplichting" is geen akkoord. Enkel indien partijen in alle vrijheid hun rechten kunnen vastleggen, maakt dit kans op slagen. Vaak zullen ouders gestimuleerd worden om toe te treden tot een gestandaardiseerde overeenkomst, zonder voldoende aandacht van de noden van zowel de ouders als de kinderen (het plan om het plan). Vaak is het net doordat een neutrale derde objectief kan luisteren naar de noden van beide partijen dat op basis van een tussen te komen vonnis een oplossing kan worden geboden. De wonderen van "gedwongen" bemiddeling met het oog op het bekomen van een akkoord, zijn enorm overroepen. Vaak leidt een mislukte bemiddeling (en dit is niet uitzonderlijk) net tot nog grotere discussie. Indien een bemiddeling leidt tot een akkoord, is dit positief, maar indien een bemiddeling afspringt, is er niet alleen kostbare energie verloren, maar meestal ook een zee aan tijd.
95	Omdat het nodig is dat ouders -of beter partners die uit elkaar gaan- nadenken over de regeling die ze willen afspreken voor hun kinderen. Ik hoor als notaris regelmatig dat 'ze wel overeenkomen en er wel zullen

	uitgeraken', maar even zovaak is dat niet het geval en komt er later een kink in de kabel en wordt de relatie slechter tussen beide ouders.
96	Ouders moeten hun verantwoordelijkheid opnemen.
97	kinderen zijn het hoogste goed
98	actueel wordt gepoogd om een regeling in onderling overleg uit te werken, evenwel lukt dit niet altijd. Anderzijds hebben sommige ouders het ook moeilijk om tot een regeling te komen en hebben zij nood aan een derde die voor hen beslist. Een ouderschapsplan is in die zin positief voor zover het niet verplicht is
99	het dwingt ouders om na te denken hoe zij in de toekomst hun ouderlijke verplichtingen in de praktijk zullen uitoefenen
100	Het is overduidelijk in het belang van het kind dat er afspraken worden gemaakt
101	omdat de ouders al minstens moeten nadenken hebben hoe het na de "scheiding" wordt en dat er twee ouders zijn daarenboven de essentie is het belang van het kind
102	Opdat mensen in overleg afspraken maken over het verder samen opvoeden van de kinderen, ook wanneer ze niet langer partners zijn, zonder dat het nodig is dat een rechter zulke regeling oplegt.
103	Het verplicht ouders na te denken over de toekomst v hun kinderen
104	het kan moeilijk slecht zijn dat ouders verplicht worden na te denken en aan papier toe te vertrouwen hoe zij de opvoeding van hun kinderen gestalte zullen geven. Hoewel ik maar al te goed besef dat mondeling overeenkomen beter is dan schriftelijk ruzie te maken.
105	Bij elke echtscheiding door onderlinge toestemming maken wij dergelijk plan reeds op in onze akte echtscheiding door onderlinge toestemming. Het neerschrijven van de afspraken is een belangrijk instrument opdat de afspraken worden nageleefd. Daarenboven is een notariële akte een uitvoerbare titel. D.w.z. bij niet betaling door de éne of andere partij kan men met de akte beslag leggen op het loon van de andere partij, zodat de rechter niet meer dient tussen te komen. Daarom is er ook DAVO
106	Verplicht de ouders "samen" te overleggen
107	responsabilisering van ouders
108	omdat men dan expliciet dient na te denken hoe men als ouders samen aan de toekomst van de kinderen zal werken en hoe zij elk hun rol als ouder zullen invullen, men wordt verplicht stil te staan bij een aantal zaken en heeft dan duidelijke afspraken om verder mee te werken
109	heel wat mensen zien de noodzaak van een regeling op papier niet in indien de verstandhouding nog goed is op het ogenblik van uit elkaar gaan. Indien er nadien problemen komen, hebben ze niets om op terug te vallen en dient er alsnog geprocedeerd te worden terwijl dit in sommige gevallen van in het begin had kunnen vermeden worden
110	Ouders die uit elkaar gaan hebben vaak nood aan een algemeen afsprakenplan zodat ze een leidraad hebben hoe ze het gezamenlijk ouderlijk gezag dat ze hebben over hun kinderen concrete invulling kunnen geven. Zonder dergelijk plan is de notie "gezamenlijk ouderlijk gezag" vaak een theoretische aangelegenheid en voelt één van de ouders zich vaak misnoegd op dat vlak omdat er onvoldoende overleg gepleegd wordt.
111	Lijkt voor een aantal zaken een aangewezen oplossing. Wel de bedenking dat in een bijna even groot aantal zaken dergelijke oplossing niet mogelijk is (animositeit tussen partijen, afspraken en of wensen omgangsregeling, bijdrage en mogelijkheden voor de kinderen,).
112	De rechtbank biedt een algemeen kader. In een ouderschapsplan kunnen partijen een gedetailleerdere regeling uitwerken en ook een aantal principes vastleggen die voor de rechtbank niet onmiddellijk afdwingbaar zijn, zoals vb; nieuwe partner niet mama of papa noemen enz.
113	Is goed dat de mogelijkheid bestaat. Wat partijen zelf kunnen oplossen hoe beter!
114	het is best op voorhand en duidelijk overeen te komen
115	Andermaal een nieuw voorbeeld van verpampering en overregulering. Bovendien zullen wellicht de klassieke onrechtvaardigheden opduiken naar analogie van 1288, tweede lid ger. wb. wanneer te ondoordacht dergelijke ouderschapsplan wordt afgesloten.
116	Conflictvermijdend
117	Duidelijkheid.
118	het mag immers geen verschil uitmaken voor kinderen dat de vorm van de relatie van de ouders bepalend is of een verplichte regeling over huisvesting en uitvoering van onderhoudsverplichtingen noodzakelijk is. Het zou

	verplicht moeten zijn dat de opvoeding van kinderen geregeld is.
119	te formalistisch, geen succes in Nederland
120	Bij de beëindiging van een relatie waarbij er kinderen zijn, moeten er vooraf heel duidelijke afspraken gemaakt worden, zodat beide ouders zich hieraan kunnen houden en er geen ruimte bestaat voor onnodige discussies.
121	Dit past in een constructieve aanpak.
122	Ouders worden verplicht na te denken over de gevolgen van hun keuze.
123	teneinde discussie te vermijden in de toekomst
124	beter zelf beslissen als een ander laten beslissen
125	Het ouderschapsplan lijkt me geen goede oplossing.
126	verplicht ouders na te denken over verdere opvoeding kind
127	een richting voor de nabije toekomst
128	OMDAT HET DE OUDERS STIMULEERT OM NA TE DENKEN OVER HUN RELATIE TOT DE KINDEREN EN TOT ELKAAR
129	goed initiatief - ouders op verantwoorde wijze betrekken
130	Beter een slechte regeling dan een goed vonnis...
131	ouders in scheiding hebben dit soms nodig om hen enige structuur te bieden
132	het is beter dat de ouders een globale regeling zelf opstellen
133	het belang van het kind - oproep tot verantwoordelijkheid
134	duidelijke afspraken zijn essentieel, nadien gezamenlijk afwijken is altijd mogelijk, maar op die manier creëert men een vangnet
135	Om de manier van opvoeding door elke ouder, voor het kind eenvormig te maken. Vooral voor jonge kinderen is dit van belang. Week/week regeling komen zeer veel voor. Als de opvoeding bij de ene ouder grondig verschilt van de opvoeding bij de andere ouder, is dit voor jonge kinderen problematisch.
136	Omdat ik vermoed dat dergelijke plannen zullen opgemaakt worden door mensen die absoluut geen kennis van zaken hebben. Dergelijk ouderschapsplan is een contract. Uiteraard kan men maar een deugdelijk plan opstellen wanneer men met kennis van zaken handelt.
137	"duidelijke afspraken maken betere vrienden" Zo wordt ook discussies vermeden naar de toekomst en weten alle partijen-inclusief kinderen- waaraan te houden. Indien een degelijk ouderschapsplan kan opgemaakt worden worden m.i. conflicten vermeden. Als start van een enorme verandering die een scheiding inhoudt is dit volgens mij belangrijk.
138	Hoe kan men dit eigenlijk gedwongen opleggen aan oorlogvoerende ouders? Ook op heden bestond toch sinds lang de mogelijkheid om tot een onderling akkoord te komen.
139	OUDERS HEBBEN ER ZELF OVER NAGEDACHT EN HET SLUIT HOPELIJK BIJ HEN AAN
140	Beter een keer alles afspreken dan 1000 discussies in toekomst
141	Is al zo in eot & werkt
142	doen we nu ook in EOT en dit werkt
143	het is belangrijk dat ieder zijn rechten en plichten kent alsook welke afspraken gemaakt worden
144	Als ouders uit elkaar gaan terwijl hun kinderen nog minderjarig zijn, zorgen nauwkeurig opgestelde ouderschapsplannen in rust en opvoedingsbestendigheid in voordeel van de kinderen. Slechte of vage afspraken leiden al te vaak tot onenigheid met schade voor de kinderen.
145	contractvrijheid van partijen en ontlasting rechtbanken
146	Het responsabiliseert ouders .
147	Het ouderschapsplan heeft als voordeel dat ouders verplicht zijn na te denken over ouderschap en hoe dit zal worden ingevuld. Echter is de opstelling van een dergelijk plan zo omslachtig, doordat er zoveel zaken te regelen zijn, waardoor het conflictverhogend werkt. Eens opgesteld wordt er niet meer naar gekeken. Belangerijker is de communicatie als ouder voor beiden te optimaliseren
148	overeenkomst is altijd beter dan conflict
149	Partijen worden op die manier verplicht om te communiceren en oplossingen te zoeken

150	beter een voorafgaand goed besproken plan dan een plan dat bij moeilijkheden door derden/rechtbank wordt opgelegd
151	ouders hebben een verantwoordelijkheid naar hun kinderen toe. Die moet niet alleen uitgedrukt worden bij de ontbinding van het huwelijk.
152	Geeft ouders de plicht na te denken over alle opvoedingsaspecten
153	Omdat het erg nuttig is dat ouders nadenken en zelf beslissen over de regeling mbt hun kinderen
154	duidelijke regeling komt de kinderen ten goede
155	Het schept duidelijkheid en doet een appel op de verantwoordelijkheid van de ouders als ouders
156	Beide ouders worden verantwoordelijk gesteld voor opvoeding van kinderen

Nummer	Vraag 4	Vraag 5	Vraag 6
1	Verplicht	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
2	Facultatief	In een onderhandse akte	Ouders die een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
3	Verplicht	In een notariële akte	Ouders die geen emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
4	Facultatief	In een onderhandse akte	In een onderhandse akte
5	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
6	Verplicht	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
7	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
8	Verplicht	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
9	Verplicht	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
10	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
11	Verplicht	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
12	Facultatief	In een onderhandse akte	Ouders die een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
13	Facultatief	In een onderhandse akte	Ouders die een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
14	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
15	Verplicht	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
16	Verplicht	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
17	Verplicht	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
18	Verplicht	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
19	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
20	Verplicht	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
21	Verplicht	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben

			band met elkaar (gehad) hebben
49	Facultatief	In een notariële akte	In een notariële akte
50	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
51	Verplicht	In een onderhandse akte	Ouders die een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
52	Verplicht	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
53	Verplicht	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
54	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
55	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
56	Facultatief	In een onderhandse akte	In een onderhandse akte
57	Facultatief	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
58	Verplicht	In een onderhandse akte	In een onderhandse akte
59	Verplicht	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
60	Verplicht	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
61	Verplicht	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
62	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
63	Verplicht	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
64	Facultatief	In een onderhandse akte	Ouders die een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
65	Verplicht	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
66	Verplicht	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
67	Verplicht	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
68	Facultatief	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
69	Facultatief	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
70	Verplicht	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
71	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
72	Facultatief	In een onderhandse akte	Ouders die een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
73	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
74	Verplicht	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
75	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben

76	Facultatief	In een onderhandse akte	Ouders die geen emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
77	Facultatief	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
78	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
79	Verplicht	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
80	Verplicht	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
81	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
82	Facultatief	In een onderhandse akte	Ouders die geen emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
83	Verplicht	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
84	Verplicht	In een onderhandse akte	In een onderhandse akte
85	Facultatief	In een onderhandse akte	Ouders die een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
86	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
87	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
88	Verplicht	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
89	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
90	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
91	Verplicht	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
92	Facultatief	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
93	Verplicht	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
94	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
95	Verplicht	In een notariële akte	Ouders die een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
96	Verplicht	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
97	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
98	Facultatief	In een onderhandse akte	Ouders die een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
99	Verplicht	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
100	Verplicht	In een notariële akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
101	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben
102	Facultatief	In een onderhandse akte	Alle ouders, ongeacht of zij een emotioneel affectieve band met elkaar (gehad) hebben

Nummer	Vraag 7	Vraag 8	Vraag 9
1	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
2	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
3	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
4	Minderjarige kinderen	Bij de geboorte van het kind	
5	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
6	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
7	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
8	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
9	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
10	Minderjarige en meerderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de	De beëindiging van elke

	(cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	tweere relatie tussen de ouders	huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
11	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweere relatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
12	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweere relatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
13	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweere relatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
14	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweere relatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
15	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweere relatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
16	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweere relatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
17	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweere relatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
18	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweere relatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders
19	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de	Bij de beëindiging van de tweere relatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de

	onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)		ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
20	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
21	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
22	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
23	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
24	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
25	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
26	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
27	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
28	Minderjarige en meerderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de	De beëindiging van elke

	(cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	tweerelatie tussen de ouders	huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
29	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
30	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
31	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
32	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
33	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
34	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke

			samenlevingsrelatie tussen de ouders
35	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
36	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
37	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
38	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
39	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
40	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
41	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen

			de ouders
42	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
43	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
44	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
45	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
46	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
47	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
48	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
49	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de geboorte van het kind	
50	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders

51	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
52	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
53	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
54	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
55	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
56	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de geboorte van het kind	
57	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
58	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de geboorte van het kind	
59	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders

60	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweere relatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
61	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweere relatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
62	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweere relatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
63	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweere relatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
64	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweere relatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
65	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweere relatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
66	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweere relatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
67	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweere relatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
68	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweere relatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
69	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende	Bij de beëindiging van de tweere relatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van

	meerderjarige kinderen)		elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
70	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
71	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
72	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
73	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
74	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
75	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
76	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
77	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke

			samenlevingsrelatie tussen de ouders
78	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
79	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
80	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
81	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
82	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
83	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
84	Minderjarige kinderen	Bij de geboorte van het kind	
85	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
86	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van

	meerderjarige kinderen)		elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
87	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
88	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
89	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
90	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
91	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
92	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
93	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders

94	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
95	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de geboorte van het kind	
96	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
97	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
98	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
99	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
100	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
101	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
102	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de

	onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)		ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
103	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
104	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
105	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
106	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
107	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
108	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
109	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders

110	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
111	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
112	Minderjarige kinderen	Bij de geboorte van het kind	
113	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
114	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
115	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders
116	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
117	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
118	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
119	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de geboorte van het kind	
120	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen

			de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
121	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
122	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
123	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
124	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
125	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
126	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
127	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
128	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
129	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders

130	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
131	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
132	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
133	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
134	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
135	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
136	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
137	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
138	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van

	meerderjarige kinderen)		elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
139	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
140	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
141	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
142	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
143	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
144	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
145	Minderjarige en meerderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de	De beëindiging van elke

	(cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	tweerelatie tussen de ouders	huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
146	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de geboorte van het kind	
147	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
148	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
149	Minderjarige kinderen	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
150	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
151	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
152	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de

	onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)		ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
153	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
154	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
155	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders
156	Minderjarige en meerderjarige kinderen (cf. art. 203 BW inzake de onderhoudsverplichting bij studerende meerderjarige kinderen)	Bij de beëindiging van de tweerelatie tussen de ouders	De beëindiging van elke huwelijksrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke wettelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders, De beëindiging van elke feitelijke samenlevingsrelatie tussen de ouders

Nummer	Vraag 10	Vraag 11
1	Ja	vanaf een bepaalde leeftijd over de verblijfsregeling
2	Ja	horen van de kinderen.
3	Neen	
4		
5	Neen	
6	Neen	
7	Neen	
8	Ja	Horen
9	Ja	mening horen
10	Neen	
11	Neen	
12	Ja	mening van de kinderen telt!
13	Neen	
14	Neen	
15	Neen	

16	Ja	afhankelijk van de leeftijd van de kinderen, hun mening omtrent het verblijf
17	Ja	de kinderen kunnen niet beslissen doch dienen wel gehoord te worden
18	Ja	Hoorrecht
19	Neen	
20	Ja	Gehoord worden vanaf een bepaalde leeftijd
21	Neen	
22	Neen	
23	Neen	
24	Neen	
25	Ja	is afhankelijk van de leeftijd. kinderen zijn echter zeer "slim". meer dan letterlijk betrokken te worden bij elk gesprek of onderhandeling of ondertekening moet de betrokkenheid van kinderen gegarandeerd worden via het "laten voelen dat papa en mama over u bezig zijn, het goed menen met u, aan het praten zijn over hen, samen met advocaat, notaris" enz. enz. kinderen van gescheiden ouders hebben nog meer dan kinderen van ouders die bij elkaar blijven het recht op (een gevoel van) zorgeloosheid. wij ouders, zelfs gescheiden, zorgen voor u. van die dingen
26	Ja	afhankelijk van de leeftijd moet zij minstens in de verblijfsregeling inspraak hebben en hun verwachtingen kunnen naar voor brengen .zij moeten gehoord kunnen worden door bv jeugdadvocaat ,die dan hun verwachtingen en bekommernissen in het debat kan brengen
27	Ja	Als ze al een zekere leeftijd hebben moeten ze betrokken worden bij het plan.
28	Ja	De kinderen moeten minstens gehoord worden of bijgestaan worden in het opstellen van het plan
29	Neen	
30	Ja	Enkel vanaf een bepaalde leeftijd, maar controle van deze betrokkenheid is zeer moeilijk.
31	Neen	
32	Neen	
33	Neen	
34	Neen	
35	Ja	De kinderen moeten uiteraard wel tot de jaren des verstands gekomen zijn om te participeren. Wanneer men met pubers te doen heeft is het aangewezen dat zij ook kunnen participeren, anders is dergelijk plan, ingevolge tegenkanting van kinderen die zich niet erin kunnen vinden, een 'doodgeboren' kind.
36	Neen	
37	Neen	
38	Neen	
39	Neen	
40	Neen	
41	Ja	indien ze oud genoeg zijn en vanaf een bepaalde leeftijd dient er rekening te worden gehouden met hun visie
42	Neen	
43	Ja	nuance : kinderen enkel vanaf een bepaalde leeftijd betrekken; het gaat over hen en binnen een relatie worden ook veel dingen beslist in samenspraak met de kinderen; voor diezelfde onderwerpen en op dezelfde manier kunnen zij betrokken worden bij de opstelling van het ouderschapsplan (erover praten, opties afwegen, ...)
44	Neen	
45	Ja	in overleg, in functie van hun leeftijd en hun ervaring omtrent het reilen en zeilen van de verblijfsregeling.
46	Neen	

47	Ja	vanaf een bepaalde leeftijd ca 15 jaar hebben kinderen zelf vaak al een zeg in het verblijf bij hun ouders,
48	Ja	Vooral mbt de verblijfsregeling en dit vanaf een leeftijd van 7 jaar
49		
50	Neen	
51	Neen	
52	Neen	
53	Neen	
54	Ja	Actief mee beslissingen nemen , voorkeuren uitdrukken, mogelijkheden hebben om hun eigen bezigheden verder te zetten.
55	Neen	
56		
57	Ja	cfr hoorrecht
58		
59	Neen	
60	Neen	
61	Ja	Er moet geluisterd worden naar de wensen van de kinderen. Dit betekent echter niet dat wat de kinderen wensen ook uiteindelijk de regeling wordt. Het is belangrijk e wensen van de kinderen in de juiste context te plaatsen.
62	Neen	
63	Ja	Nogmaals, heel weinig mogelijkheid tot nuance in uw vraagstelling. Hangt af van de ontwikkeling van het (de) kind(eren). Sommigen zijn, ook in functie van de ondergane belevenissen, "volwassen" genoeg om hun mening gefundeerd te vertolken, zonder rekening te houden met eventuele invloed van de een of de andere ouder. Indien de verhoudingen tussen de gewezen partners/ouders nog voldoende goed is en de contacten tussen kinderen en beide ouders een "normaal" verloop hebben is de mening van het kind naar mijn mening essentieel (bv rekening houden met de activiteiten van de kinderen zoals sport, vrije tijd, soepele opstelling hierbij van beide ouders aangaande eventuele omwisseling van omgangsrecht - de realiteit leert evenwel dat dit in een (te) groot aantal gevallen niet toepasbaar is).
64	Neen	
65	Neen	
66	Neen	
67	Ja	Dat zij mee beslissingsrecht hebben over de verblijfsregeling
68	Ja	Enkel wanneer zij over de nodige maturiteit beschikken. Een matuur kind dat gehoord wordt, voelt zich betrokken, geen speelbal
69	Ja	zonder ouders gehoord te worden, zonder dat zij moeten kiezen
70	Ja	Bij minderjarigen - vanaf +/- 14 jaar over verblijfs-en bezoekerregeling - nooit over onderhoudsregeling
71	Neen	
72	Neen	
73	Ja	Mening laten horen
74	Ja	de kinderen moeten (vanaf een bepaalde leeftijd) gehoord worden en kunnen hun mening zeggen (aan een onafhankelijk persoon of aan beide ouders te samen) doch de beslissing blijft bij de ouders (er vanuit gaande dat de ouders het beste willen voor hun kinderen ...)
75	Ja	de mening van het kind is hoe dan ook belangrijk.
76	Neen	

77	Neen	
78	Ja	Verblijfsregeling
79	Ja	In overleg met beide ouders desnoods bijgestaan door een kinderavocaat
80	Neen	
81	Ja	Er moet rekening gehouden worden met waar de kinderen zich het best voelen, welke ouder waar gaat wonen, waar de kinderen school lopen, enz... kortom : de regeling voor de kinderen moet in hun belang worden opgemaakt. Kinderen zijn zo al genoeg slachtoffer als hun ouders uit elkaar gaan en elkaar de duvel proberen aan te doen.
82	Neen	
83	Neen	
84		
85	Neen	
86	Neen	
87	Ja	Vanaf een bepaalde leeftijd minstens tekenen voor kennisname
88	Ja	de leeftijd moet minstens 12 jaar zijn, zij dienen gehoord te worden maar kunnen niet zelf beslissen
89	Neen	
90	Ja	het plan moet worden nageleefd en geëvalueerd of dit de beste praktische oplossing is voor ouder en kind.
91	Ja	horen van het kind
92	Ja	door vertegenwoordiging door een objectieve derde
93	Ja	De kinderen horen vanaf een bepaalde leeftijd.
94	Neen	
95		
96	Neen	
97	Ja	inspraak over verblijf
98	Neen	
99	Neen	
100	Ja	Vanaf een bepaalde leeftijd kan een verplicht bevraging van de mening van de kinderen ervoor zorgen dat een akkoord wordt bereikt. Ouders zullen zich harder en scherper opstellen naar ex partners dan naar de kinderen
101	Neen	
102	Ja	Zeer jonge kinderen niet - tieners zouden hun zeg moeten kunnen doen, opdat de ouders beslissingen kunnen nemen rekening houdend met de inbreng van de kinderen - de kinderen zelf kunnen niet beslissen, die verantwoordelijkheid mag je niet aan een kind geven en komt toe aan de ouders
103	Neen	
104	Neen	
105	Neen	
106	Ja	Actief
107	Neen	
108	Ja	vanaf een zekere leeftijd zouden zij gehoord kunnen worden waarna rekening kan worden gehouden met hun verzuchtingen
109	Neen	
110	Neen	
111	Neen	

112		
113	Neen	
114	Ja	als ze oud genoeg zijn, bij een gesprek
115	Ja	Via de erkenning van het kind (met afdoende onderscheidingsvermogen) als volwaardige contracts- en desnoods procespartij (zie IVRK)
116	Ja	Paraplu-overleg
117	Neen	
118	Neen	
119		
120	Neen	
121	Ja	Door tussenkomst van bemiddelaar of ander professional
122	Neen	
123	Neen	
124	Neen	
125	Ja	Inspraak
126	Neen	
127	Ja	door middel van het horen van het kind, boven 18jaar inspraak geven
128	Ja	De ouders moeten met hun kinderen communiceren en zien dat hetgeen zij voorstellen ook gedragen wordt door de kinderen.
129	Ja	wensen van de kinderen dienen ook in rekening worden gebracht
130	Neen	
131	Ja	via ouderschapsbemiddelaar
132	Ja	de kinderen kunnen niet zelf beslissen maar moeten gecontacteerd worden,gehoord worden
133	Neen	
134	Neen	
135	Neen	
136	Ja	Dit is uiteraard afhankelijk van de leeftijd van de kinderen. Vraag is natuurlijk in welke mate de kinderen in staat zullen zijn om echt hun mening kenbaar te maken.
137	Ja	mee in samenspraak met de ouders ,waarbij alle partijen naar elkaar luisteren
138	Ja	Enkel die kinderen die tot 'de jaren des onderscheids' zijn gekomen. Evident niet de té jonge kinderen.
139	Neen	
140	Ja	Afzonderlijk hun mening vragen
141	Neen	
142	Ja	moeten worden gehoord
143	Ja	Enkel indien het kind volwassen genoeg is moet het betrokken worden anders niet. Het kind kan anders teveel worden gemanipuleerd.
144	Neen	
145	Ja	informatief gesprek met de ouders met hun kinderen als deze een bepaalde leeftijd hebben bv vanaf 10 jaar. Er moet steeds rekening gehouden worden met de redelijke wensen van de kinderen
146		
147	Neen	
148	Ja	vanaf 12 jaar zou met hun wensen rekening moeten gehouden worden; zie in dit verband ook de wettelijke hoorplicht van de familierechter t.a.v. minderjarigen die de leeftijd van 12 jaar hebben bereikt

149	Ja	bij kinderen van een zekere leeftijd (10+) dient gepeild te worden naar de verzuchtingen van de kinderen, doch de wensen van de kinderen kunnen niet zonder meer worden overgenomen nu deze niet altijd gelijklopen met hun belangen
150	Ja	niet op doorslaggevende wijze, daarom zelfs niet met veel inspraak, maar wel zoveel mogelijk rekening houdend met hun - realiseerbare - verlangens
151	Neen	
152	Ja	Toetsen aan de inzichten van hun ouders, zonder beslissingsbevoegdheid
153	Ja	oudere kinderen dient hun mening te worden gevraagd
154	Neen	
155	Neen	
156	Neen	

Nummer	Vraag 12	Vraag 13	Vraag 14
1	Ja	Vanaf 15 jaar	Nee
2	Ja	Vanaf 10 jaar	Nee
3			Ja
4			Nee
5			Ja
6			Nee
7			Nee
8	Nee		Ja
9	Ja	Vanaf 10 jaar	Ja
10			Ja
11			Ja
12	Ja	Vanaf 10 jaar	Ja
13			Ja
14			Ja
15			Nee
16	Ja	Vanaf 12 jaar	Ja
17	Nee		Ja
18	Ja	Vanaf 14 jaar	Ja
19			Nee
20	Ja	Vanaf 14 jaar	Ja
21			Nee
22			Nee
23			Nee
24			Nee
25	Ja	Vanaf 7 jaar	Ja
26	Ja	Vanaf 10 jaar	Nee
27	Ja	Vanaf 9 jaar	Nee
28	Ja	Vanaf 10 jaar	Ja
29			Ja
30	Ja	Vanaf 12 jaar	Ja
31			Ja

32			Ja
33			Ja
34			Ja
35	Ja	Vanaf 12 jaar	Ja
36			Ja
37			Ja
38			Nee
39			Nee
40			Nee
41	Ja	Vanaf 13 jaar	Ja
42			Ja
43	Ja	Vanaf 12 jaar	Ja
44			Ja
45	Ja	Vanaf 6 jaar	Ja
46			Nee
47	Ja	Vanaf 15 jaar	Ja
48	Ja	Vanaf 7 jaar	Ja
49			Nee
50			Ja
51			Nee
52			Nee
53			Nee
54	Ja	Vanaf 12 jaar	Nee
55			Ja
56			Ja
57	Ja	Vanaf 12 jaar	Ja
58			Ja
59			Nee
60			Ja
61	Nee		Ja
62			Ja
63	Ja	Vanaf 12 jaar	Ja
64			Nee
65			Nee
66			Ja
67	Ja	Vanaf 10 jaar	Ja
68	Ja	Vanaf 12 jaar	Ja
69	Ja	Vanaf 12 jaar	Nee
70	Ja	Vanaf 14 jaar	Nee
71			Nee
72			Ja
73	Ja	Vanaf 12 jaar	Nee
74	Ja	Vanaf 13 jaar	Nee

75	Ja	Vanaf 8 jaar	Ja
76			Nee
77			Nee
78	Nee		Nee
79	Ja	Vanaf 6 jaar	Ja
80			Nee
81	Ja	Vanaf 14 jaar	Ja
82			Ja
83			Nee
84			Nee
85			Ja
86			Nee
87	Ja	Vanaf 12 jaar	Ja
88	Ja	Vanaf 12 jaar	Ja
89			Ja
90	Ja	Vanaf 6 jaar	Ja
91	Ja	Vanaf 6 jaar	Ja
92	Ja	Vanaf 12 jaar	Ja
93	Ja	Vanaf 15 jaar	Ja
94			Ja
95			Ja
96			Ja
97	Nee		Ja
98			Ja
99			Nee
100	Ja	Vanaf 15 jaar	Nee
101			Ja
102	Ja	Vanaf 10 jaar	Ja
103			Nee
104			Ja
105			Nee
106	Ja	Vanaf 12 jaar	Nee
107			Ja
108	Ja	Vanaf 12 jaar	Nee
109			Ja
110			Nee
111			Ja
112			Ja
113			Ja
114	Ja	Vanaf 6 jaar	Nee
115	Ja	Vanaf 12 jaar	Ja
116	Nee		Ja
117			Ja

118			Ja
119			Nee
120			Nee
121	Ja	Vanaf 12 jaar	Ja
122			Ja
123			Ja
124			Ja
125	Ja	Vanaf 10 jaar	Ja
126			Ja
127	Ja	Vanaf 12 jaar	Ja
128	Ja	Vanaf 6 jaar	Nee
129	Ja	Vanaf 12 jaar	Ja
130			Ja
131	Ja	Vanaf 12 jaar	Ja
132	Ja	Vanaf 10 jaar	Ja
133			Nee
134			Nee
135			Nee
136	Ja	Vanaf 12 jaar	Ja
137	Ja	Vanaf 6 jaar	Nee
138	Ja	Vanaf 12 jaar	Ja
139			Nee
140	Ja	Vanaf 16 jaar	Nee
141			Nee
142	Ja	Vanaf 7 jaar	Ja
143	Ja	Vanaf 14 jaar	Nee
144			Nee
145	Ja	Vanaf 10 jaar	Nee
146			Nee
147			Ja
148	Ja	Vanaf 12 jaar	Ja
149	Ja	Vanaf 10 jaar	Nee
150	Nee		Ja
151			Nee
152	Nee		Ja
153	Ja	Vanaf 12 jaar	Ja
154			Nee
155			Ja
156			Nee

Nummer	Vraag 15	Vraag 16
1		Inhouding van de kinderbijslag
2		Gedwongen hulpverlening

3	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Inhouding van de kinderbijslag, Opleggen van een dwangsom
4		geen
5	Een marginale toetsing van de belangen van het kind	geen
6		Inhouding van de kinderbijslag
7		Geen
8	Een marginale toetsing van de belangen van het kind	Inhouding van de kinderbijslag
9	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Gedwongen hulpverlening
10	Een marginale toetsing van de belangen van het kind	ik zie niet in hoe men zulk een plan (straf)rechtelijk kan afdwingen
11	Een marginale toetsing van de belangen van het kind	verplicht geschil voor te leggen aan de familierechtbank
12	Een volle toetsing van de belangen van het kind	Gedwongen hulpverlening
13	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Rechter bepaalt de regeling
14	Een marginale toetsing van de belangen van het kind	GEEN. Bij gebreke aan ouderschapsplan beslist de Rechtbank. Een akkoord kan nooit afgedwongen worden. Indien men het oneens blijft over de inhoud van het ouderschapsplan beslist de rechter
15		Inhouding van de kinderbijslag, geen fiscale aftrekbaarheid
16	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Inhouding van de kinderbijslag
17	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Gedwongen hulpverlening
18	Een marginale toetsing van de belangen van het kind	Inhouding van de kinderbijslag
19		geen
20	Een volle toetsing van de belangen van het kind	Gedwongen hulpverlening
21		Inhouding van de kinderbijslag, Gedwongen hulpverlening
22		Gedwongen hulpverlening
23		geen
24		Gedwongen hulpverlening
25	Een volle toetsing van de belangen van het kind	Gedwongen hulpverlening
26		oudersschapsplan blijft facultatief ,maar er moet bewijs zijn dat gedurende bepaalde periode inspanningen zijn geleverd om tot oplossing te komen
27		Inhouding van de kinderbijslag, Opleggen van een dwangsom, Gedwongen hulpverlening
28	Een volle toetsing van de belangen van het kind	geen (moet facultatief blijven)
29	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Gedwongen hulpverlening
30	Een volle toetsing van de belangen van het kind	geen
31	Een volle toetsing van de belangen van het	geen sanctie!

	kind en de ouders	
32	Een volle toetsing van de belangen van het kind	Gedwongen hulpverlening
33	Een volle toetsing van de belangen van het kind	geen
34	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Gedwongen hulpverlening
35	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Geen enkele!
36	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Geen sanctionering zou kunnen leiden tot het overhaast en ondoordacht opstellen van zulke plannen puur pro forma
37	Een marginale toetsing van de belangen van het kind	geen sanctie
38		geen
39		Het recht voorzien voor elke ouder om zich tot de familierechtbank te wenden.
40		GEEN, VRIJE KEUZE !
41	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	voordelen moeten beklemtoond worden geen sanctionering
42	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	ik vind niet dat dit verplicht moet opgelegd worden dus geen sanctie
43	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	niet dwingend - sommige ouders zijn simpelweg niet geschikt of in staat om hierin te voorzien - zij verdienen daarvoor geen straf - in die gevallen dient de rechtbank een regeling uit te werken zoals dit nu reeds het geval is
44	Een marginale toetsing van de belangen van het kind	Gedwongen hulpverlening
45	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Geen
46		geen (geen voorstander van verplicht plan)
47	Een marginale toetsing van de belangen van het kind	verlies aftrekbaarheid alimentatie edm
48	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Gedwongen hulpverlening
49		men kan niemand verplichten iemand anders graag te zien, zelfs zijn eigen kind niet. Wat zullen sancties dan bijbrengen? een geldsom? maar daar koop je de liefde niet mee. Een boete? Daar is alleen de Staat goed mee. Inhouding van de kinderbijslag? en dan ? dan is het kind het slachtoffer. Gedwongen hupkverlening? maar dat is maar een noodoplossing.
50	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Niet verplicht dus geen sanctie
51		Gedwongen hulpverlening
52		geen idee
53		Gedwongen hulpverlening
54		Inhouding van de kinderbijslag
55	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	geen
56	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Gedwongen hulpverlening

57	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	positieve benadering zou mi beter zijn, bv extra ondersteuning, vermindering bepaalde kosten, ...
58	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Gedwongen hulpverlening
59		Opleggen van een dwangsom
60	Een volle toetsing van de belangen van het kind	Inhouding van de kinderbijslag, Gedwongen hulpverlening
61	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Gedwongen hulpverlening
62	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	geen
63	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Gedwongen hulpverlening
64		?
65		Gedwongen hulpverlening
66	Een volle toetsing van de belangen van het kind	fiscale aftrekbaarheid kinderen ten laste of onderhoudsgeld
67	Een volle toetsing van de belangen van het kind	Inhouding van de kinderbijslag, Gedwongen hulpverlening
68	Een marginale toetsing van de belangen van het kind	geen
69		Gedwongen hulpverlening
70		Inhouding van de kinderbijslag
71		dat de rechter een regeling oplegt
72	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	geen sanctie !
73		Geen. Rechterlijke beslissing dient in de plaats te komen.
74		de weigerende ouder moet voor de rechtbank kunnen gedaagd worden met een snelle uitspraak
75	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	geen
76		Inhouding van de kinderbijslag
77		GEEN ENKEL POSITIEVE INCENTIVES
78		Inhouding van de kinderbijslag
79	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Gedwongen hulpverlening
80		opstarten gerechtelijk dossier teneinde plan te bekomen
81	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Geen, waarom moet men nog eens iets nieuws uitwerken. Wat u wil, bestaat reeds in wat de advocaat op vandaag doet
82	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Gedwongen hulpverlening
83		Opleggen van een dwangsom, Gedwongen hulpverlening
84		geen
85	Een marginale toetsing van de belangen van het kind	Inhouding van de kinderbijslag, Opleggen van een dwangsom
86		samenkomen en communiceren
87	Een volle toetsing van de belangen van het kind	geen sanctie
88	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Inhouding van de kinderbijslag

89	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Geen boete,want sommige ouders willen hieraan eenvoudig niet meewerken,dit alleen reeds omdat ze de andere ouder willen treffen en niet meer wensen te praten
90	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	via tussenkomst rechtbank vonnis of arrest
91	Een marginale toetsing van de belangen van het kind	Gedwongen hulpverlening
92	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Gedwongen hulpverlening
93	Een volle toetsing van de belangen van het kind	Opleggen van een dwangsom
94	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Hoe kan je een sanctie opleggen op een gedwongen plan. Als partijen geen akkoord hebben is het de taak van de rechtbank om tot een regeling te komen, beter dan een niet uitvoerbaar akkoord af te dwingen.
95	Een volle toetsing van de belangen van het kind	Inhouding van de kinderbijslag, Gedwongen hulpverlening
96	Een marginale toetsing van de belangen van het kind	Opleggen van een dwangsom
97	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Gedwongen hulpverlening
98	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	als een plan/regeling niet vrijwillig is, hoe kan dit dan een gedragen regeling worden/ als er geen regeling mogelijk is, dient de rechter te beslissen / het is een illusie te denken dat elke ouder in staat is om de toekomst van zichzelf en de kinderen te kunnen inschatten zonder daarvoor een slechte ouder te zijn!
99		verlies van belastingvoordeel "kind ten laste" doch gradueel en enkel ten laste van ouder die medewerking niet verleent
100		Inhouding van de kinderbijslag
101	Een marginale toetsing van de belangen van de ouders	Gedwongen hulpverlening
102	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	geen
103		Inhouding van de kinderbijslag
104	Een marginale toetsing van de belangen van het kind	Inhouding van de kinderbijslag, Sanctie is moeilijk. Quid indien bv de moeder wel een plan wil, maar de vader weigert of niet bereikbaar. Dan is het onrechtmatig de moeder te sanctioneren voor iets waar zij zelf niet aan kan verhelpen omdat de vader weigert mee te werken.
105		Strafrechtelijke boete
106		Geen
107	Een marginale toetsing van de belangen van het kind	Gedwongen hulpverlening
108		een standaardplan?
109	Een marginale toetsing van de belangen van het kind	geen
110		eenzijdig gemaakte beslissingen zijn niet tegenwerpeijk aan de andere ouder
111	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	sncties lijken mij niet echt aangewezen. Zoals gezegd afhankelijk van de verhouding tussen ouders en de kinderen.
112	Een marginale toetsing van de belangen van	geen sanctie

	het kind en de ouders	
113	Een volle toetsing van de belangen van het kind	Dat plan hen wordt opgelegd overeenkomst vorderingen van partijen
114		Gedwongen hulpverlening
115	Een volle toetsing van de belangen van het kind	Geen enkele- er moet een volledige individuele vrijheid bestaan tot het al dan niet onderschrijven van dergelijk plan
116	Een marginale toetsing van de belangen van het kind	geen
117	Een volle toetsing van de belangen van het kind	Inhouding van de kinderbijslag
118	Een volle toetsing van de belangen van het kind	Inhouding van de kinderbijslag
119		geen
120		Geen sanctie, eerder een campagne om het opstellen van een ouderschapsplan te stimuleren
121	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Opleggen van een dwangsom
122	Een volle toetsing van de belangen van het kind	Inhouding van de kinderbijslag
123	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Gedwongen hulpverlening
124	Een volle toetsing van de belangen van het kind	Inhouding van de kinderbijslag, Gedwongen hulpverlening
125	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Inhouding van de kinderbijslag
126	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Gedwongen hulpverlening
127	Een volle toetsing van de belangen van het kind	geen, we zijn nog geen dictatuur
128		GEEN SANCTIE
129	Een volle toetsing van de belangen van het kind	Gedwongen hulpverlening
130	Een volle toetsing van de belangen van het kind	geen sanctie nodig, wel vertraging in procedure
131	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Gedwongen hulpverlening
132	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	geen enkele sanctie
133		Inhouding van de kinderbijslag
134		wettelijke regeling die in de plaats gesteld wordt
135		Gedwongen hulpverlening, kinderbijslag inhouden heeft ook een weerslag op de ouder die het plan wel volgt, of de opvoeding wel au sérieux neemt.
136	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	geen sanctie. voor mij kan dit niet verplichtend zijn
137		geen sanctie - dan via familierechtbank
138	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	lijkt totaal idioot te zijn. Zal men bvb. die ouder straffen die wél de zaak minnelijk wenst te regelen? Indiend e andere ouder van nature uit een twistziek mens is, zoals zo dikwijls voorkomt?
139		GEEN WANT FACULTATIEF

140		Inhouding van de kinderbijslag
141		Inhouding van de kinderbijslag
142	Een volle toetsing van de belangen van het kind	is facultatief
143		mogelijkheid om naar de jeugdrechter te stappen. Sanctie is niet nodig voor mij.
144		Inhouding van de kinderbijslag
145		Opleggen van een dwangsom
146		moet ik even over nadenken
147	Een marginale toetsing van de belangen van het kind en de ouders	geen
148	Een marginale toetsing van de belangen van het kind	geen sanctie
149		Gedwongen hulpverlening
150	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Gedwongen hulpverlening
151		Strafrechtelijke boete
152	Een volle toetsing van de belangen van het kind en de ouders	Inhouding van de kinderbijslag
153	Een volle toetsing van de belangen van het kind	De rechtbank dient alsnog te beslissen
154		Gedwongen hulpverlening
155	Een marginale toetsing van de belangen van het kind	Opleggen van een dwangsom, Gedwongen hulpverlening
156		Opleggen van een dwangsom

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

De (verplichte) regeling omtrent minderjarige kinderen bij de beëindiging van de tweerelatie tussen hun ouders. Naar de invoering van een verplicht ouderschapsplan?

Richting: **master in de rechten-rechtsbedeling**

Jaar: **2017**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Teppers, Steffi

Datum: **11/05/2017**